

TÜRKÇE ÖZET

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım bu araştırmada, son zamanlarda Suriye Edebiyatı'nda ön plana çıkan, modern Suriye romanının manevi babası sayılan ve Arap Edebiyatının ilk deniz romancısı olma özelliğine sahip romancı, Hanna Mina'nın önemli eserlerinden biri olan "Nihayetu Raculin Şucain" (Cesur Adamın Sonu) adlı romanı incelenmiştir.

Tez, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Hanna Mina'nın hayat hikayesi, edebiyata ve romancılığa başlaması, bu süreçte başından nelerin geçtiği, edebi hayatının aşamaları ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde, romancının hangi akımlardan etkilendiği, edebiyata ve romana nasıl baktığı, nasıl bir üslup izlediği ve edebi kişiliği ile siyasi düşüncelerini romanlarına nasıl yansıttığı izah edilmiştir. Daha sonra, yazarın romanlarının hepsinin, birer kısa özeti verilerek tanıtılmıştır. Yazarın roman dışındaki eserleri de ayrı bir başlık altında incelenmiş, bu eserlerinin hangi konulardan bahsettikleri ve neler içerdiklerine yer verilmiştir. Yine bu bölümde, başka edebiyatçıların yazar hakkında ne düşündükleri, O'na ne gibi eleştiriler yönelttikleri ve yazarın bu eleştirilere karşı kendisini nasıl savunduğuna da kısaca değinilmiştir. Diğer taraftan kimi Arap eleştirmen, yazar ve edebiyatçıların Hanna Mina hakkında yazdıkları kitaplara dair bilgiler de verilmiştir. Mina'nın deniz romancılığı hakkında da bilgi verilerek, Arap Edebiyatı ve deniz romanındaki yeri açıklanmıştır. Genel olarak ta romancının, romanlarındaki karakterlerin kişilik özellikleri ve yazarın bu kahramanlar ile olan ilişkisi izah edilmiştir.

İkinci bölümde, Roman kavramı, romanın gelişimi, Dünya, Türk ve Arap Edebiyatı'nda romanın yeri izah edilmeye çalışılmış ve Suriye romanının şimdiki durumu kısaca ortaya konulmuştur.

Üçüncü bölümde, "Nihayetu Raculin Şucain" romanın konusunu ve başlıca kahramanlarının özellikleri ele alınıp incelenmiştir. Romanda geçen Türkçe kelimeler bir başlık altında toplanarak, buldukları sayfa numaraları ile birlikte verilmiştir. Bu romanın Suriye Televizyonu tarafından dizi film olarak çekilmesine de değinilerek, bu film hakkında da kısaca bilgi verilmiştir. Ayrıca romanın genel bir özeti çıkarılmış ve özetin sonunda, romanla ilgili bazı değerlendirme ve eleştiriler yapılmıştır. Tez Hanna Mina ve "Nihayetu Raculin Şucain" romanı hakkındaki sonuç yazısı ve faydalanılan kaynakların gösterildiği bir bibliyografya ile tamamlanmıştır.

ABSTRACT

In this master thesis, i searched the Syrian novelist Hanna Mina and his one of most important novels “Nihayetu Raculin Shucain/ The End Of Brave Heart Man” which was taken as a 37 parts TV series. Hanna Mina is, known as the spiritual father of novel in Syria and the pioneer of sea novel branch in Arabic literature. His novels, the most outspread in the Arab World, after Necip Mahfuz who has Nobel Literature award. Mina has written near fourty novels up to now. Most of them about sea and sea people.

I divided The thesis into three chapters. In the first chapter, i told Hanna Mina’s life story, entering to the literature and novel world and what difficulties he has faced. Also i tried to tell his literary character, how he showed his thinks and his favorit novelists and literaries. Then i offered short abstaracts of all of Hanna Mina’s novels and his other books about his thinks. And i searched oether writters books, which written about Hanna Mina. Also i searched, the critics which was about his novels, and novel’s heros. Then i tried to tell what Mina says, opposite these critics. I gave some enformations about his sea novelisty and the place of sea novels in Arabic literature.

In the second chapter, I paid attention to the novel concept and its place in the Arab and Syria literatures. I worked the developing the novel, in Arabic Literature and Syria Literature. Beside that i searched how can be the future of them.

In the third chapter, i tried to tell what was the subject of the novel “Nihayetu Raculin Şucain” and who are the heros and what is their characteristic specialities. Beside that, i gave place in the thesis to the Turkish words, which are being used in the novel by the author, with their page numbers. Also i gave enformations about the “Nihayetu Raculin Şhucain” TV series, which was taken from the novel. Presented a translated summary of the novel to Turkish, trying to be beware not to unmake the orginality of it. In the end of the summary i wrote a consequence and a assessment about novelist Hanna Mina and his novel Nihayetu Raculin Şucain, according to me. I concluded the thesis with a broad evaluation.

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma jürimiz tarafından **Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilimdalı Arap Dili ve Edebiyatı Bilimdalı'nda** YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye: :

Üye: :

Üye :

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../.....

.....

Akademik Unvan, Adı-Soyadı

Enstitü Müdürü

Mühür

ÖNSÖZ

Edebiyat bir toplumun gelişimini yönlendiren en önemli etkenlerden birisidir. Edebiyatın her bir dalı, öncelikle içinde yeşerdiği toplumu etkilediği gibi diğer yabancı toplumların kültürlerini de etkisi altına alarak, bu toplumların değişiminde önemli roller üstlenir. Edebiyatın her bir dalı, ister şiir, ister roman, ister bilimsel eserler olsun bu durum hepsi için geçerlidir. Ancak bunların arasında, toplumun her kesimine hitap eden, konuları da çoğu zaman toplumun yaşamını yansıtan roman türlerinin, diğer edebi türlerden daha fazla öne çıktığı söylenebilir.

Toplumların edebiyatlarını tanımak, aynı zamanda onların dünyalarını, hayatı nasıl algıladıklarını, değer yargılarını, hayatı yaşama biçimlerini tanımak anlamına da gelmektedir. Tarihte uzun bir süre birlikte yaşadığımız, kültürleriyle karşılıklı etkileşim içerisinde bulunduğumuz ve günümüzde de coğrafi olarak komşu olduğumuz Arap toplumlarını tanımak, ayrıca Türk Edebiyatı ile çok yakın ilişkisi bulunan Arap Edebiyatının tarihteki ve günümüzdeki gelişimini inceleyerek dikkat çeken belli başlı temsilcilerini incelemek pek çok açıdan büyük öneme sahiptir. Bilhassa Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmaların azlığı Arap Edebiyatı ile ilgili araştırma ve incelemelerin ehemmiyetini daha da arttırmaktadır. İşte biz, bu amaçla komşumuz Suriye’nin son dönemde roman alanındaki parlak temsilcisi Hanna Mina ve O’nun “ Nihayetu Raculin Şucain / Cesur Adamın Sonu ” isimli romanını incelemeye karar verdik.

Hanna Mina dünya edebiyatında hep çölleriyle gündeme gelen Arap Edebiyatı’nda pek rastlanmayan “deniz romanı” denilebilecek türde eser veren ender romancılardan birisidir. O’nun incelediğimiz “Nihayetu Raculin Şucain” romanı televizyon dizisi olarak ta çekilmiş önemli bir yapıttır. Yazar, şimdiye kadar kırktan fazla roman, kısa hikaye, tiyatro oyunu ve piyes yazmış ve halen de yazmayı sürdürmektedir.

Tezin hazırlanması sürecinde, kaynak sıkıntısı başta olmak üzere pek çok sıkıntı ile karşılaştım. Bu zorlukları aşmamda yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen herkese, özellikle de Prof. Dr. Hulusi KILIÇ, Yrd. Doç. Dr. Faruk BOZGÖZ ve Yrd. Doç. Dr. Candemir DOĞAN’a teşekkür ederim.

Mehmet BİLİR

DİYARBAKIR – Şubat-2006

İÇİNDEKİLER

HANNA MİNA'NIN 'NİHAYETU RACULİN ŞUCAİN' ADLI ROMANININ İNCELENMESİ	3
--	---

1. BÖLÜM; HANNA MİNA'NIN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ, DENİZ ROMANCILIĞI VE HAKKINDA YAZILAN ESERLER	4
---	---

I.1 (حنا مينه)-HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ	4
--	---

I. 2. ESERLERİ	11
-----------------------------	----

I. 2.1. ROMANLARI	11
--------------------------------	----

a) El-Mesabihuz-Zurk.....	11
b) Eş'-Şira Vel-Asifa	11
c) Es-Selcu Ye'ti Minen-Nafiza	12
d) EŞŞemsu Fi Yevmin Ğaim.....	12
e) Bakaya Suver.....	12
f) El-Mustanka.....	13
g) El-Abnusatu'l-Bayda.....	13
h) El-Marsad.....	14
i) Hikâyetu Bahharin	14
j) El-Marfau'l-Baid.....	14
k) Er-Rabi' Vel-Harif	15
l) Me'satu Dimitri.....	15
m) Hamamatu Zurkain Fi's-Sahab	16
n) Nihayetu Raculin Şucain.....	16
o) El-Vella'atu	17
p) Favkal-Cebeli Ve Tahte's-Selci	17
r) Er-Rahil İndel-Ğurub	17
s) En-Nucumu Tuhakimu'l-Kamer	18
t) Harretuş-Şehadin.....	18
u) Sirau İmraateyn	18
v) Ez-Zi'bul-Esved	19
y) Hine Mate...En-Nehdu	19
z) Şerefu Katıu Tarik	20
aa) El-Bahru Ves-Sefine Ve Hiye.....	20
bb) El-Femul-Kerzi	21
cc) Er-Recul'l-Lezi Yekrehu Nefsehu	21
dd) El-Yatir.....	22
ee) El-Mer'etu Zatis-Sevbil-Esved	22
ff) Hadesün Fi Bitago	22
gg) Arusu'l-Mevceti's-Sevda	23
hh) El-Muğameretul-Ahire	23
ii) El-Kitaf	24
jj) Ed-Dakl.....	24
kk) El-Kamaru Fi'l-Mahak	24

I. 2.2 YAZARIN DİĞER ESERLERİ:	24
---	----

a) Nazım Hikmet, Sairen	24
b) Nazım Hikmet: Es-Sicn, el-Mar'a, el-Hayat:	24
c) Havacısun Fi't-Tecrubeti'r-Rivaiyya.....	25
d) Kayfa Hemeltul-Kalem	25
e) Hıvaratün Ve Ehadısün Fil-Hayati Ve'l-Kitabetir' -Rivaiyye.....	25
f) El-Yatir	25

I.2.3 MİNA HAKKINDA YAZILAN BAZI ESERLER	27
---	----

a) Resmüŝ-Şahsiyyeti Fi Rivayati Hanna Mina	27
b) Hanna Mina Rivaiyyü'l-Kifahi Ve'l-Fereh.....	27
c) Simolocıyyetu'ŝ-Şahsiyyati's-Serdiyyeti / Rivayetu "Eŝ-Şira' Vel-Asife" Li Hanna Mina Nemuzecen	27
d) Hakeza Kare'tu Hanna Mina.....	28
e) Melamihun Min Hanna Mina	28

f) Hanna Mina... El-Muiş Vel-Mutehayyil	28
I.3.MİNA'NIN DENİZ ROMANCILIĞI.....	29
I.4.YAZARIN ROMAN KAHRAMANLARI.....	32
I.5 MİNA'YA YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER	34
II. BÖLÜM; ROMAN KAVRAMI VE ARAP EDEBİYATINDAKİ YERİ	38
II.1 SURIYE EDEBİYATINDA ROMAN.....	43
III. BÖLÜM; NİHAYETU RACULİN ŞUCAİN ROMANI VE İNCELENMESİ.....	46
III.1. ROMANININ KONUSU	46
III.2. ROMANIN BAŞLICA KARAKTERLERİ	47
a) Müfit el-Vahş	47
b) Lebibe Şakrak.....	48
b) Abdüş Ed'-Daşir.....	48
d) İbrahim Şenkel	48
e) Acuz	49
f) Üstat Mahir	50
g) Baba	50
h) Anne	51
III.3. ROMANDA GEÇEN TÜRKÇE KELİMELER.....	52
III.4. NİHAYETU RACULİN ŞUCAİN FİLMİ.....	53
III.5. ROMANIN ÖZETİ VE DEĞERLENDİRMESİ.....	55
CESUR ADAMIN SONU (نهاية رجل شجاع)	55
BİRİNCİ BÖLÜM	55
İKİNCİ BÖLÜM	62
3.6. ROMANIN ELEŞTİRİSİ:.....	86
SONUÇ.....	87
BİBLİYOGRAFYA.....	90

**HANNA MİNA'NIN 'NİHAYETU RACULİN ŞUCAİN' ADLI
ROMANININ İNCELENMESİ**

I. BÖLÜM; HANNA MİNA'NIN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ, DENİZ ROMANCILIĞI VE HAKKINDA YAZILAN ESERLER

I.1 (حنا مينه)-HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Arap edebiyatının ilk deniz romancısı, Hanna Mina 1924 yılında, Suriye'nin Akdeniz'deki tek limanına sahip olan, Lâskîye şehrinin kenar mahallelerinden biri olan el-Mustank'a (المستقع) mahallesinde, çok fakir bir ailenin dördüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. Doğduğu ev, her bir odasında bir ailenin oturduğu eski bir binaydı. Babası Selim Mina adında, hamallık, helva satıcılığı gibi geçici işlerde çalışan, ailesini geçindirmek için sürekli uzak yerlere gidip gelen yoksul bir adamdı. Birinci Dünya savaşı sırasında Anadolu'ya göç etmişti. Selim Hanna, Mersin'de yük gemilerine mal yükleyip boşaltan bir hamal olarak çalıştı. Savaşın sonra ailesiyle birlikte Lâskîye şehrine döndü.

Ailesi üç kız çocuğundan sonra, Hanna'nın doğmasına çok sevinmişti. Ne var ki, Hanna sürekli hastalıklarla pençeleşiyordu. Annesi Mariana Mihail Zakur, zenginlerin evlerinde çalışan, kocası gibi eğitimsiz bir kadındı. Babası eğitimsiz olmasına rağmen, herhangi bir olaydan bile, harika bir hikâyeye çıkarabilecek kabiliyette bir insandı. Mina, yıllar sonra, hikâyeye ve roman yazma yeteneğinin babasından geldiğini söyler.

Babası 1922 yılında, Mersin'den, Lâskîye şehrine göç etmişti. Hanna doğduktan sonra, babası ağır şekilde hastalanır. Bu nedenle aile İskenderun'a bağlı "Suveydiya" köyüne taşınmak zorunda kalır. Burada üç yıl kaldıktan sonra, aile İskenderun'a, oradan da üç yıl kır hayatı yaşayacakları el-Ekber köyüne gelir. Aile daha sonra, Hanna'nın Fransız ilkokuluna başladığı, İskenderun'a yerleşir. 1936 yılında ilk ve tek okul diplomasını alır. Fransız okulunda okuma ve yazmayı öğrendikten sonra tahsiline devam edemez. Ancak yine de yazı kalem ve kâğıt ile olan ilgisi kesintiye uğramadı, hatta artarak devam eder.

Hanna Mina'nın yazdığı ilkyazılar çok mütevazı idi. Yazmaya, nüfusunu, gerçek anlamda "ümme" (okuma ve yazma bilmeyen) insanların oluşturduğu, mahalle sakinleri için, uzaktaki yakınlarına gönderdikleri mektuplar ve resmi makamlara sunulacak dilekçelerle başladı. Bu dilekçelere konu olan, yoksul mahalle sakinlerinin resmi makamlardan istek ve şikâyetleri, Hanna'yı derinden etkiler ve ileride yazacağı yazılarına yön verir. Zira bizzat

kendisi de aynı sorunlarla karşı karşıya idi. O ve ailesi de, iş, ekmek, okul, hastane, yol ve su istiyordu, O da Fransız ordusunun işgali bitirip ülkeden çıkmasını istiyordu.

Ailenin tek erkek çocuğu olması nedeniyle Hanna, küçük yaşına rağmen çalışmak zorunda kalır. Annesi ile zengin evlerine gidip çalışmakla işe başlar. Daha sonra hamallık yapar, sonra bir süre bir bakkal dükkânında hizmetçi, bir balıkçıya yardımcı, bir eczanede ve bir berber salonunda çırak olarak çalışır. Berberlik deneyiminden sonra kendisi de berberlik yapmaya başlar. Çalıştığı süre içinde, okumak ve düşünmekten uzak durmaz. Eline geçen kitap, dergi ve gazete ne olursa mutlaka okur. Balıkçının yanında çalışırken, balıkçının karısı O'na okuması için çeşitli kitaplar getirir. O da, usanmadan hepsini okur ve deniz, yolculuk ve devrim gibi kavramlar hakkında hayaller kurmaya, düşünce ufuklarını genişletmeye devam eder. Bu arada, on iki yaşında, Sosyalist düşüncelere sahip bazı Fransız işgali karşıtlarıyla beraber olur ve onların faaliyetlerinin içinde aktif olarak yer alır. Çocukluğunu sefalet içinde, mücadele ve zorluklarla geçirir.

Ailesi 1939 yılında İskenderun'dan Lâskîye şehrine taşınır. Hanna Mina daha önce berberlik deneyimi olduğu, için burada kendisine ait bir berber dükkânı açar. Müşterilerinin çoğu, her gün bambaşka hikâyeler ile gelen yoksullar, limanda çalışan işçiler ve denizcilerdir. Hanna, onlardan tehlikelerle dolu hayat mücadelelerini, efsanevi yolculuk hikâyelerini dinler ve onlardan, gelecekte roman ve hikâye yazarken büyük ölçüde yararlanacağı pek çok şey öğrenir. Romancı, Lâskîye şehrinde 1947 yılına kadar berberlik yapmayı sürdürür.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesine rağmen devam eden olumsuzluklar, bağımsızlık mücadeleleri ve ideolojik çatışmalar Suriye'yi de etkisi altına almıştır. Ülke kendi içinde belirsizlikler ve mücadeleler yaşanmaktadır. Fransız işgaline karşı çıkmak için yapılan gösterilere yazar da katılır. Bu gösterilerin birinde tutuklanır ve hapse atılır. Hapishane hayatı hakkında şöyle der: “ Hapishane benim ilk öğretmenim oldu. Çünkü hapishanede pek çok kitap okudum. Karşılaştığım her yeni kelime karşısında heyecandan titriyordum. Anlamını bilmediğim kelimeleri kültürlü bir hapishane arkadaşım bana açıklıyordu. Ve ben her yeni kelime karşısında sevinçten ağlıyordum.” (Romancı, romanlarını yazarken kendi hayatından pek çok alıntı yapmıştır. Örneğin Nihayetu Raculin Şucain' romanının kahramanı olan Müfit el-Vahş da tasarlayıcısı Mina gibi işgalci Fransız askerleri ile kavga ediyor ve hapishaneye atılıyor. O da yazar gibi hapishanede birçok yeni şey öğreniyor; okumayı yazmayı ve daha pek çok yeni kelimeyi hapishanede öğreniyor ve aynen oluşturucusu gibi o da bilmediği

kelimeleri bilen birine soruyor, öğrendiği her kelime karşısında sevinçten ağlayacak hale geliyordu.)

O, yayın dünyasına ilk adımını berberlik yaparken atar. Hem berberlik yapıyor hem de Savtuş-Ş'ab (صوت الشعب) gazetesini satıyordu. Yazdığı bazı kısa hikâyelerini, bu gazeteye, Lübnan ve Şam'daki el-Ma'rife (Bilinç) ve el-Bahs (Araştırma) gibi bazı dergi ve gazetelere gönderir. Kısa zamanda okuyucular bu samimi, halkın duygularını ve düşüncelerini yansıtan, söylemek isteyip de söyleyemediği şeyleri kaleme alan yeni ismi benimser ve sever. Okuyucu kitlesi her geçen gün artar.

Ünlü romancı, bazı tiyatro oyunları da yazar ama bunlara pek özen göstermez. Daha sonra bu tiyatro oyunlarını ve kısa hikâyelerinin çoğunu kaybeder ama buna pek fazla üzülmez. Zira O'na göre bunlar, sonbaharda mavi ışıkların altında düşen ağaç yapraklarıdır.¹ İlk yayınlanan kısa hikâyesi "Satılık Bir Kız Çocuğu" (طفلة للبيع) Et-Tarik dergisi bu kısa hikâyeyi 1945 yılında yayınlamıştır.²

Bir gün Hanna Mina, berber dükkânında her zamanki gibi çalışırken, yaşlı bir adam kapıya gelir ve, uzun zaman önce kendisini tıraş ettiğini, daha sonra savaşa gittiğini, savaşın sona erdiğini, bütün dünyada köklü değişiklikler olduğunu, ama Hanna'nın bu kadar yetenekli olmasına rağmen hala makas ve tarak tuttuğunu gördüğü için üzüldüğünü söyleyerek, O'nun gibi birisinin daha iyi yerlerde olması gerektiğini vurgular ve gider. Hanna bu olaydan çok etkilenir, çırağına parasını verir, annesine, biriktirdiği bir miktar parayı bıraktıktan sonra, berber dükkânını kapatır ve 1946 yılında Lübnan'ın Beyrut şehrine gider.

Beyrut'ta hemen, kendisine uygun bir iş aramaya başlar. Bu arada kendisinden çok etkilendiği Rus yazar Maksim Gorki'nin "Franka Olisofa" adlı hikâyesini Arapça'ya tercüme eder. Tercüme bitirince, Şam'da yayınlanan "el-İnşa" gazetesine gönderir. Çalışmalarını beğenen el-İnşa gazetesi yetkilileri, Hanna Mina'yı gazetede çalışması için Şam'a çağırırlar. Yazar 1947 yılında Şam'a yerleşir. Romancı *el-İnşa* gazetesinde kısa sürede terfi eder. Genel yayın yönetmenliğine kadar yükselir. Bu arada birkaç gazetede daha, edebiyat ve dış siyaset ile ilgili yazılar yazar. Edebi çalışmalarının yanında, Hanna Mina Arap edebiyatçıları bir çatı altında toplamaya çalışır. Önce, 1951 yılında çoğunluğunu kendisi gibi solcu olan, Said Havraniye, Şevki Bağdadi, Salah Dehni, Fatih el-Mudessir, Mavahib Keyali, Hasib Keyali,

¹ Ceridetu'r-Riyad , 21 Nisan 2005, Hanna Mina. (http://www.alriyadh.com/2005/04/21/article58331_s.html)

² Muhammed el-Baridî, "Hanna Mina Ve Cemaliyyetu en-Numuzec", el-Cedid Fi Alemlî el-Kutubi Ve el-Mektebat, Sayı 8, Sonbahar, Beyrut, 1995, s27.

gibi bazı yetenekli yazarların katıldığı “*Suriye Yazarlar Birliği*”ni, daha sonra da “*Arap Yazarlar Birliği*”ni kuran edebiyatçıların başında gelir.³ 1954 yılında diğer Arap ülkelerinden de birçok edebiyatçı, demokrat ve aydının katıldığı, ilk genel toplantılarını yaparlar. 1967 de Kültür Bakanlığı’nda memurluk görevine başlar. Yıllarca Kültür Bakanlığı’nda danışman olarak çalışır.⁴

Hanna Mina’nın ilk romanı, 1950’lerin başında yazdığı, İkinci Dünya Savaşı’nı konu alan “*el-Mesabih ez-Zurq*” (المصابيح الزرق) “Mavi Işıklar” idi. Bu roman, realist tavırlarıyla, sıradan halk dilini kullanmasıyla, bazı toplumsal konuları hicvetmesiyle, mükemmel tabiat tasvirleri ve özellikle denizi ve deniz yaşamını konu edinmesiyle Suriye edebiyatında bir ilkti.

Bu arada Hanna Mina, İsviçre asıllı olan, Meryem Dimyan Sam’an ile evlenir. Meryem İsviçre’den Antakya’ya göç etmiş, daha sonra Lâskîye şehrine yerleşmişti. O da yazar gibi eğitimine devam edememişti. Ama kavrama yeteneği yüksek, zeki bir kadındı.

Hanna Mina kendisi ile yapılan bir röportajda eşi hakkında şöyle der: “Fazla eğitilmiş olmamasına rağmen, eşim, evlenmeden önce Fransız işgaline karşı çalışırken ve evlendikten sonra kitap yazarken, her zaman benim yanımda oldu. Durumumu anlayarak, beni her zaman destekledi. Bir yazar için gerekli olan mutlu ve huzurlu bir aile ortamı hazırlayan, zorluklarla karşılaşmasına, gurbet acısı çekmesine rağmen yılmayan, benden desteğini esirgemeyen eşime minnet borçluyum. Her başarımın ve neredeyse yarım asra yaklaşan mutlu evliliğimin asıl mimarı O’dur. O’na olan minnettarlığımı anlatacak kelime bulamıyorum.”

Ünlü romancının, üç kız iki erkek olmak üzere, beş çocuğu olmuştur. Selim: 1950’lerde mücadele ve zorluk döneminde küçük yaşta vefat etmiştir. En küçük çocuğu Sad: Televizyon dizilerinde rol alan bir oyuncu olarak çalışıyor. Babasının yazdığı “*Nihayetu Raculin Şucain*” (نهاية رجل شجاع) romanından televizyona uyarlanan dizide, roman kahramanı Mufid el-Vahş’in çocukluğunu canlandırdı. Yönetmen Necdet İsmail Anzur’un yönettiği bütün filmlerde ve daha pek çok film ve dizide oynayan başarılı bir oyuncudur. Selva: Doktorluk yapmaktadır. Susan: Fransız Edebiyatı bölümü mezunudur. Emel: Mühendistir. Yazar, çocuklarından bahsederken, babalarının yolundan, cehennem yolundan, yani edebiyat yolundan gitmediklerini söyler.

³ Muhammed El-BARİDİ, “*Hanna Mina Ve Cemaliyyetu’n-Numuzec*”, el-Cedid Fi Alemi el-Kutubi ve el-Mektebat, Sayı 8, Sonbahar, Beyrut (1995, sayfa 27)

⁴ <http://www.lenos.ch/autoren/mina.html>

Evlendikten sonra, hayat şartları ve Suriye'deki zorlu siyasi koşullar O'nu, Kahire'ye, sonra Avrupa'ya, daha sonra beş yıl kalacağı Çin'e gitmeye zorlar. Lübnan'da bir süre saklanarak yaşar. Sonra Çin'e gider. Çin'de olduğu beş yıllık süre içinde, yazmaktan uzaklaşır, bir kelime bile yazmaz. Çin'den sonra Rusya'ya geçer. Burada da bir süre kalır. En sonunda Şam'a gelerek burada yerleşir.

Mina, pek çok edebiyatçı ve eleştirmenin eleştirilerine rağmen Arap dünyasında ve diğer bazı yabancı ülkelerde sevilen, eserleri yabancı dillere tercüme edilen, ilgi ile okunan, edebiyatla ilgili hemen her toplantı ve konferansa davet edilen bir romancıdır. Bir toplantıda, Şam Üniversitesi'nde Felsefe profesörü olan merhum Adil el-Ava Mina'ya hangi üniversiteden mezun olduğunu sorar. Mina; “Ben, fakirlik ve zorluk üniversitesinden mezun oldum.” demiş. Profesör anlamamış ve “ Özür dilerim ama bu üniversitenin ismini hiç duymadım.” demiş.

Romancı gerçekten de Fransız ilkokulundan sonra eğitimine devam edememiş, başka bir okula gitmemiştir. Ama kendi deyimiyle, hayat okulundan çok şey öğrenmiştir. Yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş, fakirlik, açlık, yoksulluk ve sefalet içinde yaşamıştı. Zorluk ve mücadele ile geçen hayatı O'na ileride edebiyat dünyasına atılırken yardımcı olacak; bolca malzeme verecek çok şey öğretmişti.

Mina, dünya görüşü olarak Sosyalizm'i benimsemiştir. Gençliğinde Sosyalist eğilimli insanlarla birlikte olmuş ve hatta onların faaliyetlerine ve gösterilerine bizzat katılmış ve tutuklanarak hapse atılmıştır. Kendisi ile yapılan bir röportajda bir Sosyalist olduğunu ve bir Sosyalist olarak kalacağını söyler.⁵ Düşüncelerini kitaplarında her zaman dile getirmiş, bu doğrultuda toplumsal olayları işlemiş ve kendince çarpıklık olarak nitelendirdiği problemlere kendince çözümler ileri sürmüştür.

Romancı, bir konuşmasında şöyle diyor: “Altmış yıldır bir romancılık bayrağı taşıyorum ve çok yorulmama rağmen, vücudum daha fazla dayanamayacağımı sürekli haykırmasına rağmen, biraz dinlenmem için kimse gelip benden bu bayrağı devir almıyor. Gerçekten, yazmaktan; bu hüznü işten bıkmak dereceye geldim. Korkum o ki; ölmeyeceğim ve bu zahmetli işi sürdürmek zorunda kalacağım. Belki de bu bana verilmiş bir cezadır. Endişe ve korku içinde yaşıyorum ama yine de bu endişeyi seviyorum, fakat bedenim artık

⁵ *Hanna Mina: Semanune Amen ve Tekrimun Müteehhirün Li'r-Rivayeti Fi Rivai'y-yiha*. Enver Bedir'in makalesi, (<http://www.minfo.gov.ps/Culture/Arabic/08-09-04a.htm>)

çok yoruldu ve bu endişeyi dile getirmem, yazmam konusunda bana ihanet ediyor. Bu endişem mezara kadar bana eşlik edecek.”⁶ Hanna Mina bütün hayatını halkın yoksulluk ve cehaletten kurtulup, daha müreffeh bir hayat yaşaması için çalıştığını, yazdığı her şeyin asıl amacının bu olduğunu çeşitli vesilelerle dile getirmiştir.

Yazar bütün eserlerinde “sanat halk içindir” prensibinden hareketle, halkın yaşadığı sorunları, karşılaştığı güçlükleri dile getirmeye çalışmış, halkı bilinçlendirmeye, uyarmaya ve onlara her hikâyede bir ders vermeye uğraşmıştır. Romanlarının hepsi realizmin etkisindedir. Kahramanlar sıradan halktan, işçi, yoksul ve toplumda pek iyi bir yere gelememiş ama var olan sosyal adaletsizliğin farkında olan ve bunu gidermek için kendince bir şeyler yapmaya çalışan kişilerdir. Hayal ürünü kişiler ve olaylar hiç bir zaman romanlarına konu olmamıştır.

O, kendisi ile yapılan bir röportajda kendisini şöyle anlatır: “ Ben, yanlışlıkla doğdum, yanlışlıkla büyüdüm ve yine yanlışlıkla yazar oldum. Ben mücadele ve insani mutluluğun yazarıyım. Kırk yaşıma kadar bir gün meşhur ve kitapları okunacak bir yazar olacağım aklımın ucundan bile geçmiyordu. Yazarak cehalet ve yoksullukla mücadele etmenin kendine has bir lezzeti vardır. Hiç tanımasan bile insanlara derinden inanmak, onları korkulardan, açlıktan, hastalıktan, cehaletten ve sefaletten kurtarmaya çalışmak, bu uğurda fedakârlık yapmak, onlarla beraber daha iyi yarınlara yürümek, insana derin bir huzur ve mutluluk verir.”⁷

Hanna Mina, modern Suriye kültürünü çok iyi betimlemesi ile tanınır. O’nun hakkında söz söyleyen pek çok kişi, bu özelliğinin, yazarın belki de, bir liman şehri olan Lâskîye’da doğup büyümesinden kaynaklandığını söyler. Kendi deyimiyle O, denize âşıktır, hatta denizin bizzat kendisidir. Düşüncelerinin, hayallerinin neredeyse hepsi deniz ile ilgilidir.

“Suriyeli Yazarlar Birliği” ve “Arap Yazarlar Birliği”nin kurulmasında da ünlü romancı, büyük rol oynamıştır. 1990 yılında, bütün çalışmalarından dolayı, Arap Dünyası’nda çok önemli ve itibarlı bir ödül olan, “Uveys” ödülünü almıştır.⁸ O, Nobel edebiyat ödülü alan Mısır’lı romancı Necip Mahfuz ve gazelleri ile yirminci yüzyılın Amr bin Rabia’sı sayılan Nizar Kabbani’den sonra eserleri Arap dünyasında ve dünyada en yaygın olan Arap kökenli yazar olarak bilinir. Romanlarının çoğu birkaç yabancı dile tercüme edilmiş ve o dillerde

⁶ *el-Mer’etu Ve’s-Sefine Ve Hiye Li Hanna Mina. Esdaun Li Zurba Li’ş-Şeyh Vel-Bahr... Ve Ba’du Ebtali Taytink.* Muhammed Ayet Lemim’in makalesi, El-Kuds Al-Arabi. <http://hem.bredband.net/b155908/m330.htm>

⁷ *el-Bahru Ve’l-bahharu ve Habsu’l-Eş’ur, Maerfeü’z-Zakire, Hanna Mina Mecelletü’l-Arabi,* (<http://www.alarabimag.com/arabi/common/showhighlight.asp>)

⁸ *Er-Rivai Hanna mina,* (<http://www.arabiancreativity.com/mina.htm> 2004-11-19)

yayınlanmıştır. Pek çok romanı, üç, dört, hatta yedi defa basılmıştır. Suriye edebiyatında birçok yazara yazmayı Mina öğretmiştir. Edebiyatçı Abdulhalim Yusuf verdiği bir demeçte, edebiyatçı olmayı ve yazmayı yazardan öğrendiğini ifade eder.⁹

Suriye devleti her sene, Hanna Mina adına, “Hanna Mina Roman Ödülü” (جائزة حنا) (مينة للرواية) edebiyat yarışmaları düzenlemekte ve başarılı romancılara ödül vermektedir. 2004 yılında Almanya'nın Frankfurt kentinde düzenlenen Frankfurt Kitap Fuarı'nda Arap Dili'ni temsilen, Mina şeref konuğu olarak davet edilmiş, O da bu fuara katılmıştır.¹⁰ Almanca'ya çevrilen kitapları, Almanya'da da dikkate değer bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Yaşının ilerlemesine ve sağlık sorunlarıyla karşılaşmasına rağmen uluslar arası edebiyat toplantılarına her zaman katılmaktadır.

⁹ Abdulhalim Yusuf, Mecelletu Dirasatun İştirakiye, (http://syriagate.com/nihadsirees/jaridah/mak_013.htm)

¹⁰ <http://www.lenos.ch/autoren/mina.html>

I. 2. ESERLERİ

Hanna Mina, roman, hikâye ve çeşitli konularda eserler üretmiştir. Ama en başarılı olduğu edebi tür romandır. Bazıları sinema filmleri ve televizyon dizilerine konu olan otuzdan fazla roman, radyo oyunları, kısa hikâyeler ve piyesler yazmıştır. Romanlarının yarıdan fazlası birkaç yabancı dile tercüme edilmiştir. Rusça, Çince, Fransızca, İspanyolca, İngilizce, Romanca, Almanca, Farsça, Çekoslovak'ça, bu dillerden bazılarıdır. Bu sayede, sadece Arap dünyası tarafından değil, aynı zamanda diğer ülkelerde de tanınan bir yazar olmuştur. Bazı eserleri televizyon filmi, bazıları da sinema filmi olarak çekilmiş ve yayınlanmıştır. İlerlemiş yaşına ve sağlığının pekiyi olmamasına rağmen hala yazmaya devam etmektedir.

I. 2.1. ROMANLARI

a) El-Mesabihuz-Zurk

Konusu: Bu kitap, yazarın ilk romanıdır. O'nu üne kavuşturan romanı olması nedeniyle dikkate değerdir. İkinci Dünya Savaşı devam ederken, Suriye'deki bazı sıradan insanların sıradan hayatlarını anlatır. Yazar, daha önce de kısa hikâyeler yazmasına rağmen ilk defa bu romanı ile romancılığa başlamıştır. İlk romanı olmasına rağmen çok beğenilmiş ve kısa sürede sevilen, romanları zevkle ve ilgi ile okunan bir romancı olmuştur. Bu ilk romanı Rusça ve Çince'ye tercüme edilmiştir.¹¹

b) Eş'-Şira Vel-Asifa

Konusu: İkinci Dünya Savaşı sırasında, bir sahil şehrinin öyküsünü anlatır. Yazar romanda Fransız işgalinin ve İkinci Dünya Savaşı'nın Suriye halkına yansımalarını ve halkı çok yıpratılan pek çok çelişkiyi çok güzel tasvir etmiştir. Ama roman her şeyden önce bir denizci hikâyesi, insanın doğaya karşı verdiği mücadelenin

¹¹ Darü'l-Adab, Beyrut 2000, 320s.

sonunda kazandığı zaferin, insan iradesinin ve riske girmenin hikâyesidir. Roman Rusça'ya tercüme edilmiştir.¹²

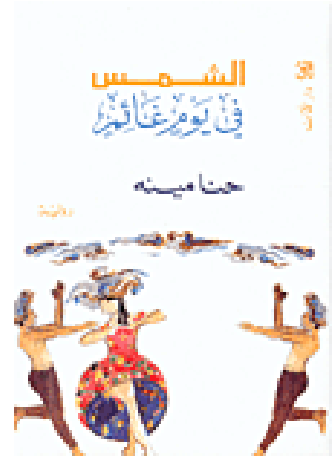
c) Es-Selcu Ye'ti Minen-Nafiza

Konusu: Fransız işgali sırasında Şam'da yaşayan Feyyaz adında idealist, cesur, dürüst ve mert bir adamın hayat mücadelesini, zorluklara karşı nasıl direndiğini, yalnız kalıp mücadelesine yalnız devam etmesini anlatan sosyal içerikli realist akımın etkisinde yazılmış etkileyici bir romandır. Yabancı dillere tercüme edilip yayınlamıştır. Ayrıca roman, *Sorbun Üniversitesi*'nde edebiyat öğrencilerine ders kitabı olarak okutulmuştur.¹³

d) EŞŞemsu Fi Yevmin Ğaim

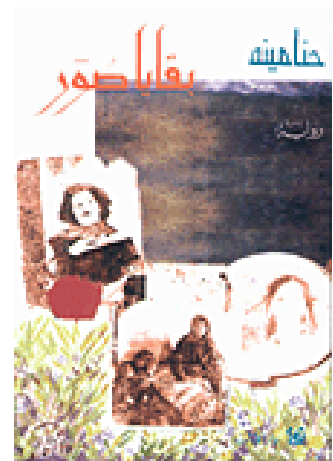
Konusu: Bulutlu bir günde güneş anlamındaki romanda toplumsal adaletsizlik, insanların yaşadığı kargaşalar, zulüm ve çelişkilerin irdelendiği bir romandır. İki nesil, baba ve oğul arasındaki kuşak çatışmaları, kişilerin birbirini inkarı ve karşı çıkmasının öyküsüdür. Yazar kendi hayatında etkilendiği olaylardan yararlanmış ve hayal gücünü de kullanarak eseri meydana getirmiştir. Doktor Nacah el-Attar bu romana bir önsöz yazmıştır. Roman, Ravzu el-Yusuf adlı edebiyat dergisinde dizi

olarak yayınlanmıştır. Ayrıca *UNESCO* kuruluşu tarafından Fransızca'ya ve Amerika Birleşik Devletleri *George Town Üniversitesi*'nde İngilizce'ye tercüme edilmiştir.¹⁴

e) Bakaya Suver

Konusu: Kenar mahallelerde doğan çocukların yoksulluk, kimsesizlik, açlık ve hastalıkla; büyüklerin ise işsizlik, sosyal adaletsizlik ve geçim mücadelesi ile geçen hayatları konu edilir. Romancı bu eserde korku ve cesareti birlikte canlandırmıştır. Zira korku ve cesaret Mina'nın romanlarında her zaman bir iç dinamik

¹² Darü'l-Adab, Beyrut, 1999, 368s.

¹³ Darü'l-Adab, Beyrut, 1999, 372s.

¹⁴ Darü'l-Adab, Beyrut, 1998, 296s.

olmuştur. Ayrıca zıt kavramları kullanmak O'nun romanlarında sık görülen bir sanattır. Kahramanlar yazar gibi çeşitli korkularla yüzleşerek mücadele dolu hayatlarını sürdürür. Bu roman Suriyeli yönetmen Nebil Malih tarafından film olarak çekilmiştir.¹⁵

f) El-Mustanka

Konusu: 1920'lerde İskenderun'da roman kahramanlarının başından geçen olayları anlatır. Hana Mina çocukluğunun bir döneminde İskenderun'da kalmıştır. Bu romanda, yazarın orada kaldığı dönemdeki İskenderun'un durumunu görmek mümkündür. Zira yazar; sanki romanda kendi gördüklerini ve yaşadıklarını anlatır gibidir. Fransız işgali, Fransız askerlerinin halka yaptıkları ve işgal sona erdikten sonraki durum romanda açıkça gözler önüne serilir.¹⁶

g) El-Abnusatu'l-Bayda

Konusu: Arap Edebiyatı'nın ilk deniz romancısı Hanna Mina'nın gelenekselleşen roman anlayışının dışına pek çıkmayan, deniz sevgisi ve macera dolu deniz yolculukları ile ilgilidir. Yine sosyal konuların ele alındığı, toplumsal problemlerin irdelendiği, bu sorunların romanın kahramanı açısından ve toplum açısından nasıl değerlendirilip ne gibi çözümler ortaya konulduğu, ayrıca realizm ve sembolizm akımlarının bir arada görüldüğü bir romandır. Yazar romanlarında genellikle realizm, hatta sosyal realizm diye adlandırdığı edebi ekolün etkisinde kalarak yazmıştır. Romanlarının konusu her zaman sosyal problemler ve sıradan insanların hayat mücadelesi olmuştur. Bunun yanında romanlarında sık sık, kahramanların iç dünyasını bir psikolog gibi irdeleyerek, psikolojik sorunları da ayrıntılı olarak anlatır.¹⁷

¹⁵ Darü'l-Adab, Beyrut, 2002, 360 s.

¹⁶ Darü'l-Adab, Beyrut, 1997, 437 s.

¹⁷ El-Abnusatu'l-Bayda, Darü'l Adab, Beyrut, 1990, 272 s.

h) El-Marsad

Konusu: Roman Mina'nın romanlarında sıklıkla işlediği kahramanlık ve mücadele ile ilgilidir. Savaşın verdiği yıkım ve tahribat ile romanın kahramanı üzerinde bıraktığı etkiler ve tüm bu zorluklara rağmen, kahramanın iradesi, kararlılığı ve cesareti ile haksızlığa karşı olan savaşına devam etmesini anlatır. Romanın karakterleri O'nun romanlarında sıklıkla karşılaşılan cesur, erkekliğini ispat etmeye, toplumda iyi bir yere gelmeye çalışan, idealist tiplerdir. Bu kahramanlar hiç kimseden yardım almadan kendi başlarına zorluklarla mücadele etmeye çalışır, tek başlarına kahraman olmanın ve saygın bir yere gelmenin mücadelesini verir. Bu kahramanlar düşmanlarına karşı çok acımasız, merhametsiz ve zalim olabildikleri gibi, sevdiklerine ve masum insanlara karşı da çok iyi niyetli, merhametli ve sevecen olurlar.¹⁸

i) Hikâyetu Bahharin

Konusu: Bu roman altı yedi defa tekrar basılmıştır. Deniz ve denizcinin hikâyesidir. Denizcinin denize olan aşkı ve deniz yolculuklarında başına gelen tehlikeli maceraları anlatan bir romandır. Mina her zamanki gibi denize olan aşkını bu romanda da açıkça ortaya çıkarır. Denize olan bu aşkı O'nun harika hikâyeler ortaya çıkarmasına sebep olur. Bu hikâyelerine, hayallerini, denize olan aşkını, giydirerek, denizin kendisi gibi derin ve gizemli hazinelerle doldurup süslüyor.¹⁹

j) El-Marfau'l-Baid

Konusu: Bir gemi kaptanının uzun ve yorucu deniz yolculuklarında başına gelenler, etkileyici bir dille anlatılır. Tasarlayıcısı Mina gibi denize âşık olan fedakâr Abdüş kaptanın, uzun ve tehlikeli bir deniz seferinin sonunda gemisinin batması, denizde kaybolması ve sadece bir kişinin bu faciadan kurtulması,

¹⁸ Daru'l Adab, Beyrut, 1997, 268s.

¹⁹ <http://www.neelwafurat.com/itempage.aspx?id=lbb8674-8522&search=books>

geri kalanlardan ise hiçbir haber alınamaması anlatılır. Aşk, cinayet, fedakârlık, sabır ve cesaret romanın içinde ustalıkla yoğrulmuştur.²⁰

k) Er-Rabi' Vel-Harif

Konusu: Hanna Mina denizin her türlü halini yazmaya çalışmıştır. İlkbahar ve sonbahar adlı bu romanı da denizin değişik durumlarını anlatarak süslemiştir. İnsanın ve denizin birbirine benzeyen birçok yönü vardır. Yazar romanlarında çoğu zaman bu benzerliği ortaya çıkarmıştır. Bu romanı da buna bir örnektir. Olaylar Macaristan'ın küçük Paris diye nitelendirilen Budapeşte şehrinde cereyan eder. Arap bir genç olan Mizan E't-Turanî'nin, kendi kültüründen tamamen farklı bir kültüre sahip bir doğu Avrupa ülkesi olan Macaristan'da başına gelenler anlatılır. Mizan ayrıca Bulgaristan'a da giderek Avrupa toplumunun değerlerini anlamaya çalışır ve buralarda eğitim veya ticaret için gelen pek çok kişinin ne kötü işlerle uğraştığını görür. Mina bu romanında, Avrupa'da yaşanan kötülükleri ve bu kötülüklere dışarıdan gelen yabancıların yaptığı katkılara değinerek, eleştirel bir yaklaşım sergiler. Ayrıca Avrupa toplumlarının bazılarında uygulanan sosyalist uygulamaları savunarak, sosyo-ekonomik ve ahlaki durumu ortaya koymaya çalışır.²¹

l) Me'satu Dimitri

Konusu: Hanna Mina'nın diğer romanlarından farklı bir tarzda yazdığı sıra dışı bir romanıdır. Roman psikolojik roman türünde yazılmıştır. Dimitri adında, güzel sanatlar ile uğraşan, kültürlü roman kahramanının kendi kendisi ile yaptığı mücadeleye, kendi içinde yaşadığı çelişki ve çatışmalara yer verir. Romanda Dimitri'den başka kahramanlar da vardır. Bütün kahramanlar, kendi içlerinde yaşadıkları karmaşaları, çelişkileri ve sorgulamaları, kendi dilleri ile anlatır. Hayatın hemen hemen bütün yönleri; ölüm, aşk, varlık ve yokluk gibi kavramlar kahramanlar tarafından sorgulanır. Kahramanların yaşadığı gayri meşru ilişkilerin toplumun değer yargıları ile olan ilgisi ve toplumda kabul edilen diğer pek

²⁰ Daru'l Adab, Beyrut, 1997, 408s.

²¹ Daru'l Adab, Beyrut, 1991, 328s.

çok inanış ve uygulamanın, kahramanlar tarafından eleştirilmesi iç hesaplaşma olarak ortaya konulur.²²

m) Hamamatu Zurkain Fi's-Sahab

Konusu: Suriyeli bir babanın, acı dolu hikâyesini anlatır. Genç bir kız olan kızı Rana, aniden hastalanır. Verem olan kızı Suriye'deki doktorlara götürürler ama ellerinde bu hastalık için yeteri kadar alet ve yetişmiş eleman olmadığını hastanın İngiltere'ye götürülmesi gerektiğini söylerler. Kızıyla İngiltere'ye giden baba, burada bambaşka bir kültür ve bambaşka bir dil ile karşılaşınca kızının acısının üstüne yabancılık da eklenir. Kızın hastalığının

tedavisi yoktur ve ölüme mahkûmdur, bundan sadece babası haberdardır. Öleceğinden haberi olmayan kız, iyileşip Londra'nın alışveriş merkezlerinde gezip memleketteki annesi ve kardeşlerine hediyeler almayı planlamaktadır. Romanda kullanılan dil çok etkileyicidir. Kullanılan ifadeler ve söz sanatları okuyucuyu hemen etkisi altına alarak hikâyeye bağlar, okuyucuyu adeta olayın içinde yaşatır. Arap bir insanın gurbette yaşadığı yalnızlık ve çaresizliğin anlatıldığı roman, hüznle başlayıp hüznle biten acıklı bir hikâyedir.²³

n) Nihayetu Raculin Şucain

Konusu: Kendi köyünde bir türlü barınamayan, annesi hariç başta babası olmak üzere bütün köylülerinin kendisine karşı tavır aldığı, kendisini kabullenmediği, dışladığı, sürekli aşağılayıp hakaret ettiği Müfit el-Vahş'ın hikâyesini anlatır. Baskılara dayanamayıp köyünden kaçarak büyük şehre gelen ve burada cesaret, kahramanlık, fedakârlık, iyilik, adalet ve özveri ile yapılan haksızlıklara karşı çıkan, denizin aşkını ve denize olan özlemini dindirmek için limanda çalışan, pek çok zorlukla mücadele edip

çoğunu iradesi ve cesaretiyle yenen ama sonunda kendisine bir fayda gelmeyen, zorluklarla dolu hayatının bir sonucu olarak hastalanan ve sonunda dayanamayıp intihareden cesur bir adamın hikâyesidir. Romanın başkahramanı olan Müfit el-Vahş, Hanna Mina'nın romanlarında genellikle bulunan bir kahraman profili sergiler. Romancının gerçek hayatında

²² Daru'l Adab, Beyrut, 1991, 328s.

²³ Daru'l Adab, Beyrut, 1995, 368s.

yaşadıklarına en çok benzeyen romanlarından. Bu roman yirmi yedi bölümlük bir televizyon dizisi olarak çekilmiştir. Dizi film sadece Suriye’de değil birkaç Arap ülkesinde daha gösterilmiş ve çok beğenilmiştir.²⁴

o) El-Vella’atu

Konusu: Ailesi ölen ve amcasının evinde yaşamak zorunda kalan, burada zorluklarla büyüyen, Ferah Mahzuni’nin hikâyesini anlatır. Yüzünde hastalık nedeniyle yara çıkan amcasının yanında yaşamaya başlayan Ferah amcası ile baba oğul gibi olurlar. Amcası ona bir tatlıcıda iş bulur ve Ferah tatlıcılık mesleğini öğrenip usta bir tatlıcı olur. Ferah hiçbir tecrübesi olmadan hayatın gerçekleriyle yüzleşmek zorunda kalır. Romanda sıradan bir insanın şahsında toplumsal problemler ortaya konulmuştur.²⁵

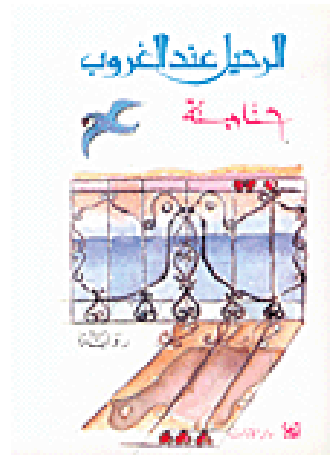
p) Favkal-Cebeli Ve Tahte’s-Selci

Konusu: Kahramanların özellikleri bakımından Hanna Mina’nın diğer romanlarından biraz farklılık gösterir. Yazar bu romanın karakterlerinin kimi yönlerini, ilk yazdığı romanlardaki karakterlere çok benzer oluşturmuş, bazı yönlerini ise yeni oluşturmuştur. Kahramanların gözüyle Avrupa toplumları ayrıntılı olarak sergilenmiştir. Avrupa’daki bazı uygulamaların dışarıdan eğitim ve iş için gelen yabancılar tarafından nasıl görüldüğü ve bunların doğu toplumları ile olan karşılaştırılması, roman kahramanları aracılığıyla anlatılır.²⁶

r) Er-Rahil İndel-Ğurub

Konusu: İçinde pek çok intihar olayının yaşandığı bir romandır. Bu nedenle eleştirilere çokça hedef olmuştur. Bu romanda ön plana çıkan yardımcı karakterlerden anne, önemli bir yer tutar. Hatta yazarın romanlarında pek rastlanmayan şekilde anne karakteri, baba karakterini gölgede bırakacak derecede etkindir. Ancak sevgili ve mürşit karakterleri diğer romanlarında

²⁴ Daru’l Adab, Beyrut, 1997, 408s.

²⁵ Daru’l Adab, Beyrut, 1998, 280s.

²⁶ Daru’l Adab, Beyrut, 1995, 336s.

olduğu gibi kalır. Tarihi eser kaçakçılığı yapan bir babanın, kendisinden nefret eden oğlunun hikâyesini anlatır.²⁷

s) En-Nucumu Tuhakimu'l-Kamer

Konusu: yazarın aynı anda hem roman hem de tiyatro oyunu denebilecek romanlarından bir tanesidir. Roman olarak okumak isteyenlere de, tiyatro oyunu olarak okumak isteyenlere de bu imkânı sağlar. Eleştirmenlerin Mina, romanlarını yıllar önce yazdığı kısa hikâye ve tiyatro oyunlarından derleyip, bazı ekleme ve çıkarmalarla yeniden oluşturduğu romanlardandır. Roman hayal ürünü olmasına rağmen, realist ölçülerde yazılmıştır.²⁸

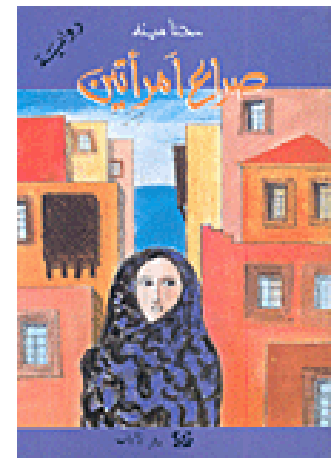
t) Harretuş-Şehadin

Konusu: Suriye'nin Lâskîye şehrindeki Şehadin mahallesinde geçen olaylar anlatılır. Vatan sevgisi, fedakârlık, aşk, gayret gibi konular işlenir. Roman kahramanlarının Suriye'yi işgal eden Fransız Ordusu'na karşı yaptıkları direniş hareketlerini anlatır. Hakkında yapılan bir yorumda; Mina her zaman vatanın kalbinde idi, ya da O, vatanın kalbindedir. Halkın yaşantısını konu edinme geleneğine, bu romanında da devam eder.²⁹

u) Sırau İmraateyn

Konusu: Fransız ihtilaline karşı mücadele eden iki kadının mücadelesinin anlatıldığı roman, Harretuş-Şehadin adlı romanın ikinci bölümüdür. Birinci ciltteki olaylar kaldığı yerden devam ediyor. Aynı adama âşık olan, biri Fransızlar için istihbarat bilgileri toplayan, ama aynı zamanda işgal karşıtı görünen, diğeri Fransızlar tarafından hapse atılan, ama ikisinin de ortak amacının âşık olduğu adama kavuşmak olan iki kadın arasında cereyan eden kıskançlık

²⁷ Daru'l Adab, Beyrut, 1996, 299s.

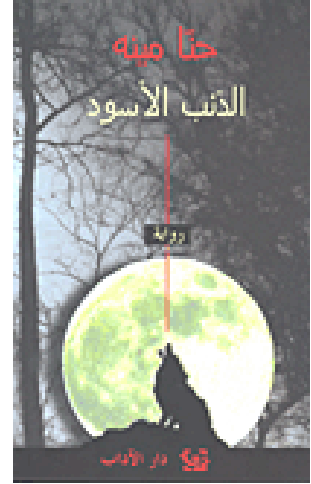
²⁸ Daru'l Adab, Beyrut, 1997, 269s.

²⁹ Daru'l-Adab, Beyrut, 2000, 210s.

ve mücadeleyi anlatır. Aşk, fedakârlık, vefa, hayal kırıklığı, kimsesizlik, çaresizlik, cesaret ve azim kahramanların özelliklerindedir. Yazarın romanlarında kullandığı, cesur, mert, vatanını ve milletini seven kişilik özelliklerine sahip insanların olduğu bir romandır. Kahramanlar Mina'nın diğer kahramanları gibi başkalarının menfaatlerini kendi menfaatlerine üstün tutuyor ve başkalarına yardım etmek için ellerinden geleni yapıyor.³⁰

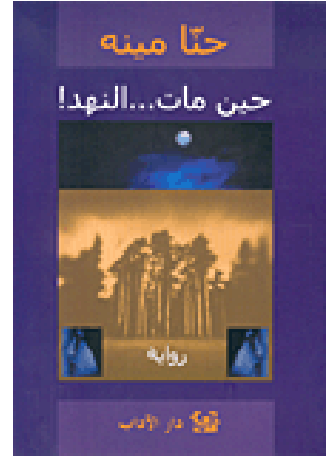
v) Ez-Zi'bul-Esved

Konusu: Roman, usta bir avcı olan Dağmaş'ın öyküsünü anlatır. Dağmaş'ın ve diğer avcılarının amacı ünlü siyah kurdu öldürmektir. Bu amaca ulaşmak için yapılanlar, kahramanların başından geçen maceralar anlatılır. Mina'nın tabiata olan ilgisi bu romanda açıkça ortaya çıkıyor. Kullandığı kahramanlar ve ifadeler tamamen semboliktir. Bu romanda dünyanın, vahşi hayvanların yaşadığı, acımasız kuralların geçerli olduğu bir orman olduğunu vurgular. Çok sayıda karakterin yer aldığı romanda, romancı karşılıklı diyaloglara ve tasvirlerle geniş olarak yer vermiştir.³¹

y) Hine Mate...En-Nehdu

Konusu: Duygulara hitap eden değişik renklerle bezenmiş bir üslupla, kadın erkek ilişkisini anlatan bir romandır. Romancının ünlü deniz romanlarından biridir. Denizin tıpkı hayat gibi, canavarların ve vahşi hayvanların kol gezdiği, gizemli maceralar, el değmemiş hazineler ve çeşitli tehlikelerle dolu karanlık bir ormana benzetilmesi bu romanda da diğer deniz romanlarında görüldüğü gibi devam eder. O eserlerinde her zaman hayatı, denizi ve deniz

işçilerinin mekânı olan limanı, vahşi hayvanlar ve değerli hazinelerle dolu, her an beklenmedik bir şekilde insanın bir maceraya girebileceği bir ormana benzetir.³²

³⁰ Darü'l-Adab, Beyrut, 2001, 283s.

³¹ Darü'l-Adab, Beyrut, 2005. 272s.

³² Daru'l-Adab, Beyrut, 2003, 165s.

z) Şerefu Katiu Tarik

Konusu: Yazar bu romanında 1920’lerin Suriye’sini anlatmaya çalışmıştır. Fransız işgaline karşı yapılan direniş ve bağımsızlık hareketleri, toplumsal haksızlıklar, kadın erkek ilişkisi, erkeklerin hâkim olduğu, erkek zulmünün yaygın olduğu, bir toplumda kadının erkeğe karşı boynu bükük ve ezilen olması realist bir dille anlatılır. Yol kesen bir soyguncu ve eşkıya olmasına rağmen, toplumundaki haksızlıklara karşı bir şeyler yapmaya çalışan bir adamın hikâyesidir. Bazı eleştirmenler son zamanlarda çıkan bu eserde Mina’nın kendi hayatından çok alıntılar yaptığını iddia eder.³³

aa) El-Bahru Ves-Sefine Ve Hiye

Konusu:

عندما كانت تهب علينا العاصفة، والمركب يرقص فوق اللجة. نحن، الآن، فوق " اللجة، إنما لا رقص. السفينة لا تمخر، مخترفة بعنف، جدار الأمواج، بل تنسكب، كأنما تنزلق على الماء، فاتحة فيه ثلماً كبيراً، على جانبيه رغاء الزبد، وأنا أتكئ على الحاجز، كأبي سائح ابن أمه، يتعرف على البحر في سن الشيخوخة، ويختبئ في قمرته ما إن تهتز به السفينة! اهتزازاً مريباً!

“Fırtınalar üstümüze eserken, gemi büyük bir dalganın üstünde dans ediyordu. Biz şimdi dalganın oluşturduğu dağın zirvesindeyiz, gemi dans etmiyor adeta kalın dalgaları parçalıyordu, hatta denizde büyük bir gedik açarak ve her iki yanına köpük yığınları oluşturarak, suya saplanıyordu. Ben ise dalgakırana yaslanmışım. Denizi yaşlılık döneminde tanıyan kaç deniz gezgini, fırtınalar gemiyi korkunç şekilde salladığında kamarasında saklanabilir.”³⁴

Fırtınalar, korkunç dalgalar ve bütün ihtişamıyla deniz yolculukları. Hanna Mina deniz ile kurduğu samimi dostluğunun kendisine kazandırdığı, derin bilgi, tecrübe ve hayallerini bir kez daha ortaya koyuyor ve harika ibarelerle, güçlü kelimelerle, derin anlamlarla muhteşem manzaralar çiziyor. Yazar bu romanında kadının denizden daha derin olduğunu savunur. Roman Beirut’tan Marsilya’ya yapılan bir deniz yolculuğunu anlatır.

³³ Daru’l-Adab, Beyrut, 2004, 208s.

³⁴ Hanna Mina, El-Bahru Ves-Sefine Ve Hiye, Daru’l-Adab, Beyrut, 2002, s5.

Karada birçok eziyete katlanıp şansını denizde denemek isteyen, ama orada da çeşitli zorluklarla mücadele etmek zorunda kalan bir kaptanın mücadelesini, kendisi ve geçmişiyle hesaplaşmasını anlatır.³⁵

bb) El-Femul-Kerzi

Konusu: Suriye ve Lübnan'daki Hıristiyanların Fransız işgaline karşı yaptıkları mücadeleyi anlatır. Romanın başkahramanı olan Cevat, Suriye'nin Lâskîye şehrinde çok zor koşullarda yürütülen, Fransız işgaline karşı yapılan faaliyetlerin başıdır. Bütün zorlukları yenip, Fransızlar işgale son verince, Cevat, sevinçli ve coşkulu olması beklenirken yıkılmış ve şaşkın bir halde, kendi şehri Lâskîye'ye dönüp orada yerleşmeye karar verir. Çünkü sevgilisi Yiranik, Cevat'a olan aşkını bırakmış ve Ermenistan'a gidip orada yaşamayı tercih etmiştir. Romanda aşk, mücadele, ihanet ve kendinden çok başkalarını düşünüp fedakârlık yapmak gibi durumlar güzel bir şekilde yoğrulmuştur.³⁶

cc) Er-Recul'l-Lezi Yekrehu Nefsehu

Konusu: D'abus el-Fetfut adlı roman kahramanının ruhsal ve psikolojik sorunlarının anlatıldığı bir romandır. Hanna Mina bu romanında sembolik bir dil kullanmıştır. Kendisinden nefret eden D'abus el-Fetfut'un şahsında toplumsal ve kişisel olarak yaşanan psikolojik ve ruhsal bunalımlar irdelenir. Yazar etkileyici bir dil kullandığı romanda, ortaya koyduğu toplumsal problemlere kendince çözümler de üretmiştir. Yazar romanlarında çoğu zaman, kahramanlarının iç dünyalarına girerek psikolojik tahliller yapar. Birçok vesile ile bir psikolog olmadığını söylese de O, romanlarında kahramanlarının psikolojik durumlarını ayrıntılı olarak işler. Özellikle “E'r-Recul'l-Lezi Yekrehu Nefsehu” ve “Maasatu Dimitri” romanlarında yaptığı psikolojik tasvirler ve değerlendirmeler ile psikolojik çatışmaları anlatma tarzı etkileyicidir.³⁷

³⁵ Daru'l-Adab, Beyrut, 2002, 312s.

³⁶ Daru'l-Adab, Beyrut, 1999, 304s.

³⁷ Daru'l-Adab, Beyrut, 1998, 351s.

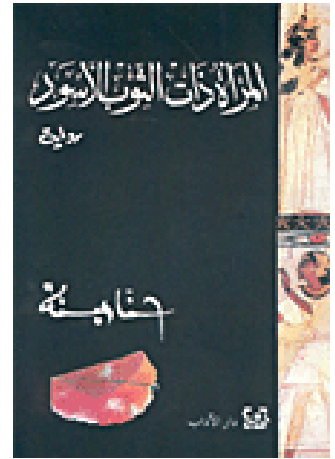
dd) El-Yatir

Konusu: Bir kurdun nasıl bir köpeğe döndüğünü anlatır. Romanın kahramanı Zekeriyya el-Mersinli adlı kişidir. Kahramanın hikâyesinden, felsefe, onun şahsında yazarın hayalleri ve düşünceleri fişkirir. Romandan adeta denizin ve hayatın rüzgârları eser. Bazen bembeyaz hayaller, bazen de kapkara düşler akar eserden, ama roman her zaman Mina'nın, en derinlerdeki cevherleri bile gün yüzüne çıkararak, deniz gibi derin hayal gücü, kuvvetli dili ve etkileyici ifadeleri ile süslenmiştir.³⁸

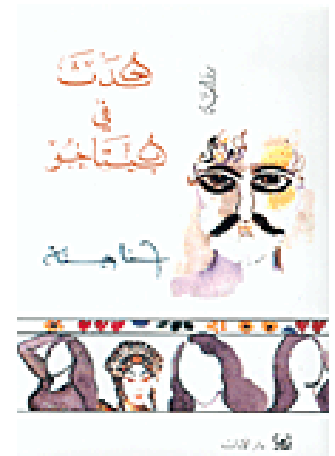
ee) El-Mer'etu Zatis-Sevbil-Esved

Konusu: Bu roman beş ayrı hikâyeden oluşur. Yazar her biri başka hikâyeler anlatan bu romanı Macaristan'ın Budapeşte şehrinde iken yazmıştır. Birkaç kez hep kendisinden çok yaşlı ve zengin adamlarla evlenip, onlar öldükten sonra da onların yasını tutan Rebiha adında bir kadının hikâyesini anlatır. Rebiha bir tesadüf sonucu, Abdülcélil adında, muhtelif kültürlerin tarih ve edebiyatlarını okuyan, tarihi eserlere meraklı, sürekli başka ülkelere seyahat eden, birkaç yabancı dil bilen, gayet kültürlü bir adamla karşılaşır ve aralarında bir ilişki başlar. Roman, kahramanların dili ile toplumdaki kadın erkek ilişkilerini ve toplumun değer yargılarını irdeler. Hanna Mina, bu uzun hikâyeyi aslında Rusya'da yayınlanan bir gazetede okumuş ve Arapça'ya uyarlamıştır. Yazar özellikle bu romanında cinselliği fazlasıyla ön plana çıkarmıştır.³⁹

ff) Hadesün Fi Bitago

Konusu: Yazarın 1960–1965 yılları arasında Çin'de bulunduğu süre zarfında tasarlayıp sonradan yazdığı üç romanından biridir. Yazar Çin kültüründen alıntılar yaparak ve çeşitli söz sanatlarından yararlanarak gurbette bile, vatan özlemi çekerken güzel eserler üretebildiğini göstermiştir. Romanın mekânı Çin'in Bitago adlı şehrinde cereyan eder. *Hadesün Fi Bitago, Arusu'l-*

³⁸ Daru'l-Adab, Beyrut, 1997, 296s.

³⁹ Daru'l-Adab, Beyrut, 1996, 180s.

Mevceti's-Sevda' ve *el-Muğameretu'l-Ahire*, bu üç romanı Mina Çin'de kaldığı 1960–1965 yılları arasında yazmıştır. Bu romanlarla birlikte, Arap Edebiyatı'nda ilk defa Çin ülkesi romanlara konu olmuştur.⁴⁰ O bu romanını Pasifik ile ilgili güzel bir tasvir romanı olarak nitelendirir.⁴¹

gg) Arusu'l-Mevceti's-Sevda

Konusu: Roman Çin'in sahil kentlerinden biri olan Bitago'da geçen bir aşk hikâyesini anlatır. Yazarın Çin'de olduğu bu dönemde, Çin ile Sovyetler Birliği arasında bir ideolojik anlaşmazlık olmuştur. Hanna Mina birkaç yıl burada kaldığı için burası ile ilgili üç adet roman yazmıştır. Bu eser de onlardan biridir. Duygusal ve siyasi olayların iç içe geçtiği, tabiat tasvirlerinin çok iyi kullanıldığı, harika manzaraların canlandırıldığı bir romandır. Gurbet acısı, aşk, ilkeler uğruna mücadele etme gibi konular ön plana çıkar. Hayatın hemen bütün yönleri yazarın usta anlatımıyla sunulur.⁴²

hh) El-Muğameretul-Ahire

Konusu: Mina bu romanını Çin'de bulunduğu sırada yazmıştır. Romancının hemen hemen bütün Romalarında kahramanlar “muğamere” 'ye (tehlikeli, riskli macera) değinir. Kahramanlarının hemen hepsi mutlaka hayatlarını birçok defa tehlikeye atarlar. Bu romanda da Çin'de kahramanların başına gelenler ve girdikleri tehlikeli maceralar anlatılır. O'nun romanlarında mekân veya zaman değişse de, varılmak istenen nokta ve çıkan sonuç genellikle olduğu gibi kalır. Burada da mekân Çin olmasına rağmen, kahramanların özellikleri ve yaşadıkları olaylarda, Mina'nın derin hayal gücünden kaynaklanan aynı ruh ve anlam vardır. Romanda aşk, ihtiras, aynı zamanda erdem ve vatan sevgisi de vardır. Kahramanlar, diğer insanlar uğruna ve vatanları uğruna çeşitli fedakârlıklar

⁴⁰ Mukarebetu Evliyeti Lidevri'l-İğtirabi Fi'l-Edebi'l-arabi E's-Suriyyi El-Muasir, Dr. Abdüh Abbud. (Şam Üniversitesi karşılaştırmalı edebiyat bölümü)

⁴¹ Daru'l-Adab, Beyrut, 1995, 336s.

⁴² Daru'l-Adab, Beyrut, 2000, 312s.

ve kahramanlıklar sergiliyorlar. Gösterdikleri kahramanlıkları ve fedakârlıkları da karşılıksız olarak yapıyorlar.⁴³

ii) El-Kitaf⁴⁴

jj) Ed-Dakl

kk) El-Kamaru Fi'l-Mahak⁴⁵

I. 2.2 YAZARIN DİĞER ESERLERİ:

Hanna Mina, asıl uzmanlık alanı olan roman türünde, özellikle deniz romanı türünde eserler vermesi ile birlikte, kısa hikâyeler, fikir ve düşünce ile ilgili olan kitaplar da yazmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

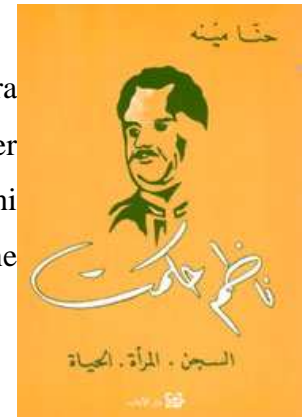
a) Nazım Hikmet, Sairen

Konusu: Yazar ünlü şair Nazım Hikmet Hakkında da yazmıştır. Bu eser de O'nun şairliği ve diğer özellikleri ile ilgidir. Şair Nazım Hikmet'in fikirleri hakkında bazı dersler ve Rus yazar Maksim Gorki'nin bazı yazılarına yer vermiştir. Nazım Hikmet hapishanede iken, her sınıftan hapishane arkadaşlarının hikâyelerini dinler, onlarla sohbet ederdi. "Onlara sizin açlığınızı, acınızı ve her türlü sıkıntınızı sizin gibi hissediyorum" der hapishane arkadaşlarına. Yazar, bu şekilde Nazım Hikmet'in yaşadıklarını ve neler hissettiğini anlatmaya çalışmıştır.⁴⁶

b) Nazım Hikmet: Es-Sicn, el-Mar'a, el-Hayat:

Konusu: Ünlü şair Nazım Hikmet'in yaşadığı zorluklara rağmen hayatı sevmesini, hayatın ciddi olarak yaşanmaya değer olduğunu anlatan bir kitaptır. Hanna Mina, Nazım Hikmet'in fikirlerini araştırmış ve ona olan hayranlığını hakkında fikirlerini, hapishane

⁴³ Darü'l-Adab, Beyrut, 1997, 360s.

⁴⁴ Darü'l-Adab, Beyrut, 1990, 360s.

⁴⁵ Darü'l-Adab, Beyrut, 1998, 336s.

hayatını, kadına bakış açısını ve neler yaşadığını anlatan iki ayrı kitap yazarak göstermiştir. Ayrıca romancı, Nazım Hikmet'in Arapça'ya da tercüme edilen “*Yıldızlara Bakanlar*” adlı eserine bir önsöz yazmıştır.⁴⁷

c) Havacisun Fi't-Tecrubeti'r-Rivaiyya

Konusu: Yazarın kendisi ve romancılığı hakkında yazdığı bir eserdir. Çeşitli konularda ve özellikle romancılık ve siyaset hakkındaki düşüncelerini bu kitapta toplamıştır.⁴⁸

d) Kayfa Hemeltul-Kalem

Konusu: Mina bu eserde yazarlığa ve romancılığa nasıl başladığını, ne gibi zorluklarla karşılaştığını, romanlarını nasıl oluşturduğunu ayrıntılı olarak anlatmaktadır.⁴⁹

e) Hivaratün Ve Ehadisün Fil-Hayati Ve'l-Kitabetir'-Rivaiyye

Konusu: Yazarın hayat, edebiyat, deniz romancılığı ve roman yazma sanatı hakkındaki fikirlerine yer verir.⁵⁰

f) El-Yatir

Konusu: Hanna Mina, Şam'da yayınlanan *Nizva* (نزوى) dergisi ile yaptığı bir röportajda, yazdığı her şeyi iki defa yazdığını, ilk yazdıklarından sonra bir kere kontrol ettiğini, ikinci defa kontrol ettiğinde ise, ikincil konuların birincil olanlara baskın çıktığını fark ettiğinde, genellikle ilk yazdıklarını yırtıp attığını anlatır. Buna “*Nihayetu Raculin Şucain*” (*Cesur Bir Adamın Sonu*) romanını örnek gösterir. “Okuyucu bir romanı okurken, romanın kolayca, hiç zahmet çekilmeden yazıldığını zanneder. Fakat gerçek böyle değildir. Nihayetu Raculin Şucain romanını yazarken gerçekten de birinci kısmını yırtıp atmayı çok düşündüm ve yüzlerce sayfasını yırttım da. Daha sonra gerekli düzeltmeleri yaparak tekrar yazdım”.⁵¹

Romancı, yazmayı çok sevmesine rağmen, edebiyatı ve yazmayı “cehennem yolu olarak nitelendiriyor, hatta Tunus'ta yayınlanan bir gazeteye verdiği bir demeçte “buradan kıyamete kadar yazmaya lanet olsun!” diyerek yazmanın çok zahmetli ve zorlu bir iş

⁴⁷ Darül-Adab, Beyrut , 2000, 302s.

⁴⁸ Daru'l-Adab, Beyrut, 2000, 175s.

⁴⁹ Daru'l-Adab, Beyrut, 1986, 256s.

⁵⁰ Darül-Farabi.

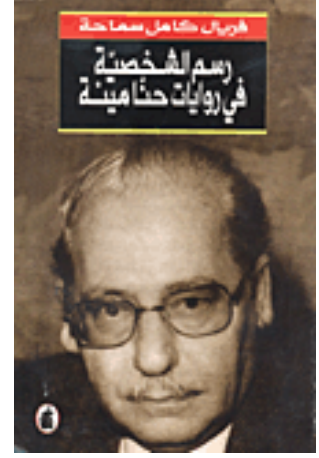
⁵¹ Mektebetu Meyselun, 1975, 296s.

olduğunu vurgulamıştır. Suriye romanının manevi babası sayılan Hanna Mina'nın bu sözü çok etkili olmuş ve gazetede manşet olmuştur.

1.2.3 MİNA HAKKINDA YAZILAN BAZI ESERLER

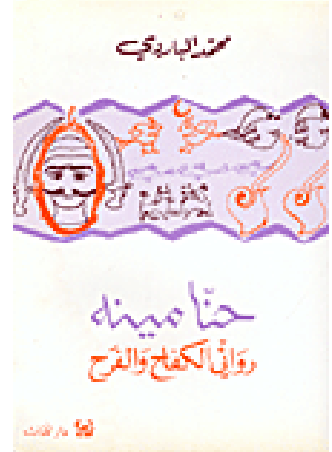
a) Resmüŝ-Ŗahsiyyeti Fi Rivayati Hanna Mina

Konusu: Romancının yirmi beş romanında, kahramanlarını nasıl canlandırdığını, nasıl ele aldığını konu edinir. Romanlardaki kahramanların özelliklerine, işleniş biçimlerine ve teknik özelliklerine, sanatsal açıdan yeni bir bakış açısı getirmeye çalışır. Daha önce yapılmış değerlendirmelerden farklı yönleri ele almıştır.⁵²

b) Hanna Mina Rivaiyyü'l-Kifahi Ve'l-Fereh

Konusu: Hanna Mina mücadele ve ferah, mutluluk yazarı olarak nam salmıştır. Eserlerinin hemen hepsinde şiddetli bir mücadele ve aynı zamanda kahramanların mutlulukları vardır. Bu çalışma, yazarın edebi hayatını çeşitli yönleri ile ve roman dergilerinden, kısa hikâye yayınlarından ve Mina'ya yapılan eleştirilerden faydalanılarak, kapsamlı bir şekilde ele almaya çalışır. Ancak çalışma, romancının eserlerini ve edebi fikirlerini incelerken, ailevi ve toplumsal hayatını çıkış noktası olarak almış ve eleştirinin boyutunu kişiselliğe indirgemiş gibidir.⁵³

c) Simolocıyyetu'ŝ-Ŗahsiyyati's-Serdiyyeti / Rivayetu "Eŝ-Ŗira' Vel-Asife" Li Hanna Mina Nemuzecen

Konusu: Hanna Mina'nın romanlarında geçen kahramanların simolojik özelliklerini, özellikle "Eŝ-Ŗira' Vel-Asife" romanının bu konu ile ilgili özelliklerini incelemiştir.⁵⁴

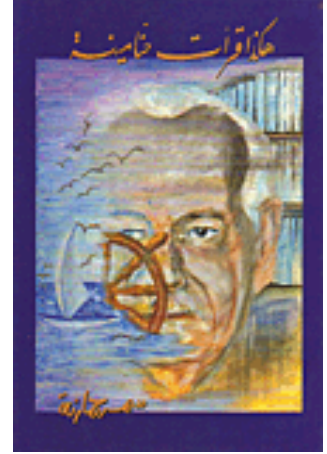
⁵² Feryal Kamil SEMAHE el-Müessesetu'l-Arabıyyetu Li'd-Dirasat. 1999, 251s.

⁵³ Muhammed el-Barudi, Darü'l-Adab, 1993, 296s.

⁵⁴ Said BANKERAD, Daru Mecedlavi Li'n-Neŝri Ve't-Tevzi', 2003, 206s.

d) Hakeza Kare'tu Hanna Mina

Konusu: Yazarın Hanna Mina ve O'nun fikirleri hakkındaki görüş ve eleştirilerini konu alır. Genellikle ünlü romancıyı eleştirmesine rağmen, bazı konularda O'nu övmektedir. Mina'nın romancılığı, özellikle deniz romancılığı, topluma ve siyasete olan etkisi ayrıntılı olarak anlatılır. Eserlerinin nasıl okunduğunu, insanların bu romanları nasıl değerlendirdiğini, ne şekilde etkilendiklerini de anlatmaya çalışır.⁵⁵

e) Melamihun Min Hanna Mina⁵⁶

f) Hanna Mina... El-Muiş Vel-Mutehayyil

Konusu: Yazar bu kitapta, Mina'nın hayat mücadelesini ve engin tecrübesini, yaşayan, hayal eden ve bunları kaleme alan bir kişi olarak anlatır.⁵⁷

⁵⁵ Semir Hamerine, Daru'l-Talieti'l-Cedideti, 2002.

⁵⁶ Sayyah el-Cahim, Daru İbla.

⁵⁷ Atıf Ataullah el-Batrus, Darü'l-Yenabi', Şam, 224s.

1.3.MİNA'NIN DENİZ ROMANCILIĞI

Arap Edebiyatı'nda deniz romancılığı denildi mi, akla gelen ilk isim şüphesiz Hanna Mina'dır. Pek çok Arap edebiyatçısı ve eleştirmen, Mina'nın modern Arap edebiyatının ilk deniz romancısı olduğu konusunda hemfikirdir. Kendisi de zaten kendisi ile yapılan bir röportajda, daha önce Arap edebiyatında ele alınmamış konuları ele aldığını ifade eder.⁵⁸

Pek çok Arap aydınına göre, eğer Hanna Mina başka bir ülkede doğmuş olsaydı, romanlarını başka bire dilde yazsaydı ve romanları Arapça'ya tercüme edilseydi, Arap okuyucusu, yine bu gün olduğu gibi, O'nun romanlarını beğenir ve yine şimdi olduğu gibi "Acuz" dan, limandan, denizden, gemilerden, fırtınalardan ve dalgalardan bahseder, deniz hayatını merak eder, denizle ilgili hikâyeler anlatacaktı...

Hemen hemen bütün Arap ülkeleri denizle iç içedir. Bütün ülkelerin denizde kıyısı vardır. Fakat *Bin bir Gece Masalları*'ndan beri deniz, Arap Edebiyatı'na girememiş, edebi ürünlerden hep uzak ve yabancı kalmıştır. Bunun nedeni bazı edebiyatçılara göre, Arap edebiyatçılarının kendilerinden öncekiler gibi kendilerinin de, hala Cahiliye döneminin etkisinde oldukları, hala Cahiliye döneminin kölesi olmalarındandır. Şimdiki zamanda değil, geçmişte yaşadıklarından, hala çölden, kısraktan, deveden, kılıçlardan, oklardan, bahsediyor; üstünden çok zaman geçmiş mekânları konu edinip, buralarda oyalanıyorlar. Bunun sebebi belki de, bugünkü düşkün durumu görmek istememenin verdiği hissiyatla, eskiden dünyanın muhtelif yerlerinde fetihler yapan Arap süvarilerine sığınıp gerçeklikten yüz çevirmekten başka çare bulamamalarındandır.

Şimdiye kadar otuzdan fazla roman yazan Mina, hemen her romanında âşık olduğu denizden bahseder. Eserlerinde, özellikle denizi ve denizcilerin yaşamını konu alır. Romanlarının sekizinin temel konusu deniz ve deniz yaşamıdır.

Yazar, denizin hakkında yazması ile ilgili olarak der ki; "Gözümü ilk açtığımda, *Akdeniz*'i gördüm. O'nun sonsuzmuş gibi uzanışı ve büyüleyici havası, bende uzak diyarlara, gizemli yerlere yolculuk yapma, gizli âlemleri keşfetme hissi ve isteği uyandırdı. Limanda bir hamal olarak çalıştım. Denizin gizemli havası, beni deniz âlemi, denizciler ve deniz canlıları hakkında yazmaya sevk etti. Deniz hakkında yazdığımda da, deniz romancılığının Arap

⁵⁸ *el-Mer'etu Ve's-Sefine Vew Hiye Li hanna Mina. Esdaun Li Zurba Li's-Şeyh Vel-Bahr... Ve Ba'du Ebtali Taytink.* Muhammed Ayet Lemim'in makalesi, El-Kuds Al-Arabi. (<http://hem.bredband.net/b155908/m330.htm>)

Edebiyatı için ilk olduğunu bilmiyordum. Daha sonra anladım ki; şimdiye kadar, deniz ve deniz alemi Arap okuyucusu için bir bilinmeyenmiş...⁵⁹

Mina deniz romanında bulunması gereken, teknik, sanat ve kavramlar gibi temel öğeleri her zaman kullanmıştır. Deniz romanı yazabilmek için, yazarın; denizi, deniz canlılarını, deniz yaşamını, gemileri, fırtınaları, dalgaları, denizcilerin hangi zorluklarla karşılaştığını bilmesi hatta bunları bizzat yaşayarak tecrübe sahibi olması gerekir.

Deniz deneyimi olmadan yazılacak bir deniz romanı pek etkili olmaz. Örneğin Amerikalı romancı *Stephen Crane* (1871–1900), kendisini dünyaca üne kavuşturan ve Amerikan savaşını anlattığı, ikinci romanı “*The Red Badge Of Courage*” (*Cesaretin Kırmızı Rozeti*) adlı romanını yazmadan önce, bizzat denizle yüz yüze gelmiş, denizde yolculuklar yapmış, denizcilerin yaşadığı her zorluğu bizzat yaşamış ve deniz ile ilgili roman yazacak kadar deneyim ve bilgi sahibi olduktan sonra bu romanını yazmıştır.⁶⁰

Hanna Mina da, denizcilik ve balıkçılık yapmış, yazdıkları için gereken malzemeyi fazlasıyla toplamıştı. Bunu yapmak için özel bir çaba sarf etmemiştir. Çünkü O, denizle doğmuş ve denizle büyümüştü. Bu nedenle deniz romanı yazarken hiç zorluk çekmemiş yaşadıklarından ilham almış ve hissettiklerini yazmıştır.

Deniz romanı diğer edebi türlerden farklıdır. Deniz karadan ayrı ve bambaşka bir âlemdir. Bu nedenle deniz adamı da kara adamından farklı düşünür ve farklı davranır. Deniz romancısının, romanındaki kişilerin özelliklerini bu farkları gözeterek yansıtması gerekir. Deniz adamının denizle olan mücadelesini, duygusallığını, hayallerini ve kişiliğini sembollerden yararlanarak, sanatsal bir biçimde yoğurarak anlatmalıdır.

Yazar kendisini ziyarete gelen Lübnanlı öğrencilerle yaptığı bir görüşmede şöyle der: “ Ben yazdıklarımı kendi kendime yazacak kadar zeki biri değilim. Tecrübe ve birikimimi insanlardan ve okuduğum kitaplar aldım. Ancak insanlardan edindiğim bilgi ve tecrübeler kesinlikle kitaplardan elde ettiğimden daha fazladır. Çünkü insanlarda olan birçok şeyi kitaplarda bulamazsınız. Ben kırk yaşından sonra yazmaya başladım. Bu nedenle genç yeteneklere acele etmemelerini ve yeterli tecrübeyi elde ettikten sonra çok güzel şeyler

⁵⁹ Hanna Mina, *eş-Şira' ve el-Asife*, Darü el-Adab, ŞAM, (1999), s 10.

⁶⁰ Abdusselam Hamd, *Bahharun Ala Zahri'l-Hisan Hanna Mina ve Edebü'l-Bahri*, Mecelletu'l-mevkifu'l-Edebi, İttihadu Küttabi'l-Arab, temmuz 1999, sayı: 339.

üretebileceklerini tavsiye ediyorum. Hanna Mina der ki; denizde doğdum ve denizde ölmek istiyorum. Ben denizin kendisiyim. Denizle doğmuş denizle büyümüş biri, nasıl olur da, denizi, mücadeleyi, macerayı yazmaz ve nasıl olur da diğer yarısı kupkuru çorak toprak olan Arap Edebiyatı'nı susuz, nemsiz, bulutsuz, dalgasız, fırtınasız ve denizden mahrum bırakır.

Yazara göre, her tarafı çöllerle çevrili Arap ülkelerinde yetişen, Arap edebiyatçılarının çoğu denizle ve suyla ilgili kitap yazmaktan çekinir. Çünkü denizden gelecek amansız bir dalganın kendilerini öldürmesinden korkarlar.

Romancı romanlarında sürekli olarak köy hayatını, sahil kentlerini, sıradan kimsesiz, yoksullukla pençelesen insanların hayat mücadelelerini romanlarında anlatmış; çaresiz, toplumda iyi bir yere gelememiş alt tabaka insanları hatta soyguncu ve hırsızları romanlarına kahraman yapmıştır. Büyük şehirleri ve özellikle denize uzak olan şehirleri asla romanlarına konu edinmemiştir. Bununla ilgili olarak, kendi deyimiyle, büyük bir şehir olan Şam'da elli yıl ikamet etmiş, ama Şam ile ilgili elli kelime yazmamıştır. Bunun nedeni çocukluğunun ve gençliğinin, denize yakın yerlerde, yoksulluk ve sefalet içinde sürekli bir hayat mücadelesinin içinde geçmesidir.

I.4. YAZARIN ROMAN KAHRAMANLARI

Hanna Mina yaşadığı mücadele ve macera dolu hayatını, hemen hemen bütün romanlarına ve roman kahramanlarına yansıtmıştır. Bunun delili tasarladığı kahramanlarının kendisine, aile bireylerine ve hayatı boyunca ilişki kurduğu ve etkilendiği insanlara tıpa tıp benzemesidir.

Yazarın romanlarında her zaman beş başlıca karakter bulunur. Bunlar; roman kahramanı (ki, her zaman bir erkektir), anne, baba, sevgili ve mürşit ya da hocadır. Bu karakterleri romanlarının hepsinde görmek mümkündür. Roman kahramanının yanında her zaman bu dört karakterin olmasının gerekliliği, kimi eleştirmenler tarafından, romanın sınırlandırılıp verimsizleşmesine neden olduğu, hatta bu kişilerin roman kahramanını sınırlı çerçevelere mahkûm eden kişiler olduğu savunulmuştur.

Başkahraman erkek, her zaman güçlü, kuvvetli, hiçbir şeyden korkmayan, haksızlığa tahammül edemeyen, gözünü budaktan sakınmayan, gözü kara kişi olarak karşımıza çıkar. Hiçbir zaman bir örgüte, sendikaya veya başka bir oluşuma katılmaz. Her işini kendisi hal etmek ister. Kimseden yardım almaz, ama elinden geldiği zaman herkese yardım eder. Düşmanlarına karşı çok sert ve acımasız olmasına rağmen, masum insanlara ve sevdiklerine karşı çok merhametli, duygu dolu ve hatta oldukça romantiktir.

Roman kahramanı genellikle erkekliğini ispat etmeye çalışmakta, toplumda saygın bir yere gelmek, görünür ve hatırı sayılır biri olmak için uğraşmaktadır. Ama romanlarının hemen hepsinde başkahraman romanın sonunda yalnız kalır, etrafında hiç kimse kalmaz. Bu nedenle kahraman ya aklını kaçıırıp delirir, ya da intihar eder. Buna en bariz örnek “*Nihayetu Raculin Şucain*” romanının başkahramanı olan “ Mufid el-Vahş” olabilir. Müfit çok cesaretli, hırslı, maceracı, sevecen, romantik ve acımasızdır. Bütün düşmanlarını alt eder, ama sonunda yanında karısı Lebibe’den başka kimse kalmaz. Hastalanır ve baskılara dayanamayıp sonunda intihar eder.

Kahramanların genel bir özelliği de genellikle hapisane deneyimi yaşamalarıdır. Kahramanların hemen hepsi mutlaka hapse girer ve hapis hayatını tadar. Bu durum eleştirmenlerin, Mina kendi hayatının aynısını kahramanlarına da yaşattığıdır. Çünkü O da birkaç kez hapisaneye girip çıkmıştır.

Kahramanın yakın akrabalarından olan baba, genelde acımasız, özellikle romanın kahramanı olan çocuğuna karşı merhametsiz ve zalimdir. Onu terbiye etmek için (terbiye etmesi de genellikle dayaktır. Kimseden ne bir tavsiye ne de uyarı almayı kabul eder. Anne ise babanın aksine daima, çocuğunu kollayıp gözetken, şefkat gösteren, kocasından korkmasına rağmen evladına her türlü desteği vermeye çalışan tipik bir anne olarak kişi olarak karşımıza çıkar. Mina'ya göre baba hayatı ve gücü temsil eden büyük bir semboldür. Belki de bunun için romanlarındaki babaların hepsi, hayat gibi acımasız ve merhametsiz nadiren şefkatli ve sevecendir.

Sevgili, roman kahramanının yanında bulunan, karşılaştığı zorluklarla mücadele etmesine yardım eden, ona kendisi reddetse bile her konuda destek olan kişidir. Yazar romanlarında kadın meselesine hep önem vermiştir. Kadın kahramanlarının çoğu, isyankâr, cesur ve alışılmışın dışında bir şeyleri değiştirmek isteyen dik kafalı kişilerdir. O'na göre toplumun gelişip kalkınması ancak kadının ilerlemesi ile olur.

Mürşit veya muallim romanlarında her zaman bulunan bir öğedir. Mürşit mutlaka siyasi işlerle uğraşır. Siyasi görüşü de her zaman sosyalizmdir. Ayrıca mutlaka bir işçi sendikasına üyedir ve roman kahramanını da bu sendikaya üye yapmaya çalışır.

Romanlarının hemen hepsinde benzer kahramanlar olması ile birlikte, "Fevke'l-Cebeli Ve Tahte'l-Kameri" romanı bir istisnadır. Bu romanda diğerlerinden farklı, sıra dışı kahramanlar görülür. Ama değişmeyen özelliklerden biri, kahramanların hemen hepsinin yemek ve içmek konusunda benzer zevklere sahip olduğudur.

Mina'nın romanlarındaki kahramanların hepsi, içki içmeyi, sarhoş olmayı, sürekli kahve ve sigara içmeyi sever. Romanlarının en fazla beş sayfasından birinde mutlaka kahramanlar ya içki içer, ya kahve ve soğuk su, ya da sigara içerler.

(ما رأيك بفنجان من القهوة؟. طلب دورة اخرى من القهوة) "Bir fincan kahveye ne dersin? Bir kahve daha istedi."⁶¹ طلب كأسا من "اشعل سيكارة, راح يتدخن.) "Bir sigara yaktı, içmeye başladı..."⁶² تزوق الويسكي المسلوج... تزوق الويسكي على مهل "Bir bardak buzlu viski istedi... viskisini yavaş yavaş içti." O'nun romanlarında bu gibi cümleleri okumak oldukça sık rastlanan bir durumdur.

⁶¹ Hanna Mina, *Nihayetu Raculin Şucain*, Darul-Adab, Beyrut, 1992, s191.

⁶² Hanna Mina, *El-Bahru Ves-Sefine Ve Hiye*, Daru'l-Adab, Beyrut, 2002, s250.

Kahramanların hemen hepsi şekersiz kahveye, sigaraya, kızarmış ete, içkiye kadınlara ve özellikle denize çok düşkündürler.

...انا ادفع عمري في سبيل امرأة, وادفعه في سبيل البحر, لذلك انا عبد, لايفكني عبودية
المرأة أو البحر سوى الموت...

Ben ömrümü bir kadın için ve deniz için feda etmeye hazırım, bu nedenle ben kadının ve denizin kulu ve kölesiyim. Ölümden başka hiçbir şey, beni kadına ve denize kul köle olmaktan uzaklaştıramaz.⁶³

1.5 MİNA'YA YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

Hanna Mina, pek çok yabancı ülkede ve bütün Arap ülkelerinde, kitapları okunan, beğenilen, bazı romanları film yapılan, birçok romanı birkaç yabancı dile tercüme edilen bir romancı olmasına rağmen, zaman zaman O'nu eleştirenler de olmuştur.

Deniz romancılığından bahsederken, bazı eleştirmenler, yazarın at sırtında deniz romancılığı yaptığını, yazdıklarının sadece edebi bir aldatmacadan ibaret olduğunu, sadece hayal kurduğunu, anlattıklarının gerçek denizle ve gerçek denizcilerle ilgisi olmadığını, sadece okuyucuları aldatmaya çalıştığını ileri sürerler. Hanna ise her zaman kendisinin denizden geldiğini, denizi çok iyi tanıdığını, denizcilerin hayatını ne tür zorluklarla karşı karşıya geldiklerini çok iyi bildiğini, bunları bizzat yaşayarak öğrendiğini söyleyerek kendisini savunur.

كنت بحاراً لمدة قصيرة، وإنما لم أكن على الشاطئ، كنت في اللجة، وقد واجهت العواصف،
وأنا اشتغل بحاراً، ورأيت الموت يحدق إلي من بين الامواج حين كان المركب يصعد إلى جبل ويهبط إلى
الهاوية، ونحن كل لحظة ننتظر الموت ونقرأ «آية الكرسي للنجاة».

“Ben kısa bir süre de olsa, denizcilik yaptım. Sahilde değil denizin derinliklerindeydim. Ben fırtınalarla yüz yüze geldim, dağ gibi dalgalar yükselip alçalırken, ölümün gözlerimizin içine bakmasını gördüm. Hepimiz her an ölümü bekliyor ve kurtuluş için ‘Ayete’l-Kürsi’ yi okuyorduk.”⁶⁴

⁶³ Hanna Mina, *Nihayetu Raculin Şucain*, Darul-Adab, Beyrut, 1992, s106.

⁶⁴ *Hanna Mina Litalibati'l-Lübnaniye Zurnehu Fi'l-Lazikiya*, Al-Beyan, Ekim 2002, sayı: 143.
(<http://www.albayan.co.ae/albayan/culture/2002/issue143/light/1.htm>)

Çoğu eleştirmen, Hanna Mina'nın romanlarında, cinsel konulara çok yer verdiğini, cinsel içerikli sahneleri fazla ayrıntıya dalarak anlattığını, bu nedenle bir deniz romancısı olmaktan çok bir cinsellik romancısı olduğunun söylenmesinin daha yerinde olacağını söyler. Özellikle *el-Meretu Zatis-Sevbi-Esved* adlı romanı, buna iyi bir örnektir.

Yazar ile aynı ideolojide olan, onunla hemen hemen aynı düşüncelere sahip birçok eleştirmen, romanlarındaki kahramanların ona çok benzediğini, Mina'nın kahramanlarını kendisi ile özdeşleştirdiğini savunurlar. Özellikle çocukluğundan çok etkilenmiş ve kahramanlarını genellikle çocukluğunda tanıdığı kişilere çok benzettiğini söyler. Bu nedenle Mina, kahramanlarını olduğu gibi yansıtmak ve tasvir etmek yerine, onları gereğinden fazla yüceltmeye ağırlık verdiğinden, kahramanlar gerçeklikten uzaklaşıyor ve bu durum romana zarar veriyor. Örneğin romanlarındaki kadın kahramanlardan sadece bir tanesi içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak için mücadele ediyor. Geriye kalan kadın kahramanlar ise sıradan, kaderine razı olmuş kadınlardır. Onlara göre bu durum kadını onun romanlarında ikinci plana itiyor.

Az sayıda eleştirmen ise Mina'nın romanlarındaki kahramanların sadece toplumun genelini temsil eden kişiler olduğunu, romancının doğal olarak içinde doğup büyüdüğü toplumun insanlarından etkilenip kahramanlarını bu yönde oluşturduğunu savunur. O, romancı ve oluşturduğu karakterleri arasındaki ilişki hakkında şöyle der; romancı ve roman karakterleri arasındaki ilişki bazen nadir olduğu gibi çoğu zaman da bezdiricidir.

Eleştirmenlerin üzerinde durduğu diğer bir konu; kahramanların sürekli tasarlayıcısı gibi düşündüğü hatta onunla aynı ideolojiyi savunduğudur. Gerçekten de Mina'nın kahramanlarının hemen hepsi yazarları ile aynı ideolojiyi savunan kişilerdir. Hepsinin ortak özelliği, mücadelecisi, cesaretli, hiçbir oluşuma ve siyasi partiye üye olmayan, sürekli erkekliğini ve cesaretini ispatlamaya çalışan, çok sert aynı zamanda çok nazik, kibar, merhametli, duygulu, hassas ve hatta çok romantik insanlar olabilen kişilerdir.

Mina edebi bir üründe ideolojinin başka şeylerle karışmadan saf olarak yansıtılmasının ve kahramanların ideolojisi olmadan anlatılmasının mümkün olmadığını savunur. O'na göre her kahramanın mutlaka bir ideali ve ideolojisi olmalıdır, ancak yazarın kahramanını tıpatıp kendisine benzetmeye çalışması ve kendi ideolojisini onun aracılığıyla yansıtmaya çalışması

boş bir çabadır. Çünkü bu durum, romanın gerçeklikten ve sanatsal değerden uzaklaşmasına yol açar.⁶⁵

Özellikle son romanlarında yazar, eleştirilenler tarafından, romanlarını tiyatro oyunu gibi yazdığı eleştirisi gelmiştir. Romanlarını bu şekilde yazması, olayların ve kahramanların derinlemesine incelenip tetkik edilmesine imkân vermemekte, dar bir çerçeveye sıkıştırılmasına neden olmaktadır. Mina bu eleştiri karşısında, romanlarının ister tiyatro oyunu gibi, ister roman olarak okunmasının hiçbir farkı olmayacağını söylese de, gerçekten de son romanlarını yazarlığa ilk başlarda yazdığı bazı kısa hikâye ve tiyatro oyunlarını sonradan bazı ekleme ve çıkartmalarla romana dönüştürdüğünü görmemek mümkün değildir. Örneğin, “*Hemametu Zerkau Fis-Sehab*” adlı romanı yıllar önce kısa hikâye olarak yazılmış ve “*Ebnusetu’l-Beyda*” adlı edebiyat dergisinde “*Haza Ma Bekiye Minhu*” adıyla yayınlanmıştır. Bu kısa hikâye daha sonra bazı ekleme ve çıkarmalarla O’nun tarafından yeniden düzenlenmiş ve roman olarak yayınlanmıştır.

Ünlü romancı dünya edebiyatından özellikle Rus edebiyatından çok etkilenmiştir. Öyle ki; bazı eleştirilenler romanlarını oluştururken Mina’nın Rus romancılarını, özellikle “*Hikâyetu Bahharin*” romanını Rus yazar “*Konistky*” yi taklit ettiğini iddia eder olmuşlardır. Kendisi ile yapılan bir röportajda bu iddia dile getirilince kendisini şöyle savunur: “ Bu üzerinde durup cevap vermeye bile değmeyecek kadar saçma bir iddiadır. Rus edebiyatından aldığım söylenen “*Hikâyetu Bahharin*” adlı romanım aslında Rusça’ya tercüme edilmiş ve Rusya’yı ziyaret ettiğim sırada iki bin dolar para ödülü kazanmıştır. Eğer bu romanı Rus edebiyatından almış olsaydım, Rus edebiyatçı ve eleştirilenlerin bunu fark etmemiş olmaları mümkün değildi. Romanımda geçen, batan gemiler, amansız fırtınalar ve korkunç dalgalar zaten bir deniz romanının olmazsa olmazlarından. Ayrıca ben “*Eş’-Şira Ve’l-Asife*” romanını “*Hikâyetu Bahharin*” den çok önce yazmıştım ve bu romanda da gemiler, fırtınalar ve korkunç dalgalar vardı. Bu durumda, bu romanı da başka bir romandan mı kopyaladım? Bu türden eleştiriler büyük Arap bilgini Mütenebbi’ye ve modern Arap romancısı Necip Mahfuz’a bile yöneltildiğinden bana da yöneltilmesi doğaldır. Ama ben asla bu akıl dışı iddiaları ciddiye alacak değilim.”

Kendisini ziyarete gelen bazı öğrencilerin “Bilgi ve tecrübenizi elde etmenizde yabancı kaynakların yeri nedir?” sorusuna karşılık şu cevabı verir: “ben elli yıl öncesine

⁶⁵ Hanna Mina, Havacisun Fi’t-Tecrubeti’r-Rivaiyya, Daru’l-Adab, Beyrut, 2000, s.27.

dayanan bir tecrübe nesline mensubum. İlk romanım “el-Mesabihu’z-Zurk” u yazarken yabancı dillerden hoşlanmıyordum ve o zamanlar yabancı dillerden tercüme pek ilerlemiş değildi. Bu nedenle çok bocaladım ve zorluklar çektim.”⁶⁶

⁶⁶ *Hanna Mina Litalibati’l-Lübnaniye Zurnehu Fi’l-Lazikiya*, Al-Beyan, Ekim 2002, sayı: 143

II. BÖLÜM; ROMAN KAVRAMI VE ARAP EDEBİYATINDAKİ YERİ

İnsanların başından geçmiş veya geçebilecek, tasarlanmış olayları anlatan kurmaca metinlere *roman* adı verilir. Roman edebi türlerin içinde en uzun olanıdır. Roman genellikle bir olay ve o olayın kahramanı etrafında gelişmektedir. Bunun dışında roman, ana olayı destekleyen ikinci dereceden olaylar yardımıyla ve kahramanların duygularının incelenmesi ile derinleşir.

Bir düzyazı türü olan roman, insan ilişkilerinin anlatımıdır diyebiliriz. İnsanın yaşadığı maceralar, iç dünyasının gerçekliği; insan-insan, insan-mekân, insan-doğa ilişkileri yaşadığı ortamın özellikleri toplumsal olay ya da olgular ekseninde belli insanlık durumları öne çıkarılarak işlenir. Romanın burjuva toplumunun bir ürünü olduğu, 18. ve 19. yüzyılda gerçek kimliğine kavuştuğu söylene de; burjuva öncesi dönemde, özellikle Ortaçağ ve Rönesans edebiyatında kimi roman örneklerine rastlamaktayız. Romanın ortaya çıkışında efsaneler, destanlar, kahramanlık öyküleri ve masallar ilk kaynak olarak belirtilebilir. Roman sanatının günlük yaşama dönük soyutlayıcı bakışı öncesinde ise efsaneler, mitolojik öyküler, şövalye ve kahramanlık öyküleri ile anılardır.

İlk başarılı roman örneğini 17. Yüzyılda *Miguel de Cervantes* (1547–1616) “Don Quijote” (1605–1615) adlı yapıtıyla vermiştir. 18. yüzyılda, Cervantes’in açtığı gerçekçi yolda, roman sanatının gelişmesinin ilk öncüleri, İngiliz romancılar *Samuel Richardson* (1689–1761) ve *Henry Fielding*’in (1707–1754) ürünlerine rastlarız. Gerçeğe ve tarihe bağlılıkları ile romanı, olaylar dizisi anlatan, kahramana bu bakımdan anlamlar yükleyen bir tür olarak, diğer türlerden ayrıcalıklı bir yere getirir. 18. yüzyıla gelindiğinde romanın etkinlik alanı genişlerken; yaşanmış gerçeklik duygusunun ağır bastığı olayların hikâye edilmesiyle de yeni bir dönem başlar.

İnsanların başından geçen maceralar, değişik ruh halleri veyahut önemli toplumsal ve tabiat olayları gibi insanı ilgilendiren pek çok olay, romana konu olabilir. Ancak işlenen konunun mutlaka, gerçek yahut gerçeğe yakın olması gerekir. Romanlar, bir olay, olayda yer alan kahramanlar (romandaki karakterler), olay zamanı ve olayın geçtiği yer yani mekân, olmak üzere dört temel unsur üzerine kurulur.

Roman bir dili geliştiren en önemli edebi türlerden birisidir. Yazarlar ancak roman yazarken, en güzel ifadeyi, en etkileyici kelimeleri ve en çağdaş teknikleri aramaya

çalışmışlardır. Türk Edebiyatı'nda örneğin Namık Kemal ve Ahmet Mithat gibi edebiyatçıların yeni bir dil arayışları bile roman içindir. Denebilir ki; Türk dili roman sayesinde sadeleşme yoluna girmiş, roman sayesinde Türkçe cümleler yeni bir şekil almaya ve gelişmeye başlamıştır.⁶⁷

Romanın birçok çeşidi vardır. Bir roman aynı anda birden fazla türe girebilir. Romanı ele alınma biçimine göre sınıflandırırsak, ortaya şöyle bir sınıflandırma çıkar: Yazarının amacına göre romanlar; artistik roman, tezli roman. Yazı türüne göre; biyografik roman, anı romanı, otobiyografik roman, mektup tarzı roman, belgesel roman, dramatik roman. Yayınlanma biçimine göre; tefrika roman, resimli roman. Yazarın diline göre; yerli roman, çeviri roman, adapte roman. Yazarın sanat ve edebiyat anlayışına göre; alegorik roman, egzistansiyalist roman, klasik roman, realist roman, natüralist roman, sürrealist roman, yeni roman, yeni dalga roman. Okuyucu topluluğuna göre; çocuk romanı, popüler roman. Zamanına göre; antik roman, tarihi roman, bilim-kurgu roman, Okuyucudaki etkisine göre; didaktik roman, lirik, satirik, epik Roman. Anlatılan insan topluluğuna göre; burjuva romanı, egzotik roman, halk romanı, köy romanı, sosyete romanı, yerli roman. Kahramanlarına göre; cin-peri romanı, fantastik roman, efsane roman, pikaresk roman, macera romanı polisiye roman, şövalye romanı, tip-karakter romanı. Ele aldıkları konulara göre; felsefi roman, pastoral roman, politik roman, parodik roman, psikanalitik roman, psikolojik roman, sosyolojik roman, aşk romanları, korku, gerilim romanları.⁶⁸

Bir romanda her türlü konu işlenebilir. Örneğin sosyal içerikli romanlarda, toplumun yaşadıkları, karşılaştığı problemlere dikkat çekilir ve bazen çözüm yolları gösterilir. İngiliz yazar Jane Austen'in "*Pride and Prejudice*" (1813) (Gurur ve önyargı) bu tür romanlara örnek gösterilebilir. Psikolojik Romanlarda, kahramanların hayatlarının bir bölümünün üzerinde duran, onların psikolojik durumlarını irdeleyen romanlardır. Bu tür romanlar, okuyucuya roman kahramanlarının iç dünyalarına direkt olarak girme ve tanıma imkânı verir. Dünya edebiyatında psikolojik romanlar, Amerikalı romancı J. D. Salinger'in *The Catcher in the Rye* (1951) i, Saul Bellow'un *Seize the Day* (1956) i, John Knowles'un *A Separate Peace* (1960). Eğitici Romanlarda, roman kahramanının kişisel gelişimi sırasında yaşadığı değişiklikleri anlatan, yazarın anlattıklarıyla okuyucuya bir mesaj, bir bilgi vermeyi hedeflediği romanlardır. Bu tür romanlara, İngiliz yazar Charles Dickens'in (1860–1861)

⁶⁷ Durali Yılmaz, Roman Kavramı ve Türk Romanı'nın Doğuşu, Akçağ Yayınları, Ankara , 1997, s14.

⁶⁸ Şerif Aktaş, Gündüz Osman, *Yazılı ve Sözlü Anlatım, Akçağ Yayınları, Ankara (2004), s214.*

Great Expectations (Büyük Umutlar)'ı, George Eliot'ın *The Mill on the Floss* (1860), Fransız yazar Stendhal'ın *Le rouge et le noir* (1830; Kırmızı ve Siyah)'ı gibi örnekler verilebilir. Filozofik romanlar, yazarın romanı yazarken bir filozof edası ile yazdığı romanlardır. Romancılar genellikle filozofik romanları, toplum, dünya, ahlak ve diğer konulardaki kişisel fikirlerini ve sorunlara çözüm olarak düşündükleri teorilerini açıklayabilecekleri bir fırsat olarak görürler. Bu romanlarda yazarlar, özgürlük, insan hakları, eşitlik gibi kavramları çokça zikreder. Dile getirilen fikirler bazen basit, bazen de yüksek seviyeli ve karmaşık olabilir. Örneğin Yunan filozofu Plato ve Fransız yazar *Jean Jacques Rousseau* bir çocuğun nasıl yetiştirilmesi gerektiği hakkında yazarken, İngiliz yazar *Charles Dickens Hard Times* (1854: Zor Zamanlar)'da, günlük yaşamda bir aile hayatının nasıl olacağı konusundaki teorilerini dile getirir. Alman yazar *Thomas Mann* daha karmaşık sorunları ele almış ve modern toplumda, insanların içine düştüğü karmaşa içindeki çaresizliğini dile getirmiştir.

Romanın önemli unsurlarından biri de, olayların cereyan ettiği zaman ve mekândır. Zamanı ve mekânı belli olmayan bir hikâyeye, boşluğa çizilen bir resim gibidir. Olayların ve kişilerin anlam kazanması ancak zaman ve mekânın mutlaka belirtilmesi gerekir. Olay örgüsüne göre çeşitli roman türleri vardır. Örneğin macera romanları, kahramanlarının başına gelen çeşitli ilginç, heyecanlı, sürprizlerle dolu, sıra dışı olayları anlatır. Dünyaca üne sahip macera romanlarından, İspanyol yazar Miguel de Cervantes'in "*Don Kişot*" u (1. Bölüm 1605, 2. Bölüm 1615), Amerikalı yazar Mark Twain'in *Huckleberry Finn* (1884), evden kaçan bir çocuğun yaşadığı maceraları konu alır. Bazı macera romanları, kahramanların hayatını çocukluktan başlayarak, başlarına gelen olayları, yaşadıkları fiziksel, psikolojik ve ahlaki gelişmeleri aşama aşama anlatır. İngiliz romancı Charles Dickens'ın *David Copperfield* (1849–1850) romanı buna örnektir. Dickens romanda, roman kahramanı, *David*'in başına gelenleri çocukluktan başlayarak anlatır. Amerikalı yazar Paule Marshall'ın *Brown Girl, Brownstones* (1959)'i bir genç kızın yaşadıklarını anlatır.

Tek karakter üzerinde durup, bir tek hikâyeye anlatan romanların yanında, birden fazla karakter üzerinde durup, değişik konulara temas eden romanlar da vardır. Rus yazar Leo Tolstoy'un *Savaş ve Barış* adlı romanı (1865–1869; *War and Peace*) buna örnektir. Romanda 1805'ten 1914'e beş ailenin yaşadıklarını ve Rusya'yı işgal eden Napolyon'un komuta ettiği Fransız ordusunun yaptıklarını anlatır. Romanda ayrıca soyluların, köylülerin ve her kesimden insanın yaşamına da değinilir.

Kısa hikâye gibi roman da bir hikâye anlatır, ama romanda birden fazla olay üzerinde durulur, olaylar daha ayrıntılı, daha sanatsal ve daha etkileyici bir dille anlatılır. Romancı okuyucusunu etkilemek, ilgisini çekmek merakını canlı tutmak için çeşitli edebi sanatlara başvurur. Daha ayrıntılı ve daha karmaşık oluşu ile roman, hikâyeden ayrılır. Roman; ana olay, yardımcı olaylar, kalabalık kişiler dünyası, çeşitli mekânlar ve değişik zaman dilimlerini kapsayacak şekilde geliştirilmesi ve ayrıntılı gözlem ve anlatım tekniği ile öyküden ayrılır. Bu özellikler; romanın hikâye, öykü türünün daha genişletilmiş, ayrıntılı tasvirlerle yer verilmiş şekli olduğunu gösterir. Roman tiyatro oyunundan da farklıdır. Oyunlarda olaylar sınırlıdır ve oyuncular arasında geçen konuşmaların dışına çıkılmaz pek. Romancı ise aynı olay içinde başka olaylar anlatma, farklı yönlere dikkat çekme gibi konularda, oyun yazarından daha esnek ve daha özgürdür, hareket alanı daha geniştir. Oyun yazarı, yazdığı oyun oynanırken seyirci üzerindeki etkisini düşünüp, ona göre hareket eder, kurgusunu ona göre ayarlar. Romancı ise yeteneği el verdiğince, okuyucunun gözünde istediği manzarayı canlandırabilir, aynı anda okuyucuyu başka yerlere ve başka ortamlara götürebilir. Romanda anlatılanların okuyucuyu etkisi altına alması için, beş unsurun olması gerekir. Olay örgüsü, kahramanlar, çatışma (tezat), kurgu ve tema. Olay örgüsü, anlatılan hikâyedir ve romanın temel anlamıdır. Bu nedenle okuyucular olay örgüsünü anlattıkları zaman, kahramanlara ne olduğunu ve bu olayların ne anlama geldiklerini anlayabilirler. Okuyucunun etkilenmesi için, roman kahramanlarının karmaşık ve aynı zamanda kişilik özellikleri belli olan kişiler olması gerekir. Romancı okuyucunun ilgisini hikâyeye çekmek için ister fiziksel, ister sembolik, isterse ahlaki çatışmalardan ve tezatlardan yararlanır.

Bazı romanlar da, karakterden çok olay üzerinde durur. Fransız romancı Gustave Flaubert'in *Madame Bovary* (1857) adlı romanı buna örnek gösterilebilir. Her romanda yazar dışında, yazarın adına konuşan bir anlatıcı vardır. Bu anlatıcılar, ya romanın kahramanı olur ve yaşadıkları olayları birinci kişinin ağzından anlatırlar, ya kahramanları uzaktan izleyerek gördüklerini yorumlarlar, ya da kahramanların zihinlerinden geçirdiklerini okur, olan ve olabilecek olayları değerlendirirler. Ünlü bir kişinin hayatının tamamını yahut bir bölümünü roman tekniği kullanarak anlatan eserlere “Biyografik Roman”, yazarın kendi hayatını romanlaştırdığı romanlara ise “Otobiyografik Roman” adı verilir.

Romanın Türk Edebiyatı'na girişi, Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra, diğer bazı edebi türlerde olduğu gibi, Avrupa kökenlidir. Yurt dışına eğitim görmek için giden Türk aydınları, orada gördükleri yenilikleri Türkiye'ye taşımışlardır. İlk olarak yabancı yazarların

yazdığı romanların Türkçe'ye çevrilmesi ile Türk Edebiyatı'na giriş yapan roman, daha sonra bağımsız bir edebi tür olarak gelişim göstermiştir. Diğer edebi türlerin yanında tiyatro ve romanın Türk Edebiyatı'nda ilk başlatıcısı *Şinasi*'dir. İlk tercüme roman, *Yusuf Kamil Paşa*'nın 1862 yılında *Fenelon*'dan çevirdiği '*Telemaque*', ilk telif roman ise 1870 yılında *Ahmet Mithat*'ın yazdığı "Su-i Zan" dır.

Tanzimat devri yazarları inanıyorlardı ki; her devirde her milletin kendine göre romanı olmuştur. Nitekim Türk Edebiyatı'nın ilk romanları halk hikâyeleridir. Roman şu zamanda ise medeniyetin vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Eski halk hikâyelerinin yerine modern romanlar koymak zorundayız. Türk dilinin gelişmesi ve ilerlemesi için bu gereklidir. Dilin gelişmesi için de, edebiyatçıların taklitçilikten sıyrılıp yeni gelişmeler doğrultusunda, yenilikleri hazmederek yeni ve özgün eserler ortaya koyması gerekir.

Roman, Arap Edebiyatı'na ilk olarak yine tercüme yoluyla girmiştir. Türkiye'de olduğu gibi, yurt dışına eğitim için giden Arap aydınları, Avrupa kültürünün etkisiyle, bu yeni edebi türü, Arap Edebiyatı'na kazandırmışlardır. İlk orijinal Arap romanı Mısır'lı yazar *Muhammed Hüseyin Heykel*'in yazdığı "*Zeynep*" (1913)tir. Diğer ilk önemli Arap romanlarından biri, yine Mısırlı yazar *Tevfik el-Hâkim*'in yazdığı "*Avdetu er-Ruh*" (1933), diğeri *Taha Hüseyin*'in "*Duau el-Karavan*" (1933). Lübnan'da yazar *Tevfik Yusuf Avvad*'ın yazdığı "*er-Rağif*" (1939). Irak'lı *Mahmut Ahmet es-Seyyid*'in "*Celal Halit*" (1928), *Dhu en-Nur Eyüp*'ün yazdığı "*Doktor İbrahim*" (1939).

Yirminci yüz yılın en büyük Arap romancısı kuşkusuz Mısırlı romancı Necip Mahfuz'dur. Mahfuz 1988 yılında Nobel edebiyat ödülü alarak, Arap edebiyatını ve Arap romanını zirveye taşımış, dünyaca üne kavuşmuştur.

Arap Edebiyatı'nda kadın romancıların da önemli bir yeri vardır. Lübnan'da *Leyla Baalabaki*'nin yazdığı "*Ena Ahya, 'Ben Diriyim*" (1958), Mısır'da *Neval es-Sa'davi*'nin yazdığı "*Müzekkeratu Tabibatin, 'Bir Kadın Doktorun Hatıraları*" (1958), Suriye'de *Ghadah al-Samman* "*Kavabisu Beyrut, Beyrut Kâbusları*" (1976), gibi örnekler verilebilir. Kadın yazarlar da diğerkleri gibi, her türlü politik ve sosyal konuyu romanlarında işlemişlerdir.

Yirminci yüzyılın sonlarında Arap romancıları, Arap toplumunun siyasi durumunu araştırmaya ve romanlarında işlemeye devam etmişlerdir. Romanlarında genellikle işçileri, gelir seviyesi düşük halk topluluklarını ve yoksul kesimi konu alan Hanna Mina bunların

başında gelir. Ayrıca malları elinden alınmış yoksul insanları anlatan *İsmail Fahd İsmail'i* de zikretmek gerekir.

II.1 SURİYE EDEBİYATINDA ROMAN

On dokuzuncu yüzyıldan beri Suriye ve Lübnan'da Arap Dili ve Edebiyatı'na ilgi canlanmış ve dünya edebiyatından çeviri hareketleri yoğun olarak başlamıştır. Bunu başlıca nedeni baş gösteren yabancı işgalleri ile başlayan kültür hareketleridir. Bu kültür hareketlerine, özellikle Fransız edebiyatının etkisi çok olmuştur. Lübnan'da olduğu gibi Suriye'de de, Fransız manda yönetimi sırasında yazarlar ve yayıncılar için en çok Fransa veya Batı ülkelerinden birinde okumuş bir aydın seçkinler grubu söz konusudur ve bu durum şimdi de pek değişmiş değildir. Fakat Fransızlaştırma etkileri Suriye'de pek derine gitmemiştir. Lübnan'dan farklı olarak burada, ne politik alanda ne de yazarlık alanında milli hareketlere bir engel oluşturmamıştır.

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında, Suriye ve özellikle Mısır'da, başta Fransızca olmak üzere, diğer Avrupa dillerinden Arapça'ya tercüme ile pek çok roman yayınlanmıştır. Sonraları buralarda orijinal dille (Arapça) romanlar yazılmış, İngiltere ve Fransa'da olduğu gibi, dergi ve gazetelerde dizi olarak yayınlanmıştır.

Yabancı dillerden tercüme edilenlerin tam tersine, ilk orijinal Arapça romanlar Suriye'de meydana gelmiştir. 1865–1914 yılları arasında on üçten fazla romancı faaliyet göstermiştir. Bunların pek çoğu yabancı dil bilen Hıristiyan, ayrıca İngiltere, Fransa, Rusya, Amerika ve Mısır gibi ülkelere seyahat etmiş ve eğitim almış kişilerdi. Bu yazarların roman ve hikâyeleri sosyal konularla ahlaki esaslara ve öğretime yönelik olmuştur.

Suriye'de ilk orijinal romanlar yazan kişi *Antun es-Sakkal* (1824–1885) olmuştur. Antun Halep'te doğmuş, önce Suriye'de sonra Malta'da tahsilini yapmış, Arapça, Süryanice, Türkçe ve İngilizce öğrenmiştir. İki romanından en tanınmış *“el-Eshumu'n-Nariyye”* dir.⁶⁹

Suriye'de İkinci Dünya Savaşı sırasında tam bir gazetecilik damgası vardır. Bu dönemde özellikle şiir önemli bir yer tutar. Örneğin Hayru'd-Din ez-Zirikli'nin şiirleri. Halk toplantılarında, devlet bağımsızlığına yönelik politik eylemlerde, bu şiirler okunuyor, yürüyüşlerde bildiri olarak O'nun şiirleri dağıtılıyordu. Çoğunlukla klasik Arap Şiiri'ne hem

⁶⁹ Ahmet SAVRAN, *19.YY. Osmanlı Döneminde Yeni Arap Edebiyatı*, Erzurum (1991), s.164-165.

içerik hem de biçim bakımından çok benzemesine rağmen, bu şiirlerin halk kitleleri üstünde etkileri çok olmuştur. Bu dönemde diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi Suriye’de de, nesir pek gelişmemiştir. Ancak hemen her ülkede, hikâye dergileri yayınlanıyordu. Başka dergiler, günlük gazeteler de tarihi konularda uzun hikâyeler ve tefrika romanlar, polisiye romanları yayınlanıyordu. Bütün bunlar nispeten büyük bir okuyucu kitlesini çekiyordu.

Genel olarak Suriye’de Arap hikâyesi, İngiliz, Alman, ya da Rus etkisinden ziyade, Fransız etkisinde kalmıştır. Fransız yazarlardan Alexandre Dumas (Baba ve Oğul), Gide, Mauriac, Proust, Duhamel, ve özellikle Maupassant okunuyor ve Suriye yazarlarının bunlardan çok etkilendikleri belli oluyordu. Etkilerine girdikleri yazarlara ve kendi özelliklerine göre, tarihi konuları, toplumsal eleştiri konuları, realist tasvirleri veya romantik havalı hayal ürünlerini tercih ediyorlardı. Önceleri bizzat yaşanan gerçeklerden yüz çevirmek gibi sayılan, geçmişe yönelik hikâye türü ön plandaydı. Ancak belli bir süre sonra, şimdiye yönelik, toplumsal sorunları irdeleyen yönelimler ortaya çıkmıştır.

Tarih romanlarının en seçkin yazarı, *Ma’ruf el-Arnaut* (1892–1948) idi. Başlangıçta O da diğer edebiyatçılar gibi, eserlerini günlük basında yayınladı. Bazı Fransız sahne eserlerini ve hikâyelerini Arapça’ya çevirdi. Ancak yan uğraş olarak kendi edebi yaratıcılığına zaman ayırdı ve tarih romanları yazmaya başladı. Böylece aşağı yukarı yirmi otuz yıl önce *Corci Zeydan*’ın Mısır’da bulunduğu edebi konuma O, Suriye’de gelmiş oldu.

Şair, hikâyeci ve romancıların genellikle bağlandıkları edebi ekol romantizm olmuştur. Romantik ekol, bütün o kötümser duygusallığı ile Suriye edebiyatına daha Birinci Dünya Savaşı’nda girmiş ve o zamandan beri de saltanatı hep süregelmiştir. Doktor *Subhi Ebu Garima*’nın hikâyeleri ve şiirleri bunun kanıtıdır. Bu akımın yazarları aşk ihtirasını hikâyelerinde trajik sonla anlatmaya düşkünlüklere ve hikâyelerinde el-Manfaluti ve Cubran Halil Cubran’ın etkisi sezilir.⁷⁰

Romantizm akımının yanı sıra, Suriye edebiyatında sosyal problemler de sıkça irdelenmiştir. Edebiyatçılar kendileri açısından elzem görünen sosyal reformlara bazen üstü kapalı bazen de, geçiştirerek işaret ediyorlardı. Realizmin etkisindeki çoğu edebiyatçı, Hanna Mina dahil, toplumun genelinin karşı karşıya kaldığı, kendi hayatlarında geçmişte ve şu anda çektikleri sıkıntılarını, özlemlerini, hayallerini, eserlerinde işlemiş dolaylı da olsa toplumsal

⁷⁰ M.Landau JAKOB, *Modern Arap Edebiyatı Tarihi*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara (2002) s.56–68

problemleri ve çarpıklıkları dile getirmiş, bazen de çözüm yollarını göstermeye, halkı bilinçlendirmeye ve çarpıklıklar hakkında uyarmaya çalışmışlardır.

III. BÖLÜM; NİHAYETU RACULİN ŞUCAİN ROMANI VE İNCELENMESİ

III.1. ROMANININ KONUSU

Roman Birinci Dünya Savaşı sonrası Suriye’de sıradan bir köylü çocuğu olan el-Vahş lakaplı Müfit el-Mantuf’un ilginç hayat hikâyesini konu edinir. Müfit toplumda yer edinememiş, bir türlü tutunamamış, herkes tarafından dışlanmış, hatta öz babasının bile hor gördüğü dışladığı biridir. Sadece annesinden sevgi ve şefkat gören Müfit kendisini ailesine ve topluma kanıtlamak, kabul ettirmek için uğraşır. Bu uğurda her şeyi yapmaya kararlıdır.

Kendi köyünde amacına ulaşamayacağını anlayınca ve başka çaresi de kalmadığından köyünden kaçıp, şehre gelir ve çalışmaya başlar. Gittiği her yerde toplumda iyi bir yere gelmek ve saygı görmek için her zorluğa göğüs gerer, kimseden korkup çekinmeden, kendisine karşı gelen herkese meydan okur. Hatta bu uğurda hayatını bile tehlikeye atmaktan çekinmez. Sonunda az da olsa amacına ulaşır ama, kötü bir hastalığa yakalanır ve sonunda gurur meselesi yaptığı bir konu yüzünden hayatına kendi eliyle son verir.

Mina, romanda Birinci Dünya Savaşı’nın etkisindeki Suriye halkının genelinin karşı karşıya kaldığı, yoksulluk ve bilgisizlik gibi toplumsal problemlere değinmiş, zamanın şartlarına uygun olarak o sıralarda bütün dünyada başlayan yoksulluğun Suriye’deki etkilerinden bahsetmiştir. Kendisi de gençken yoksullukla birebir yüzleşen, yoksulluğun acısını içinde hisseden yazar, sanki kendi yaşadıklarını anlatır romanda. Kendisi de zamanında denizcilik yaptığı için, denize âşık biri olan Müfit el-Vahş’ı anlatırken hiç zorluk çekmez, sanki kendisini anlatır gibidir. Zira Müfit de kendisi gibi denize âşıktır. Hayalleri hep deniz ve deniz yolculuğu ile ilgilidir. Bu romanında diğer romanlarında olduğu gibi berberlik yaparken denizcilerden duyduğu hikâye ve efsanelerden yararlanarak, kurguyu oluşturur.

Hanna Mina, romanda sade bir dil kullanmış, ayrıntılara, tasvirlerle ve özellikle diyaloglara geniş yer vermiştir. Genellikle fusha (الفصحى) yani edebi ve kurallı dili kullanmış, ancak az da olsa halk diline (ami dil) de yer vermiştir. Zaman zaman müstehcen sahneler de yer verilmiştir, ancak yazarın diğer eserlerine göre aşırıya kaçılmamıştır. Ayrıca roman kahramanları arasında geçen diyaloglarda çoğu zaman edep kurallarını aşan müstehcen olaylar anlatılır.

Roman dört yüz yedi sayfa olup, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde (اسماء) (القرش) kılıç balıkları, kahramanın macerasının başlangıcı, karşılaştığı zorluklar ve mücadele ettiği insanlardan bahsedilir. İnsanların hain, acımasız ve insafsız olması sebebiyle bu bölüm, insanlar kast edilerek “kılıç balıkları” denilmiştir belki de. İkinci bölüm: (الظهر الى الجدار) Sırtını duvara dayamak. Bu bölümde, limanda Müfit ve arkadaşlarının yaptığı soygun nedeniyle çıkan büyük bir olaydan sonrasını anlatmaktadır. Müfit’in mücadelesi bu bölümde de devam etmektedir. O’nun kararlılığı, inatçılığı ve tehlikeden çekinmemesi, kendini olur olmaz tehlikelere atması sonunda, zamansız ve erken çöküp, ölmesine kendisini öldürmesine neden oluyor.

Yazarın bu romanı halkın sorunlarını anlatmak, hiç bilinmeyen, tanınmayan sıradan insanların neler yaşadığını ortaya koymak için yazdığı söylenebilir. Cesur bir adamın, gözleri sürekli daha yükseklerde olan bir kişinin düşüncesizce ve tedbirsizce hareket ettiği zaman neler yaşayabileceğini insanlara göstermek için yazdığı da düşünülebilir.

III.2. ROMANIN BAŞLICA KARAKTERLERİ

Romancı eserlerinde birbirini andıran ve özellikle Mina’nın hayatındaki gerçek kişilere benzeyen birçok kahraman kullanmıştır. Genellikle, romanlarının başkahramanları yazara birçok yönden benzemektedir. Özellikle “Nihayetu Raculin Şucain” romanının başkahramanı Müfit, yazarla neredeyse aynı şeyleri yaşar.

a) Müfit el-Vahş

Çocukluğunda çok yaramaz ve haşarı bir çocuk olduğu için, başta kendi babası ve köylüleri, hatta civar köylerin halkı tarafından “Vahşi Müfit”(مفيد الوحش) anlamındaki bu lakapla lakaplandırılmıştır. Ayrıca köylüsü ve komşusu olan bir adamın eşeğinin kuyruğunu kestiği için kendisine “eşek kuyruğunu kesen” anlamında, “katiu zanbil-himar” (قاطع ذنب الحما) da denilmekte idi.

Müfit, genellikle son derece sakin merhametli, düşünceli ve sevgi dolu biridir. Yüzünde her zaman masum bir çocuk ifadesi taşır. Çocukça gülümsemesi hiçbir zaman yüzünden eksik olmaz. O’nu gören herkes, O’nun sıradan, kendi halinde, kimsenin işine karışmayan, kendisini bile savunmaktan aciz biri zan eder. Ancak kötü biri ile kavgaya tutuşsa, ya da biri O’na haksızlık yapsa, o masum sevgi dolu çocuk gider, yerine lakabı gibi

gerçekten de vahşi, acımasız, merhamet tanımayan, hiç kimseden korkmayan biri gelir. Böyle durumlarda tam anlamıyla vahşi bir hayvana döner. Ama her zaman içinde o masum, duygusal ve romantik küçük köylü çocuğu Müfit'i taşır.

b) Lebibe Şakrak

Romanın kahramanı Müfit'in eşi olan Lebibe, geçmişte bazı kötü işler yapmış olan bir kadındır. Kötü şeyler yapmış olmasına rağmen temiz kalpli, iyi niyetli, özellikle kocasına karşı çok fedakâr ve samimidir. Kocasını Müfit'in hastalığına, hiçbir iş yapamayan ayakları kesik yarım bir adam olmasına rağmen, O'ndan ayrılmamış ve her türlü fedakârlığı yapmıştır. Fedakârlığını kocasını intihar edip ölünceye kadar sürdürür.

Dizi film olarak çekilen “*Nihayetu Raculin Şucain*” filminde Lebibe Şakrak'ı canlandıran oyuncu *Susanne Necmeddin*, kendisi ile yapılan bir röportajda, daha önce bir rolle hiç bu kadar bütünleşmediğini, rolü oynarken, Lebibe ile birçok ortak yönü olduğu için hiç zorlanmadığını ve kendisi gibi aşkına sadık, samimi ve fedakâr bir kadın olan Lebibe rolünü kolaylıkla ve severek oynadığını söyler.⁷¹

b) Abdüş Ed'-Daşir

Müfit'in köylüsü ve en yakın arkadaşı. Müfit gibi O da köyde umduğunu bulamamış, toplum tarafından dışlanmış, tutunamamıştır. Bu nedenle köyden kaçmış ve şehirde fırında çalışmaya başlamıştı. Müfit de yanına gelince beraber çalışmaya başlarlar. Daha sonra beraber hapse girerler, ama Abdüş daha önce girdiği için O, adi suçluların yanına yerleştirilir. Bu yüzden kötü alışkanlıklar edinir. Hapisten çıkınca tekrar bir araya gelirler ama kısa süre sonra Abdüş bir gemide iş bulur ve tekrar ayrılırlar.

Abdüş dürüst, güvenilir, cesaretli ve fedakâr bir arkadaştır. Müfit O'na çok güveniyor, en gizli sırlarını O'nunla paylaşıyordu. Yalnız olduğu ve çaresiz kaldığı zamanlarda hep Abdüş'ü arar. Yanında olmadığı zaman, yanında olmasını diliyor, O'nunla dertleşip rahatlamak istiyordu.

d) İbrahim Şenkel

Romanın önemli karakterlerinden birisidir. İbrahim, Müfit'in annesinin akrabasıdır. Yardımsever ve iyi kalpli bir adamdır. Müfit'e yardımcı olmak için elinden geleni yapar,

⁷¹ http://www.alkhaleej.ae/articles/show_article.cfm?val=160820

ancak Müfit O'nun yanında dayanamaz. Müfit köyden kaçınca ilk olarak O'nun yanına gelir, ancak sahip olduğu devrimci fikirlerini Müfit'e anlatınca, Müfit anlatılanlardan sıkılmış ve oradan ayrılmıştır.

İbrahim karakteri, Hanna Mina'nın diğer romanlarında da vardır. Romanlarını hayatıyla özdeşleştiriyor diye yazarı eleştiren çoğu eleştirmen, bu karakterin gerçekten de yazarın dayısı olan İbrahim'den esinlenerek romanlarına yansıttığını savunur.

e) Acuz

Bu romanın ve Mina'nın diğer bazı romanlarında temel kahramanlardan birisidir. Asıl adından bahsedilmemiştir. Müfit'in çalıştığı limanın tek sahibi, yöneticisi ve hatta değişmeyen hükümdarıdır. Görünüşü sıradan olmasına rağmen, işini savsaklayanlara karşı çok acımasız ve tavizsizdir. Limanın her tarafında ve her grubun içinde muhbirleri vardır. Bu muhbirler O'nun aleyhinde faaliyetlerde bulunan kişileri ve özellikle işçi sendikası kurmaya çalışanları takip eder Acuz'a düzenli olarak bilgi verirler. Zararlı bulduğu kişileri, hiç zaman kaybetmeden, en ağır ceza ile cezalandırır. En hafif ceza limandan ve şehirden sürülmektir. Sürülenler de kendilerini şanslı hissediyorlardı. Çünkü genellikle Acuz en basit suçta bile, suçluları acımasızca katlediordu. Katledilenlerin cesetleri bile bulunamıyordu. Bulunanlara ise korkudan kimse sahip çıkamıyor, polise bile şikâyet edemiyordu.

Şehrin çeşitli yerlerinde binaları, apartmanları, iş yerleri ve dükkânları vardır. Mal ve mülkünün haddi hesabı yoktur. Ancak bu servetine rağmen limanda kaldığı yer oldukça mütevazı bir yerdir. Yaptığı her türlü yasadışı işe ve işlediği cinayetlere rağmen, resmi makamlar O'na karışmıyor hatta polis bile, devletten bağımsız başka bir devlet gibi yönettiği limana giremiyordu bile. Haksızlık yaptıklarından biri O'nu mahkemeye verse, hemen rüşvet verdiği devletin içindeki bazı kişiler devreye giriyor ve O'nu hiç zarar görmeden kurtarıyordu.

Acuz bu kadar acımasız ve zalim olmasına rağmen, limanda kaldığı yer son derece mütevazı bir yerdir. Ayrıca giyinişi ve görünüşü de sıradan birine benziyordu. Hemen herkese, özellikle limanda çalışan işçilere “kardeşimin oğlu” olarak hitap ediyor, kendisine de “amca” denilmesini istiyordu. Roman kahramanı Müfit, tüm heybetine rağmen, Acuz'a karşı tavır almış, karşı gelmeyi, hatta O'nu alt etmeyi kafasına koymasına rağmen, O da dayanamamış sonunda, Acuz ölmüş olmasına rağmen, O'nun ve adamlarının etkisiyle, kendi sonunu hazırlamıştır.

f) Üstat Mahir

Hanna Mina'nın romanlarında sıkça görülen, başkahramanın müşşidi veya akıl hocasıdır. Tahsilli olması, yaşı ve çeşitli durumları görmüşlüğü itibarı ile diğer kahramanlardan daha kültürlü, daha akıllı başında görünür. Her zaman kahramana nasihatler eder onu kendince iyi olana yönlendirmeye çalışır. Fransız işgali aleyhine siyasi faaliyetleri nedeniyle hapse atılmıştır. Başkahramanı Müfit'e hapisanede yardım eder, O'nun okuma ve yazma öğrenmesine vesile olur. Müfit, yardımlarından dolayı ona minnet duymaktadır, etrafındaki diğer insanlar gibi ona saygıda kusur etmez ama yalnız kalmayı tercih ederek, onun bulunduğu oluşuma katılmayı ret eder.

g) Baba

انت, يا مفيد, لن تكون مفيداً لأي شيء في هذه الدنيا. الله عاقبني بك... اتقبل عقاب الله بالسير والتقوى. ولاكن لا اعرف ماذا اصنع بك, انت لست انساناً, انت حيوان, وحش, وانا لاطاقة لي علي تربيتك. و أسأل الله ان تموت انت واموت انا, و عندئذ ينتهي عذابي..

“Sen ey Müfit, bu dünyada hiçbir şeye faydalı olmayacaksın. Allah beni seni cezalandırdı. Ben bu cezayı sabır ve takva ile kabul ediyorum ama seninle ne yapacağımı bilmiyorum. Sen insan değilsin, bir hayvansın, domuzsun. Benim seni yola getirecek mecalim kalmadı. Allah'tan dilerim ki; sen de ölürsün ben de ölürüm, o zaman senin yüzünden çektiğim azap sona erecek.”⁷²

Başkahraman, Müfit el-Vahş'ın babası sert karakterli, özellikle oğluna karşı çok acımasız ve merhametsizdir. Oğlunu o kadar aşağılar ki, artık diğer insanlar da Müfit'den nefret etmeye ve O'nu dışlamaya başlar. Bu durumdaki baba, Mina'nın romanlarında genellikle bulunan bir karakterdir. Yazara göre baba karakteri hayatı temsil eden büyük bir semboldür. Belki de O, gerçek hayatta çok zorluklar çekmesi ve hayatın her türlü acı ve merhametsiz yüzünü gördüğü için, romanlarında ailenin hâkimi olan babayı da hayat gibi acımasız ve sert olarak resmediyor. Babasının öfke ve nefretine karşılık Müfit de ondan nefret etmekte ve bunu gizlememektedir.

⁷² Hanna Mina, *Nihayetu Raculin Şucain*, Darul-Adab, Beyrut, 1992, s40–41.

h) Anne

Romadaki anne karakteri, bir anneden beklendiği gibi, çocuğunun herkes tarafından dışlanıp hor görülmesine, hatta kocasının uyarı ve tehditlerine aldırmadan, onu himaye etmekte ve ona karşı ikram edici, şefkatli ve fedakâr olmayı sürdürmektedir. Başta babası olmak üzere herkesin kendisinden nefret ettiği, kendisi aşağıladığı ve hor gördüğü bir ortamda, annesi kocasından korkarak, oğlunu himaye etmiş, nasihat etmiş ve ihtiyaçlarını gidermiştir. Bu tavırları nedeniyle Müfit, ailesi içinde en çok annesini sevmekte ve onun için üzülmemektedir. Hatta maddi durumunu iyileştirirse annesine ve küçük kardeşlerine bakmayı, ihtiyaçlarını karşılamayı planlamaktadır.

III.3. ROMANDA GEÇEN TÜRKÇE KELİMELELER

Hanna Mina, eserlerinde genellikle fasih Arapça'yı kullanmıştır. Kullandığı dil sade ve anlaşılırdır. Romanlarında sıradan halk konuşmalarına yer verdiği gibi, zaman zaman halk arasında kullanılan küfürlü konuşmaları da kullanmaktan çekinmemiş ve bunları açıkça yazmıştır.

Nihayetu Raculin Şucain romanında da, sık sık kahramanlar arasında geçen konuşmalarda küfürlü konuşmalar kullanılmıştır. Örneğin başkahraman Müfit el-Vahş, birilerine kızdığı zaman, genellikle onlara küfür ederek tepki gösterir. Diğer kahramanlar da bunu sıkça yapar.

Mina, sıradan halk konuşmalarını ve fasih Arapça'yı kullanmasının yanında hemen hemen her kitabında mutlaka Türkçe kelimelere de yer vermiştir. Bunun nedeni İskenderun ve Antakya civarında yaşamış olması olabilir. Zaten aslında, Suriye ve Türkiye birbirine sınır komşusu olduğu için, iki ülkenin kültürlerinin birbirinden etkilenmesi çok doğal olur. Kitapta geçen Türkçe kelimeler sayfa numarasına göre şöyle sıralanır:

- Abbud'un eşeğinin hepsi iki *metelik* etmez.⁷³ حمار عبود كله لا يستوى متليكين
- Baltacı, sayfa 43
- Macun, sayfa 66
- Kelepçe, sayfa 73
- Satır, sayfa 77
- Sermaye, sayfa 123
- Para, sayfa 124
- Ahtapot, sayfa 167
- Yok, sayfa 191
- Mendil, sayfa 192
- Mitralyöz, sayfa 198
- Şarjör, sayfa 217
- Bali, sayfa 225
- Vardiya, sayfa 263
- Bot, sayfa 277

⁷³ Hanna Mina, Nihayetu Raculin Şucain, Darul-Adab, Beyrut, 1992, s12.

- Nargile, sayfa 279
- Sigorta, sayfa 280
- Kamara, sayfa 280
- Propaganda, sayfa 281
- Efendi, sayfa 281
- Takım, sayfa 281
- Pense, sayfa 319
- Ambarcı, sayfa 341
- Vinç, sayfa 342
- Kangren, sayfa 364
- Rejim, sayfa 368
- Bayrak, sayfa 380
- Dezge, sayfa 386
- Düzen, sayfa 400.

III.4. NİHAYETU RACULİN ŞUCAİN FİLMİ

Hanna Mina, Arap Edebiyatı'nda denizin ve deniz romancılığının öncüsüdür. Her bir romanı O'nun bu öncülüğü hak ettiğini açıkça gösterir.⁷⁴

Hanna Mina'nın "Nihayatu Raculin Şucain" (نهاية رجل شجاع) adlı romanı, 1994 yılında, aynı isimle otuz saatlik (yirmi yedi bölüm) bir televizyon dizisi olarak çekilmiştir. Yapımını Şam Uluslar Arası Sinema ve Televizyon Kurumu (الشام الدولية للسينما والتلفزيون) üstlenmiştir. Bu dizi film, sinematografi tekniği kullanılarak çekilen ilk Arapça film olma özelliğini taşır. Filmi seçkin bir film yapmak için, yüz elliden fazla sanatçı çalışmış, dekorasyonda gerçek araçlar gereçler kullanılmıştır. Filmde 1920'li yılların tekniğine uygun olarak özenle hazırlanmış askeri araç ve ekipmanlar kullanılmıştır. Bunların arasında, Fransız komutan General Guro'nun, Fransız ordusunun Suriye'yi işgali sırasında, Şam' a girerken gerçekten de bindiği limuzini de vardır.

Bu dizi film çalışması, Fransa'nın başkenti Paris'te bulunan "Records Department at the Center for Arabic Studies" (Arapça Araştırmalar Kayıt Merkezi), tarafından arşive konulan, on Arapça çalışmadan bir tanesidir.

⁷⁴ Hanna Mina *eş-Şira' ve el-Asifa*, Darü'l Kutub, Beyrut (1999) s. 10.

Filmi, yönetmen Necdet İsmail Anzur yönetmiş, başrollerde Eyman Zeydan, Suzan Necmed'din, Faris el-Hilu, rol almıştır. Roman kahramanı Mufid el-Vahş'ın çocukluğunu Yazar Hanna Mina'nın en küçük oğlu Sa'd canlandırmış, yetişkin halini ise, Eyman Zeydan canlandırmıştır. Bu rolü oynamak Eyman Zeydan'a büyük bir şöhret kazandırmış, oyunculuk kariyerinde önemli bir yere gelmesini sağlamıştır. Filmin müziklerini, daha pek çok filmin müziğini yapmış olan, modern Arap müziğinin ünlü piyanistlerinden, Ürdün asıllı müzisyen Tarık el-Nasır ve onun RM (ر م) adlı müzik grubu yapmıştır. Filmin müziklerini "Ya Ruh" adlı bir albümde toplamışlardır. Bu film hakkında çok konuşulmuş, sadece Suriye'de değil diğer bazı Arap ülkelerinde de gösterilmiştir. Pek çok yazar ve düşünür yazılarında yeri geldiğinde bu filmi örnek göstermiştir.⁷⁵

"Nihayatu Raculin Şuca" dizi filmi, Suriye dizi film sektöründe bir çığır açmıştır. Hatta çoğu zaman, Suriye dizilerinden veya genel olarak modern Arap filmciliğinden söz edilirken, Nihayatu Raculin Şuca' tan önce veya Nihayatu Raculin Şuca' tan sonra denilerek filmin bir milat olduğu vurgulanır. Zira bu dizi film ilklerle dolu olup, etkisi uzun süre devam etmiştir. Şimdiye kadar başarılı dizi film yapmak sadece Mısır'a ait bir özelliktir. Ancak bu filmin yapılmasından sonra Suriye'de de başarılı filmler yapılabileceği kanıtlanmış olmuştur. Dizi film, 1996 yılında, Mısır'ın başkenti Kahire'de, radyo ve televizyon dizileri için ikinci kez yapılan geleneksel yarışmada, drama dalında altın ödülünü almıştır.⁷⁶ Bu film ile birlikte, yaklaşık kırk yıllık geçmişi olan Mısır dizi film sektörünün saltanatına son vermiştir.

⁷⁵ <http://www.alchamint.com/contactus/index.html> 2004

⁷⁶ *Bitaketu Ta'rif*, Hasan M. Yusuf, <http://www.fannanin.com/writers/7snyusf.htm>

III.5. ROMANIN ÖZETİ VE DEĞERLENDİRMESİ

CESUR ADAMIN SONU (نهاية رجل شجاع)

BİRİNCİ BÖLÜM

Olaylar 1920'lerde, Suriye'nin Akdeniz'deki tek liman şehri olan Lâskîye şehrinin, Banyas kasabasına bağlı "Harab" adlı küçük bir köyünde başlar. Sıradan bir köylü çocuğu olan Müfit Mantuf, kendi köyünün ve civar köylerin kendisi gibi yaramaz olan çocuklarından oluşan çetesiyle birlikte köylüleri rahatsız etmektedir. Hayvanlarına zarar vermekte, ekinlerini yakmakta, her türlü yaramazlığı yapmaktadır.

Berhum adlı bir köylü, yaptığı bir yaramazlık sebebiyle, Müfit'i babasına şikayet eder ve babası Müfit'i terbiye etmek için, kötü şekilde canını yakarak cezalandırır. Müfit Berhum'a çok kızar, intikam almak amacıyla da Berhum'un eşeğinin kuyruğunu, sürekli yanında taşıdığı bıçağıyla keser. Olay kısa sürede tüm köy halkı, hatta civar köylerin sakinlerince duyulur. Müfit babasının gazabından korktuğu için, bağlarda bahçelerde saklanarak birkaç gün eve gelmez. Ama sonunda yakalanır ve babası tarafından elleri ve ayakları bağlanarak eve hapsedilir.

Köy muhtarının başkanlık ettiği köy meclisi, yaramaz Müfit'e verilecek cezayı görüşmek üzere toplanır. Uzun süren tartışmalardan sonra, kuyruğu kesilen eşeğin sahibine parasının verilmesine, Müfit'in de falaka ile cezalandırılmasına karar verilir. Falaka cezası acımasızca uygulanır. Babası cezanın hemen infaz edilmesine çok sevinmektedir, hatta falakanın O'na az olduğunu bile söylemektedir. Çünkü babası O'nu sürekli dövmede, küfür ve hakaretler etmekteydi. O'na her zaman, faydalı anlamına gelen "Müfit" (مفيد) olan gerçek ismi ile değil, zararlı anlamına gelen "Mudirr" (مضر) olarak seslenirdi. Bu yüzden herkes O'nu "Mudirr" olarak tanıyor, böyle sesleniyordu. Babası, herkesin şikâyetçi olduğu, hemen her köylünün zarar gördüğü oğluna hep "sen bir eşeksin, bir domuzsun, hiçbir işe yaramayan vahşi bir hayvansın" derdi. Bu yüzden herkes O'nu "Müfit el-Vahş" (مفيد الوحش) "vahşi, domuz Müfit" olarak bilir, öyle seslenirdi. Herkesin horladığı nefret ettiği Müfit, sadece annesinden şefkat görüyordu. Sadece annesi O'na merhamet eder, yemek verir, uyutur ve nasihat ederdi. Falaka ile cezalandırılması annesini kahretmiştir, ama kocasının korkusundan bir şey söylemeye cesaret edememektedir.

Babası başta olmak üzere, herkes O'na karşı cephe alınca, Müfit'in içindeki nefret daha da artar. Birkaç gün sonra okula dönen Müfit, yaptığı yaramazlıklardan dolayı O'na sürekli kızıp bağırır, ceza veren öğretmenine de karşı gelir. Öğretmeni O'nu zaten sevmiyordu, eşeğin kuyruğunu kesme olayı da olunca, Müfit'e olan nefreti daha da artmıştı. Bu nedenle öğretmeni Müfit'i daha da sıkıştırmaya ve azarlayıp daha ağır cezalar vermeye başlar. Bu durum karşısında Müfit de öğretmenine karşı gelip edepsizce konuşur. Saygısızlığını iyice arttırınca, sonunda okuldan da kovulur. Artık O'nun için okul hayatı bitmiştir. Müfit, bu aşamadan sonra köyde kalmanın da imkânsız olduğunu, zira eğer okuldan kovulduğunu duyarsa, babasının buna çok kızacağını, ona en ağır cezayı vereceğini düşünür ve köyden kaçmaya karar verir.

Müfit, bulduğu ilk fırsatta köyden kaçar. Artık hayatında yeni bir sayfa açılmıştır. Köyden kaçınca, önce Banyas'a, daha sonra da, Lazikiya şehrine gider. Buralarda iş arar ama, kendisine uygun hiçbir iş bulamaz. Bir süre annesinin akrabası, devrimci fikirlere sahip, Fransız işgaline karşı olan, İbrahim Şenkel adlı adamın evinde kalır. İbrahim Şenkel onunla ilgilenir, ihtiyaçlarını karşılar ve ona hiç anlamadığı bir şeylerden; düzenin değişmesi gerektiğinden, işgalci Fransız ordusunun vatandan kovulması gerektiğinden, her türlü kötülüğün onların yüzünden çıktığından, hatta O'nun köyünden kaçmasından bile onların sorumlu olduğundan ve daha iyi bir hayat için öncelikle yabancıların ülkeden atılması gerektiğinden bahseder.

Müfit, İbrahim Şenkel'in anlattıklarından hiçbir şey anlamaz, bu nedenle çok sıkılır ve oradan ayrılır. Bir süre sokaklarda, terkedilmiş tenha yerlerde aç, susuz dolaşır. Sonunda, O da kendisi gibi, daha önce Harab köyünde yaşayan, sonra köyden kaçarak Banyas'ta bir fırında iş bulup, burada çalışan köylüsü, Abdüş ed-Daşir'in yanına gelir.

Abdüş, Müfit'i çok iyi karşılar. O'na yemek verip, yanlarında çalışması için fırının sahibine ricada bulunur. Fırının sahibi iyi bir adamdır ve Müfit'i hemen işe alır. Artık O fırında çalışmakta, ağır un torbalarını taşımakta ve fırının yakınında bulunan bir kahvehaneye gidip gelmektedir. Burada Abdüş'le birlikte içki içip, iskambil kâğıtlarıyla oynamaktadır.

O yıllarda, Osmanlı İmparatorluğu yıkılmış ve daha önce Osmanlı toprağı olan Suriye, Fransız ordusunun işgali altında bulunmaktadır. Bir grup Fransız askeri, Müfit ve Abdüş'ün müdavimi olduğu kahvehaneye gelip içki içerek kadınlara sarkıntılık ederler. Bir gün, yine Fransız askerleri gelir ve olay çıkarırlar. Terbiyesizlikleri had safhaya çıkıp, kahvehane

sahibini dövmeğe, parasını vermemeye ve yoldan geçen kadınlara laf atmaya başlayınca, Müfit ve Abdüş müdahale eder ve kavga çıkar. İkisi de, özellikle Müfit, Altı kişi olan silahlı Fransız askerleri ile cesurca dövüşür. Askerler, Müfit ve Abdüş'ün üzerine ateş ederler. Müfit, askerlerin silahlarından çıkan bir kurşunla, ayağından hafifçe yaralanır. Sonunda polis gelir ve Abdüş yakalanır, Müfit ise bir fırsatını bulup kaçmayı başarır. Bir süre, Banyas'ta tanıştığı ve kısa zamanda birbirlerini sevip âşık oldukları, Lebibe adlı daha önce birtakım kötü işler yapmış olan bir kadının evinde saklanır. Ancak, bazı Fransız işgali yandaşları O'nu görür ve polise ihbar eder. Böylece, Müfit de yakalanarak hapse atılır.

Hapishanede Müfit'i işgal karşıtı siyasi tutukluların kaldığı koğuşa yerleştirirler. Abdüş de oradadır ancak O, siyasi bir tutukluya benzemediği için, adi tutukluların koğuşundadır. Abdüş'ün durumu içler acısıdır. Hapishanede, kötü işlerle meşgul olan insanlarla arkadaş olmuş ve uyuşturucu, kumar, cinsel sapkınlık gibi kötü alışkanlıklar edinmiştir.

Fransız işgaline karşı olan insanlar, Müfit'i de kendilerinden sanıp aralarına alarak onunla ilgilenirler. Koğuşun lideri olan Abdülcelil adlı adam, Müfit'in hayat hikâyesini ve neden hapse girdini arkadaşlarından duymuş bu nedenle O'nunla özel olarak ilgilenir. Kısa sürede dost olurlar. Müfit, Abdülcelil'den okuma yazma dersleri almaya başlar. Ayrıca Abdülcelil, sürekli olarak O'na nasihat etmekte ve işgal karşıtlarının vatanları için yaptıkları faaliyetleri anlatmaktadır.

Bir gün, tutuklular ile hapishane görevlileri arasında çıkan bir kavgaya, Müfit de katılır ve kahramanca dövüşerek gücünü ve cesaretini herkese gösterir. Böylece tutuklular arasında itibarı artar, herkesin gözünde tam bir kahraman olur. Herkes O'na dost olur ve saygı duyar.

Müfit'in hapishane hayatı sürerken, Üstad Mahir denilen bir avukat tutuklanır ve Müfit'in kaldığı koğuşa getirilir. Koğuştaki herkes O'na saygı gösterir. Abdülcelil, Müfit'i üstat Mahir'le tanıştırır. Üstat Mahir, Abdülcelil'den Müfit'in başına gelenleri öğrenir. Mahir O'na geçmiş hayatının kötülüklerinden kurtulup yeni bir hayata başlamasını nasihat eder. Ona işgal karşıtlarının faaliyetlerinden bahseder ama Müfit, bu sözlerden pek bir şey anlayamaz. Çünkü bunlar, O'nu aşan, O'nun seviyesinin çok üstünde sözlerdir.

Müfit, zorluklarla geçen iki yıllık hapis cezasını tamamladıktan sonra, Lâskîye şehrine gelerek kendisine uygun bir iş arar. Sonunda, Bekiri Gattas adlı bir denizcinin gemisinde iş bulur. Müfit, burada içki dahil kötü alışkanlıklarının hemen hepsini terk eder. Bekiri Gattas, Müfit'e çok iyi davranır, O'nunla dost olur, O'na her kolaylığı sağlar. Müfit, uzun deniz yolculuklarında denizcilik ve balıkçılık hakkında pek çok şey öğrenirken, bu arada hayaller kurar, gelecekle ilgili planlar yapar. Müfit, iş bulduğu için çok mutludur, ancak kış gelince, yağışlar nedeniyle denizde balık avlamak çok zor olur. Bu yüzden Bekiri Gattas gemisini satmak zorunda kalır. Böylece Müfit bir kez daha işsiz kalır. Zorlu hayatı tekrar başlar.

O yıllarda, İkinci Dünya Savaşı sürmektedir. Savaşın ağır şartları, Suriye'ye de etki eder. Müfit, limana yakın bir yerde, az bir para ile tek odalı küçük bir kulübe kiralar. Bir gün çarşıda iş ararken, eski arkadaşı Abdüş'le karşılaşır. O'nu kulübesine götürür. Abdüş, hapisten çıktıktan sonra her türlü pislige bulaşmış, yapmadığı pis iş kalmamıştı. İki arkadaş dertleşirler ve ne iş yapacakları konusunda konuşup gelecek planları yaparlar.

Birkaç gün sonra Abdüş, Müfit'i, kendisi gibi limanda hırsızlık ve dolandırıcılık gibi pis işler yapan arkadaşı Haliş ile tanıştır. Haliş, korkak, ailesi olmayan, nereden geldiği bile belli olmayan soysuz, para karşılığı her türlü yasadışı işi yapabilecek yapıda rezil biridir. Müfit'in gözü onu hiç tutmaz ama O'nu bazı işlerde kullanabileceğini düşünür. Uzun konuşmalar sonunda, limanda, hububat ve diğer bazı değerli malzemelerin yüklenip boşaltıldığı mavnalardan birini gece karanlığında soymaya karar verirler. Bu oldukça zor bir iştir. Zira liman dünyadan bağımsız, başlı başına başka bir dünya gibidir. Buradaki bütün işler, "Acuz" adlı yaşlı bir adamın elinin altındadır. Bütün işleri O yürütmekte, O'ndan izinsiz, O'nun rızası olmadan hiç kimse limanda çalışmak bir yana, limana girmesi bile imkânsızdır. O, liman denen bütün dünyadan bağımsız olan devletin tek ve biricik sahibi ve yöneticisi, hatta kralı gibiydi. Limanda çalışan pek çok kişi O'nun adamıydı. Tek bir işareti bile, limanda istenmeyen birinin, O'nun adamları tarafından yok edilmesine yeterdi. O'na hiç kimse ne hesap sorabilir ne de O'nu yargılayabilirdi.

Müfit Acuz'un gazabına uğrama ihtimaline ve bütün risklere rağmen, soygundan doğabilecek her türlü zararın sorumluluğunu üstüne alarak, soygun işini yapmaya kararlı olduğunu, Abdüş ve Haliş'e söyler. Onlar da, özellikle Haliş buna memnun olur. Çünkü böylesine büyük bir işin sorumluluğunu almak onun gibi zayıf ve korkak birinin yapabileceği bir şey değildi. Planlarını yaptıktan sonra uygun fırsatı kollamaya başlarlar.

Uygun gördükleri bir gece, denize biraz açılmış olan mavnalardan birini soymaya giderler. Müfit, Abdüş ve Haliş'i bindikleri kayıkta bırakıp, tek başına mavnaya çıkararak malların bekçiliğini yapan adamı dövmüş ve onu bağlayarak etkisiz hale getirmişti. Daha sonra orada bulunan değerli malları aşağıda teknede bekleyen arkadaşlarına sarkıtmış ve işi kolayca bitirmişti. İşin zor kısmını Müfit halletmiş, Abdüş ve Haliş ise sadece O'na sadece eşlik etmiş, mavnaya bile çıkmamışlardır.

Haliş, soygunun duyulacağını ve kendilerinin yaptığı ortaya çıkacak diye korku ve endişe içindedir. Abdüş de korkmaktadır, ama kontrolünü kaybetmek üzere olan Haliş kadar değil.

Soygun kısa sürede herkes tarafından duyulur. Ama hiç kimse Müfit ve arkadaşlarından şüphelenmez. Abdüş özellikle de Haliş çok korkmaktadır. Bu yüzden sürekli olarak Acuz'un, soygunu onların yaptığını anlayıp onlara en acımasız cezayı vereceğini söyleyip, Müfit'i rahatsız etmektedirler. Ancak Müfit, her seferinde onları, özellikle Haliş'i korkutmakta ve kimsenin onlara zarar veremeyeceğini, eğer korkularının sonucu olarak birilerini şüphelendirseler, onlara kendisinin ceza vereceğini, lakabının, "vahş" olduğunu söyleyip, onları tehdit ederek kendisine itaat ettirmektedir. Çünkü Müfit Abdüş'ü tanımakta, O'nun cesur olduğunu, asla ihanet etmeyeceğini, bilmekte ve O'na çok güvenmektedir.

Soygun olayı, bütün liman halkı tarafından duyulunca, tüm eski düşmanlıklar tekrar alevlenir. Acuz'un limandaki hâkimiyetine rağmen, bazen rakipleri de oluyordu. Şeyh Zahir adlı kişi de bu rakiplerden biriydi. Acuz kadar olmasa da, O'nun da hatırı sayılırdı. O ve Acuz arasındaki rekabet, düşmanlığa dönmüş, soygun olayı nispeten küllenmiş, unutulmuş olan bu düşmanlığı tekrar alevlendirmişti. Çünkü Acuz ve adamlarına göre Şeyh Zahir'in adamlarından başka kim, Acuz'un mallarını çalmaya cüret edebilirdi? Bütün şüpheler, Şeyh Zahir ve adamları üzerinde yoğunlaşıyordu. Suçlular tespit edilmiş, sıra onlara verilecek cezaya gelmişti.

Bu arada Müfit'le beraber soygun yapan Haliş'in kendisi gibi serseri olan arkadaşlarından Zalkut adlı hain, sahtekâr, uyuşturucu kullanıp satan, içki, kumar, gasp ve cinayet gibi her türlü pislığe bulaşmış kiralık biri, Haliş'ten zorla para almaya başlar. Üç kişilik topluluğun başı olan Müfit, soygun şüphelerini kendilerinden uzak tutmak için buna ses çıkarmaz. Haliş mavnadan çaldıkları malları tanıdığı bazı kişilere satmak ve parasını da getirip paylaşmakla görevlendirilmiştir. Müfit, Zalkut'a kendisini, Haliş'in O'na iş

bulacağını vaat ettiği, sıradan bir kişi olarak tanıtır. Zalkut buna pek inanmaz ve O'nu tanımaya ve çözmeye çalışır. Müfit çok uyanık davranır ve kendi gerçek kimliğini ondan gizler.

Soygunun faileri, sattıkları malların parasını, azar azar alarak, kendi aralarında paylaşırlar, ancak ne giyimlerini değiştirirler, ne kaldıkları yerleri, ne de yemek alışkanlıklarını. Bu nedenle kimse onlardan şüphelenmez. Ara sıra üç ortak, Müfit'in kulübesinde buluşup içki içip yemek yerler. Bu toplantılarda, Müfit Abdüş ve özellikle Haliş üzerindeki baskı ve hâkimiyetini artırıp patronluğunu pekiştirir. Bazen de işçilerin uğrak yeri olan limana yakın bir kahvehaneye gidip, iskambil kâğıtlarıyla oynarlar ki, göz önünde olsunlar ve kimse onlardan şüphelenmesin.

Bir gün, yine üç ortak kahvehanede otururken, yanında iki kişi ile Zalkut çıkagelir. Ve Haliş'ten para ister. Haliş parası olmadığını söyleyince kızar ve O'nu çok kötü döver. Müfit buna karşı suskun kalır ve Haliş'e yardım etmez. Bu yüzden Haliş çok kızar ve Müfit'e karşı çıkmaya başlar. Ancak Müfit O'nu tehdit edip korkutur. Olayın büyümemesi ve Haliş'in onlara ihanet etmemesi için, kendi payından bir miktar parayı, Zalkut'a vermesi için Haliş'e verir. Böylece Müfit hem Haliş'i sakinleştirir hem de Zalkut'u. Limanda yer edinmek, sözü dinlenir biri olmak, limanın adamı olmak için Zalkut gibi her duyduğunu ve gördüğünü hemen Acuz'a bildiren bir şahide ihtiyacı vardır.

Kahvehanede tanıştığı Muhammed Kareş adlı bir hamal, Müfit'e limanda neler döndüğünü, kanun kaçaklarının, uyuşturucu bağımlısı ve satıcılarının, kadın satıcılarının, eşcinsellerin kol gezdiğini, bu pisliklerden korunmak için çok dikkatli olması gerektiğini tavsiye eder. Liman bir harman yeri gibidir, der, bu harman yerinin en üstünde Acuz vardır. O'nun altında adamları, onların altında ekip reisleri, daha sonra vardiye şefleri, en altta ise, zavallı işçiler vardır. Bütün yük, işçilerin omuzlarındadır. Hisseler paylaştırılırken, en üstten aşağıya inildikçe hisse azalmakta, en çok pay Acuz ve adamlarına düşerken, en az payı en çok çalışan onlar olmasına rağmen işçiler alır. Bu düzene karşı çıkan olursa, limandan atılır veya Acuz'un adamları tarafından merhametsizce, bir av gibi parçalanarak öldürülür.

Muhammed Kareş, onlarla beraber çalışması için, Müfit'i ekibinin başı olan muallim Rıza ile tanıştırap, O'nun çalışkanlık ve dürüstlüğünden bahseder. Muallim Rıza, Müfit'in onlarla beraber çalışmasını kabul etmez. Bu Müfit'i çok üzer, ama birkaç gün sonra

adamlarının yeni bir işçiye ihtiyacımız yok bahanesiyle O'nun aralarına katılmasına itiraz etmesine rağmen, Muallim Rıza, Müfit'in kendi ekibinde çalışmasına izin verir.

O günlerde, işçiler, çok çalışıp az para almaları, bütün ağır yüklerin kendi omuzlarının üstünde olması nedeniyle, haklarını korumak için, bir işçi sendikası kurmak için hazırlık yapmaktadırlar. Sendika kurma fikri, başta Acuz olmak üzere işçileri sömürenişçi başlarını ve muallimleri rahatsız ediyordu. Bu yüzden mavnada yapılan soygun, bahane edilerek sendika kurma işi görmezden geliniyor, geciktiriliyordu. Zira sendika Acuz ve adamlarının haksız yere işçilerin hakkı olan hisselerin sonu anlamına geliyordu.

Bu konuda tartışmalar sürerken, Müfit hep susuyor, sendika ile ilgili hiçbir konuşmaya katılmıyordu. Ama zaman zaman, yakında o hakları gasp edilen işçilerden biri olacağını, o zaman onların sorunlarının kendi sorunu olacağını, menfaatlerinin kendi menfaati olacağını düşünüyor, bu durumda da kendi maslahatı neyi gerektiriyorsa onu yapacağını planlıyordu. O zaman belki, sendika fikrinin ta limana kadar yayılmasında katkıları olan, akrabası İbrahim Şenkel, Abdülaziz ve Üstat Mahir gibi işgal karşıtları, Müfit'in cesaretini ve acı kuvvetini faydalı bir yolun hizmetine koyduğunu duyar, sonunda doğru yolu bulduğunu düşünüp buna çok sevinir ve onunla gurur duyarlardı.

Muallim Rıza kahvehaneye gelip, Müfit'e işe alındığını ve yarın gelip işe başlayabileceğini haber verip gittiği gün, Müfit oturup hapisanede öğrendiği iskambil kâğıtları ile falına bakarak, oyalanırken, Acuz'un adamlarından biri olan, Alic adlı bir kabadayı gelir ve soygun olayından sorumlu olduğu sanılan Şeyh Zahir'in adamlarının kahvehanede olduğunu düşünüp, tehditler savurup küfürler ederek havaya ateş eder. Ardından hakaretlerini sürdürünce, çatışma çıkar ve daha önce aralarında düşmanlık bulunan herkes kavgaya tutuşur. Şimdiye kadar gizlenen silahlar, sopalar, bıçaklar hatta makineli tüfekler bile ortaya çıkar. Her taraftan bağrıışmalar, silah sesleri, küfürleşmeler duyulur. Çatışma limanın içlerine hatta denize ve gemilere kadar yayılır. Kahvehaneye de ateş açılır, hatta patlamaların şiddetinden kahvehanenin tavanından bir şeyler dökülür. Karşı taraftan birçok kişi fırsatını bulup Alic'in başına toplanıp, O'na her taraftan vurmaya başlarlar. Sonunda Alic; vahşice, parçalanarak öldürülür. Bütün bunlar yaşanırken, Müfit oturduğu yerden kalkmaz bile ve iskambil kâğıtlarıyla kendi falına bakarak geleceğini tahmin etmeye çalışır. Olay tam anlamıyla faciaya dönüşür. Çok sayıda ölü ve yaralı vardır. Polis gelir, limanın etrafını kontrol altına alır. Ama limanın içine giremez. Çünkü limana Acuz'un izni olmadan polis

bile girmesi imkânsızdır. Müfit olay yatışınca sessizce, yerinden kalkar ve kimseyle konuşmadan, kimsenin dikkatini çekmeden kulübesinin yolunu tutar.⁷⁷

İKİNCİ BÖLÜM

Faciaya dönen limandaki olaylardan sonra Müfit, olayın asıl çıkış sebebi olarak bahane edilen mavna soygununun faili olduğu için, ölü ve yaralılarından kendisini sorumlu hissederek vicdan azabı ile dolar. Çok üzülür, ama sonra Acuz ve Şeyh Zahir arasında, eskiden beri zaten düşmanlık ve rekabet olduğunu, hatta limandaki pek çok kişinin, birbiri ile görülecek bir hesabı olduğunu ve intikam almak için fırsat kolladığını, soygun olayının ise temel sebep olmadığını, sadece bahane olarak kullanıldığını, kendisi olmasaydı ve mavna soygunu olmasaydı bile, eninde sonunda böyle bir olayın olacağını düşünüp, rahatlar ve kendisini iyi hissederek avunmaya çalışır.

Olaylardan sonra, Abdüş ve Haliş Müfit'i ziyarete gelirler. Haliş Müfit'i görünce çok şaşırır. Çünkü beraber yaptıkları soygun yüzünden çıkan olaylardan sonra, Müfit'in korkudan limanı hatta şehri terk edip kaçtığını sanmıştır. Müfit onların bu düşüncelerini öğrenince duyunca çok kızar ve olay olurken kendisinin kahvehanede olduğunu ve yapılacak bir şey olmadığını, olayın kendileri ve mavna soygunu ile hiçbir ilişkisi olmadığını ve zaten kimsenin onlardan şüphelenmediğini, kendilerinin de bu olayı unutmalarını ve normal hayatlarına devam etmelerini ister. Haliş tatmin olmaz ve yakında herkesin mavnayı onların soyduğunu anlayıp, onları öldüreceklerini ve hemen limandan ve şehirden ayrılmaları gerektiğini söyler korkuyla. Müfit onu tehdit ederek, korkutur ve eğer daha fazla ileri giderse kendisinin onu öldüreceğini söyler. Haliş Müfit'den çok korkar ve ondan özür dileyerek hata ettiğini söyler. Böylece Haliş, Müfit'in sözünü dinleyerek, normal hayatına, yani hırsızlık ve dolandırıcılık işine geri dönerek, olayı unutmaya çalışır.

Limandaki işler, kahvehanede meydana gelen feci olaydan sonra, sekteye uğrar ve hiçbir iş doğru dürüst yürümez. Bu nedenle, Acuz bizzat limana inerek, işçileri etrafına toplar ve onlara sert, tehditkâr ve aynı zamanda onları coşturacak, işe motive edecek bir konuşma yapar. Yaşanan olayın, doğal olduğunu, herkesin olanları unutup normal günlük işlerine devam etmesini, böyle yapmazlarsa onlarla konuşma tarzını değiştireceğini ve daha kötü şeyler olacağını söyler. Acuz'un konuşmasından sonra, herkes toparlanmaya ve işinin başına geçip çalışmaya koyulur. Acuz limanın tek hâkimi, olayların çıkmasının, cinayetlerin

⁷⁷ Hanna Mina, Nihayetu Raculin Şucain, Darül Adab, Beyrut, 1992, s.1-190

azmettiricisi, olmasının yanında, aynı zamanda ileri görüşlü, işlerin yürütücüsü, hareketlendiricisi ve yöneticisidir. Müfit, denizci Bekri Gattas'la çalıştığı zamanlarda bile, Acuz hakkında çok şey duymuştu. O'nun ne kadar heybetli olduğunu, herkesi nasıl dize getirdiğini, limanda hatta şehirde bile hiç kimsenin O'na karşı çıkmaya cesaret edemediğini, duymuş ve bu adamı görmek, onunla tanışmak istemişti. Hatta yurtdışından bir heyet, Acuz'u ziyarete gelmiş, bu acımasız, otoriter, büyük saltanat sahibi, heybetli adamın, sade bir yerde kaldığını, mütevazı giysiler giydiğini, çok zeki akıllı ve zeki biri olduğunu, görerek çok şaşırılmışlardı.

Muallim Rıza, iki gün sonra, kahvehaneye gelerek, Müfit'i yanına alır ve çalışacağı yer olan limana götürür. Kapı görevlisi, Müfit'in yabancı olduğunu fark ederek O'nu içeri almak istemez ama Muallim Rıza, kendisiyle beraber olduğunu ve sorun olmadığını söyleyerek Müfit'i tanıtır. İlk kez geldiği için, öncelikle Müfit'in ismi, işçi listesine kaydedilir. Muallim Rıza, O'na giyeceği hamal elbisesini verdikten sonra nasihat ederek oradan ayrılır.

Müfit bu işi ilk kez yapmasına rağmen, yüz kiloluk tahıl torbalarını hiç zorluk çekmeden sırtlayıp, bir koşu mavnaya taşır. Hatta bazen, bir kerede iki torbayı birden taşır ve bütün çalışanların ve vardiya şefinin takdir ve beğenisini kazanır. Herkes O'nun bileğinin gücünü ve sırtının sağlamlığını görmüştü. O'nun amacı da zaten, kendisinin ne kadar güçlü ve kuvvetli olduğunu göstermektir. Ancak, adam olması, gerçek bir liman adamı olması için, bilek gücünün yanı sıra, kalbinin gücünü, yani kavgadaki cesaretini de göstermesi, kendini herkese ispat etmesi gerekiyordu.

Müfit yeni işine alışmaya çalışırken, bir gün, Abdüş ve Haliş Müfit'i ziyarete gelir. İkisi de, Müfit'in neler yaptığını ve mavna soygunuyla ilgili ne yapmayı planladığını sorar. O da, hamallık işine devam edeceğini, Acuz'un güvenini kazanıp, limanda iyi bir konuma gelmeyi, tam bir liman adamı olup, hayatını alın teriyle kazanmayı planladığını, bütün kötü huylarını terk edeceğini söyler. Müfit ayrıca, onların da, kötü huylarını terk edip, namuslu bir işe girip çalışmalarını ister. Haliş kabul etmez ve asla kendisi gibi bir hamal olmayacağını söyler. Her zamanki gibi, hırsızlık ve dolandırıcılığa devam ederek hayatını sürdürmeyi planlar. Müfit onun için üzülmez ve endişelenmez. Abdüş ise, Banyas'a döner. Müfit O'nu uğurlarken, ondan ayrılacağı için çok üzülür. Çünkü Abdüş O'nun arkadaşı ve kader ortağıydı. Ne kadar serserilik yapsa da cesur ve mert biriydi, Haliş gibi hain değildi.

Müfit hamallık yapıyor ve çok yoruluyordu. Akşamları eve döndüğünde o kadar yorgundur ki; hemen uyuyup kalır ve sabaha kadar hiç uyanmadan uyur. O böyle çalışıp yorulurken hayatını kazanmaya alışık değildir. Ama alın teri ile kazanmak O'na büyük huzur ve zevk vermektedir. Çünkü artık kahvehanede, yolda, insanlar arasında sinmesine, kendisini saklamasına ve kimseden korkmasına, çekinmesine gerek yoktu. Zira artık O, Acuz'un adamı olan Muallim Rıza'nın ekibinde çalışan bir hamaldır. Bu şekilde tanınması artık O'nun yabancı ve şüpheli biri olarak görülmesi bitmişti.

Müfit, çok zor ve yorucu olan hamallığa devam eder. O kadar sıkı çalışır ki; kısa sürede limandaki hemen herkes onun ne kadar güçlü ve çalışkan bir işçi olduğunu duyar. Artık limanda, kahvehanede, her yerde herkes O'nu tanımaktadır. Yine de bu O'nu tatmin etmemekte, daha çok tanınmak ve meşhur olmak, sözüne itibar edilen biri olmak istemektedir. Bu amaca ulaşmak için yapması gereken tek şey, daha çok çalışmak ve sabırlı olmaktır. Liman eğer, vahşi hayvanların kol gezdiği bir ormansa ve içinde pek çok kurt, çakal, kılıç balığı varsa, burası tam O'na göre bir yerdir. Zira O, zaten Müfit el-Vahş (مفيد الوحش) vahşi Müfit değil miydi? O daha önce de, kılıç balıklarını, kurtları ve çakalları görüp tanımıştı. Bu nedenle O, bu vahşi ormanda hiç yabancılık çekmeyecek, aksine; kendini evindeymiş gibi rahat hissedecekti.

Bu arada sendika kurma düşüncesi, işçiler arasında yeniden canlanır. Konu direkt olarak Müfit'le ilgili olmasa da, sonuçta O da artık işçilerden biriydi ve işçilerin her problemi O'nun da problemiydi. O da çalışma saatlerinin düzenlenmesini, işçi ücretlerinin arttırılmasını, tatil günlerinin belirlenmesini istiyordu. Bunlar ise, ancak sendika kurulursa olabilirdi. Ancak sendika kurulması, asla "Acuz" engelini aşamıyordu.

Müfit tabiatı gereği, her zaman kendisini tehlikeye atıyor, kavgaya tutuşmaktan çekinmiyordu. Ama son zamanlarda riske girmenin pek de iyi bir şey olmadığını düşünmeye başlar. Çünkü olur olmaz yerde kendini tehlikeye atmak, gereksiz yere hayatına mal olabilirdi. Hele liman gibi vahşi hayvanlarla dolu bir yerde tehlikenin boyutu daha da artıyordu. Çünkü, limanda, ondan çok daha büyük, dev gibi kılıç balıkları, köpek balıkları ve hatta balinalar vardı ve O'nu bir çırpıda parçalayabilirlerdi. Müfit'in, gücü bunların hepsine birden yetmezdi. Bu nedenle çok dikkatli olması ve olur olmaz yerde kendisini tehlikeye atmamalıydı.

Müfit limanda çalışmaya başladıktan sonra, bazı dostlar da edinmişti. Bunlardan biri de, O'nun çalıştığı vardiyanın şefi olan, Hasan Dafş isimli adamdı. Bu adam, zevkine düşkün,

içki içen, esrar çeken biriydi. Ama yine de iyi tarafları vardı ve Müfit O'na güveniyordu. Müfit O'nunla birlikte bara gider ve oturup içki içerlerdi. İkisi de çok içseler de, alışık oldukları için, sarhoş olmuyorlardı. Hasan Dafş, Müfit'e limanda, çok çeşitli insan tipleri olduğunu, aralarında; hırsız, uyuşturucu satıcısı ve bağımlısı, soyguncu, (livatacı) eşcinsel, kadın satıcısı, kiralık katillerin olduğunu, işçi ekiplerinin başı olan muallimlerin ve hatta işçilerin arasında bile sürekli rekabet ve kavga olduğunu, bir türlü kendilerini sömüren Acuz ve adamlarına karşı birleşemediklerini, bu ihtilafların ise sadece "Acuz" un işine yaradığını anlatır. Ayrıza Acuz'un, işlerin ve muallimlerin arasındaki ihtilafları körükleyen, onların aynı fikir etrafında toplanmasını engellemeyi kendilerine görev addeden adamları olduğunu da anlatır. Çatışma çıkarsa, sonunda kim galip gelirse, onu yanına alıp kendi adamı yaptığını, kendisine itiraz eden olursa, bu adamların isyancıları terbiye ettiğini, eğer terbiye olmazlarsa, öldürdüklerini ve katillerinin hiçbir zaman bilinemediğini, devletin ve polisin Acuz'a ve kiralık katillerine hiçbir şey sormadığını, zira O'nun limanın tek tanrısı olduğunu, O'na karşı gelmek bir yana hiçbir şey sormaya bile kimsenin cesaret edemediğini ve b nedenle çok dikkatli olması gerektiğini tavsiye eder

Müfit, Hasan Dafş'ın anlattıklarına yabancı değildir. Zira o, Acuz'un ne kadar zalim ve insafsız biri olduğunu, limanda her türlü yasa dışı işi yapmasına rağmen kimsenin O'na karışmadığını, adeta devletten bağımsız başka bir devletmiş gibi davrandığını, Acuz'un bir şekilde, kimini korkutarak kimini de rüşvet vererek kendine bağladığı, devletin içinde bile onu kollayan, menfaatlerini koruyan adamları olduğunu, limanda ve şehirde haddi hesabı olmayan malı, mülkü, arazisi, apartmanları ve işyerleri olduğunu, defalarca, çeşitli kişilerden duymuştu.

Acuz'un limandaki bu hâkimiyetine rağmen, O'na bağlı olarak çalışan muallimler arasında da düşmanlık vardı. Müfit'in beraber çalıştığı muallim Rıza ile muallim Yusuf Bathiş arasında da böyle bir husumet vardı. Bir gün, iki muallimin adamları arasında küçük bir tartışma çıkar, olay karşılıklı hakaretleşme ve küfürleşmeye varınca kavga çıkar. Kavga daha da büyüyüp, sopalar, bıçaklar ve hatta silahlar çekilip, Yusuf'un adamları üstün gelince, Müfit de kavgaya katılmaya mecbur kalır. Müfit kalabalığın arasına girip, Yusuf'un adamlarını döver. Adamlar, Müfit'i çembere alırlar. Müfit yine de birçoğunu yere serer. Adamlarının Müfit karşısında yenildiğini gören muallim Yusuf da kavgaya katılır ve adamları darmadağın eden Müfit'in üzerine tabancasıyla ateş eder. Müfit O'na da ulaşmayı başarır ve O'nu da yumruklayarak yere serer. Sonunda polis gelir ve pek çok kişiyi tutuklar. Muallim Yusuf'un

kurşunlarıyla kolundan yaralanan Müfit de tutuklanır. Daha sonra mahkemeye sevk edilir ve iki ay hapis cezası ile cezalandırılır. Müfit hapiste iken, muallim Rıza O'na para ve giyecek bir şeyler gönderip, ihtiyaçlarını karşılar. Acuz kavga eden iki muallimi, muallim Yusuf Bathiş ve muallim Rıza'yı yanına çağırarak, onları barıştırır. Zira işçilerin çoğu düşmanlığa daldığından, işler yürümekte, bu ise Acuz'un menfaatlerine ters düşmekteydi. Acuz onları barıştırarak, kendini ve işlerini teminat altına alıyordu. Bu şekilde limandaki işler, normal seyrine geri döner.

Müfit iki aylık hapis cezasını tamamladıktan sonra, evine gelir. Hasan ed-Dafş O'nu ziyarete gelip, muallim Rıza'nın, Müfit hapisteyken alamadığı miktarda parayı gönderip minnettarlığını göstermek istediğini söyler. Müfit artık limanın sahibi olan Acuz'un yakın adamı muallim Rıza'nın adamı olmuş ve limana girmenin birinci basamağını başarıyla geçmişti. Fakat artık saflar belirginleşmiş, O'nun da dostları ve düşmanları olmuştu. Muallim Rıza ve adamları O'nun dostları, muallim Yusuf ve adamları da O'nun düşmanları olmuştu.

Müfit, bu yeni konumundan sonra, kahvehanede kendisine nasıl davranılacağını, ne gözle bakılacağını merak etmektedir. Yakında herkesin O'nu tanıyacağını, büyüklüğünü ve cesaretini anlayacağını ve saygı göstereceğini düşünmektedir. Ama henüz kimse O'nun "vahş, domuz, vahşi" olduğunu ve geçmişte neler yaptığını, ne tür sabıkaları olduğunu, hangi kavgalara karıştığını bilmemektedir. Ama yakında öğreneceklerdir.

Hapisten çıktıktan sonra Müfit, limanda hatırı sayılan adamların giydiği şık kıyafetler alır ve başı dik olarak, kimseden çekinmeden, saklanmadan kahvehaneye gelir. Kahvehanede müşterilerin ayakkabılarını boyayan bir adam, ayakkabısını boyamak bahanesiyle, Müfit'in kavga ettiği muallim Yusuf Bathiş'in olanları unutmadığını, ilk fırsatta Müfit'den intikam almayı planladığını laf arasında dolaylı olarak Müfit'e anlatır. Çatışma kaçınılmazdı ve Müfit, hapse girmeye de, ölmeye de hazır hissediyordu. Zira O, tabiatı gereği, (mugamereye) tehlikeye atılmakta tereddüt etmezdi. Ayrıca, kılıç balıklarının, kurtların, tilkilerin ve vahşi hayvanların kol gezdiği bu limanda, bu ormanda adam olmanın ve adam kalmanın mutlaka bir bedeli vardı, ve Müfit bu bedel ne olursa olsun, bu bedeli vermeye hazırdı. Müfit, Muallim Yusuf'un, gündüz vakti ve herkesin gözü önünde intikam almayı planladığını düşünmektedir. Çünkü Müfit de O'nunla ve adamlarıyla gündüz vakti kavga etmiş, Yusuf'u herkesin gözü önünde döverek, itibarını sıfıra indirmiş, küçük düşürüp rezil etmişti. Yusuf da intikamını almalıydı ki; eski itibarına kavuşsun ve en azından adamlarının gözündeki heybetini yitirmesin...

Müfit kahvehanede otururken ailesini hatırlar. Harab köyünde O'nu koruyup gözeten, O'nun için üzülen, gözyaşı döken tek kişi olan zavallı annesinin ölüm haberini hapishanedeyken almıştı. Bu haber O'nu çok üzmüş, saatlerce ağlamış kederlenmişti. Çünkü köyde herkes ondan nefret edip, dışlarken, itip kakarken, sadece annesi O'nu seviyor, bağrına basıyor, O'na nasihat ediyor ve iyi bir insan olması için çabalıyor O'nu koruyordu. Babasının ölüm haberini aldığı anda ise, baba sevgisi bulamadığı halde, içi burkulmuş fakat gözünden bir damla yaş bile düşmemişti. Çünkü babası, sanki Müfit O'nun gerçek oğlu değilmiş gibi, her zaman O'nu aşağılamış, dövmüş ve sürekli O'na bir hayvanmış gibi davranırdı. Müfit'e "vahş" lakabını da zaten babası takmıştı. Babası Müfit'e her zaman, "sen bir eşeksin!, sen bir domuzsun!, asla adam olamazsın" der, O'nu aşağılardı. Köylüleri de O'na karşı kıskırtan, en ağır cezayı bile vermelerine razı olan yine bizzat babası idi.

Muallim Yusuf ve adamları ile kavga edip, iki ay hapis yatan Müfit, artık hamal olarak çalışmak istememektedir. Çünkü O artık sıradan biri değildir. O artık, Sıradan bir hamal değil, tehlikeli adamlarla dövüşen, hatta onları ve reislerini bile alt eden, tehlikeli biridir.

Muallim Rıza, Müfit hapisten çıktıktan sonraki ilk görüşmelerinde, artık bir hamal olarak çalışmayacağını, mavnalara ve gemilere yük taşıma işlerini ve diğer işleri kontrol etmekle görevli olduğunu söyler. O'ndan limandaki gözü ve kulağı olmasını ister. Müfit kendine güvenen, mağrur ve dik kafalı tavırlarıyla, Muallim Rıza'nın teklifini şartlı olarak kabul eder. Şartı da, işlerin hak üzere olmasıdır.

Bir muallimin teklifini şartlı olarak kabul etmek, limanda pek alışıldık bir şey değildi. Bu ilk kez oluyordu. Zaten Müfit, muallim O'nu yanına çağırdığında, ağır davranmış ve O'na vardiya şefi olmayı teklif ettiğinde de, dik kafalı, gururlu bir tavırla konuşmuş, Muallim Rıza'yı biraz kızdırmıştı. Buna rağmen Muallim Rıza O'na kızmamış ve vardiya şefi olmasını istemişti.

Vardiya şefi olanlar, mavnalara yüklenip boşaltılan mallara yakın oldukları için, bu mallardan eğer isterlerse çalabilir, kendi nasiplerini alır ve bundan kimsenin haberi olmayabilirdi. Pek çok vardiya şefi zaten böyle yapıyordu. Hatta bazen, yük gemilerine hırsızlar, uyuşturucu satıcıları, kanun kaçakları biner ve buraları istedikleri gibi kullanıyordu. Müfit bütün bunları ve daha pek çok şeyi, O da kendisi gibi bir vardiya şefi olan Hasan ed-Dafş'tan duymuştu.

Bir gün, işçiler mavnalara tahıl vb. malları yüklerken, Müfit bazen onlara yardım ediyor, bazen, onları yönlendiriyor, bazen de, bizzat kendisi çalışıyordu. Müfit işe dalmış çalışırken, Zalkut çıkagelir ve Acuz'un önemli bir konuda kendisiyle görüşmek istediğini ve hemen gelmesi gerektiğini söyler. Müfit Zalkut'un gelişine hiç memnun olmamıştır ve işi olduğunu ve daha sonra geleceğini söyleyince, limandaki bütün işlerin zaten Acuz tarafından yürütüldüğünü ve O'nun her işten önce geldiğini söyleyerek kendisiyle beraber gelmesini söyler. Zalkut, Müfit'e daha önce, kendisini sıradan biri gibi tanıtarak kandırdığını ancak artık O'nun nasıl biri olduğunu bildiğini ve kendisini tekrar kandıramayacağını söyler.

Zalkut, Müfit'i, Acuz'un kaldığı eve bırakıp geri döner. Müfit kapıyı çalarak içeri girer. Burası, Acuz şan ve şöhretinin aksine, sade döşenmiş, mütevazı bir evdir. Acuz, Müfit'i karşılar ve O'nu içeri davet eder. Müfit'e herkese seslendiği gibi, "kardeşimin oğlu", "yeğenim" diye hitap eder. Limanda herkese böyle seslenirdi ve kendisine de "amca" denilmesini isterdi. İlk olarak Müfit'e kendisini tanıyıp tanımadığını sorar. Müfit, O'nun limandaki her şeyin sahibi olduğunu, herkesin ihtiyaçlarını karşılayan cömert ve babacan bir adam olarak bildiğini söyler. Ama Acuz, kendisinin dışarıda nasıl tanındığını, kendisine nasıl bir gözle bakıldığını bildiğini ve dürüst olmasını söyler. Müfit doğruyu söylediğini, kendisi hakkında iyilikten başka bir şey bilmediğini anlatır. Ama Acuz buna pek inanmış görünmez.

Acuz'la birlikte evde "Hammud" adında başka biri daha vardır. Acuz sık sık O'nunla konuşmakta ve samimi tavırlar sergilemektedir. Acuz, Müfit'e kendisini tanıdığını ve geçmişini bildiğini göstermek için, daha önce, Hassun adlı işçi ile kavga ettiklerini ve Müfit'in Hassun'u denize attığını, Muallim Yusuf Bathış ve adamlarını dövdüğünü ve bu yüzden hapis yattığını bildiğini anlatır. Bu şekilde Acuz, Müfit'i etkisi altına almak ve O'nu korkutmak istemektedir. Amacına da ulaşır. Zira Müfit O'ndan çok etkilenmiş ve vereceği her türlü emri yerine getirmeye hazır olduğunu, O'nun "parmağındaki yüzüğü" olduğunu söyleyerek, bağlılığını açıklar.

Bir süre konuştuktan sonra, Acuz, odanın bir köşesinde bulunan malzemelerle dolu torbaların yerini değiştirmek için Hammud'an yardım ister. Müfit de onlara yardım etmek için yanlarına gelir. Müfit torbaları kaldırıncaya, boş kalan köşede bir ceset olduğunu görür ve şok olur. Bu boğularak öldürüldüğü belli olan ceset, Müfit ile birlikte mavnayı soyan Haliş'ten başkası değildir. Müfit adeta şok geçirir, ama belli etmemeye çalışır. Çünkü en ufak şüphede kendisinin de o duruma düşmemesi için hiç bir sebep yoktur. Bu nedenle çok dikkatli olması gerekmektedir.

Acuz, Müfit'e cesedi tanıyıp tanımadığını sorar. Müfit, O'nu kahvehaneden tanıdığını, kendisine bir iş bulacağını söyleyen Haliş adlı bir işçi olarak bildiğini, bunun dışında başka bir şey bilmediğini söyler. Acuz Haliş'in limanda hırsızlık yaptığını, kendisinin de mallarını çalmaya cüret ettiğini, bu nedenle cezasını bulduğunu söyler. Mallarını çalanların, menfaatlerine zarar verenlerin asla kurtulamayacağını, eninde sonunda cezasını çekeceğini ve buna hiç kimsenin engel olamayacağını söyleyerek, artık gitmesi gerektiğini söyler. Müfit dehşet içinde oradan ayrılır.

O cesur, hiçbir şeyden korkmayan, "vahş" lakaplı dev adam, hayatında hiç korkmadığı kadar korkmuş, şok geçirmiştir. Acuz o herkesi bahsettiği kıvrak zekâsını göstermiş, Müfit'in aynı anda kendisini hem güvende hissetmesini, hem de korkudan şok geçirmesini sağlamıştı. Müfit, şoku biraz atlattıktan sonra, kendisine kızmaya başlar. Kendisi ile o kadar güvenmesi, cesareti, atılganlığı hep boşa gitmiş, Acuz'un karşısında, zavallı bir kediye dönmüştü. Ayrıca, Haliş'in ölmeden önce, her şeyi itiraf edip etmediğini, mavnayı kendisi ile birlikte, müfit ve Abdüş'ün soyduğunu anlatıp anlatmadığını merak etmekte ve çok endişelenmektedir. Endişesi gittikçe artmaktadır. O'nun konuşacağı, bu konuda fikrini alacağı birine ihtiyacı vardır. Mavna soygununu bilen üç kişiden biri olan Haliş ölmüştür. Bu konuyu konuşabileceği tek kişi Abdüş'tür. Abdüşbelki O'nu yatıştırır, korkularını giderebilirdi.

Ertesi gün Müfit, limandaki işine döner. İçindeki korku ve endişeyi dışarı yansıtmamaya çalışıp, âdeti olduğu üzere her zamanki gülümseyen tavrını takınmaya çalışır. Acuz'un evinde neler olduğunu soran muallim Rıza'ya kaçamak cevaplar verir.

Mufid el-Vahş, artık eskisi gibi değildir. Erkekliğini ispatlama isteği, limanda iyi bir yer edinmek, gücünü ve cesaretini limandaki ve hatta şehirdeki herkese gösterip, kendini herkese kabul ettirme arzusu sönmüş, yorgun, bitkin ve bıkkın zavallı biri olmuştur. Eski şevk ve heyecanından eser kalmamıştır. Artık içinden hiçbir şey yapmak gelmemektedir.

Olaydan sonra, kendisi de bir vardiya şefi olan Berhum ile ilk karşılaşmalarında, Berhum Müfit'in korku ve endişesini sezer ve Acuz'dan korkmamasını, torbaların arkasında gördüğü cesedi artık unutmasını ve işine bakmasını söyler. Müfit, Berhum'un bütün bunları nereden bildiğini merak edip, hayret eder. Berhum O'na biraz nasihat ederek korkusunun biraz olsun hafiflemesini sağlar.

O günlerde, işlerin çok yoğun olduğu bir sırada, mavnalara yük yüklerken işçilerden biri bir iş kazası geçirir ve bir bacağı kopar. Manzara herkesi dehşete düşürür. Adam hemen hastaneye kaldırılır. Kopan bacağı ise gemide kalır. Bazı işçiler bacağın hastaneye yetiştirilmesi durumunda tekrar yerine dikilebileceğini söyler. Herkes kopan bacak hakkında bir şeyler söylerken, Berhum herkesin duyabileceği bir sesle, kopuk bacağın Acuz'a hediye edilmesini ve bu olaydan herkesin kendisine bir ders çıkarması gerektiğini söyler. Müfit çok şaşırır. Zira Acuz'un her yerde casuslarının olduğunu ve aleyhine konuşanların ihbar edilip cezalandırıldığını herkes biliyordu. İşçiler arasında da mutlaka adamları vardı ve Acuz'un bunu duymaması imkânsızdı. Bu nedenle, Müfit Berhum'u uyarır ama O, korkmadığını ve Müfit hariç limandaki herkesin hayatı ile kumar oynadığını, ayrıca bacağı kesilen Ratib adlı kişi için, Acuz'un hiçbir şey yapmayacağını, çünkü "kuyruğu ile onamak" olarak tabir ettiği sendika düşüncesiyle uğraşanların hiçbir şeyi hak etmediklerini, en kötü akıbeta layık olduklarını düşündüğünü söyler.

Müfit daha sonra, Acuz'un bacak kesilme olayını ve konuşulanları bizzat gördüğünü, bütün bu dehşete rağmen kılının bile kığırdamadığını ve kesik bacağın derhal denize atılmasını, herkesin bu olayı unutmasını ve bir daha kimsenin olay hakkında konuşmamasını emrettiğini öğrenir.

Yaşadıklarından dolayı hayret ve dehşet içinde eve dönen Müfit, büyük bir sürpriz yaşar. O gün aniden eski arkadaşı ve sırdaşı Abdüş ed-Daşir çıkagelir. Müfit eski dostunu gördüğüne çok sevinir. Bu sıkıntılı ve zor günlerde geçmişinden birini görmek Müfit'in sıkıntılarını bir süre unutmasını sağlar.

Abdüş bir gemide işçi olarak çalışmaktadır. Çalıştığı gemi bir süreliğine Lazikiya limanına demirlediği için, bunu fırsat bilen Abdüş, Müfit'i alıp gitmek istemektedir. Müfit arkadaşına olanları anlatır. Daha yapacak işleri olduğunu ve beraber denize açılma hayallerini bir gün mutlaka gerçekleştireceklerini söyler. Müfit gözyaşları ile eski dostunu uğurlayıp eve dönerken büyük bir sürpriz daha yaşar ve çarşıda dolaşırken, eski sevgilisi "Lebibe" yi görür. Lebibe hiç değişmemiş, evlenip çoluk çocuğa karışmamıştı. Yani Müfit'e sadık kalmıştı. Müfit O'nu bulduğuna çok sevinir ve evine "kulübesine" götürür. O'nu uzun süre aradığını ama hiçbir haber alamadığını anlatır. Lebibe de Müfit'i aramış fakat bir türlü bulamamıştı. Ayrı geçen yıllardan sonra sevgilisini bulan Müfit, Lebibe'ye evlenme teklif eder. Lebibe teklifi tereddütsüz kabul eder. Ertesi gün hemen evlenirler. Müfit daha iyi bir ev bulup kiralar. Eşi ile birlikte ev için gerekli eşyaları alır ve evlerini dayayıp döşerler.

Müfit hayatında hiç olmadığı kadar mutludur. Artık yaşamasının ve çalışmasının bir amacı vardır. Amaçsız yaşayıp çalışma günleri geride kalmıştır. Lebibe ile evlenmek, Müfit'in bütün acılarını dindirmiş, endişe ve korkularını ortadan kaldırmıştır. Mavna soygununu, Haliş'in öldürülerek sırrını mezara gömdüğünü, kavgaları bir kenara bırakıp, bir daha kesik bacaklı Ratib'ler olmasın diye, artık işçilerin safında yer almaya ve sendika kurulmasını desteklemeye karar verir

Hayatının en mutlu günlerini yaşayan Müfit, huzur içinde işe gidip gelirken bir akşam geç saatlerde, eve dönerken üç kişinin silahlı saldırısına maruz kalır. Saldırganlarda biri O'na ateş eder, ama kurşunlar isabet etmez ve kurtulmayı başarır. Kurşunları bitince, sopa ve bıçaklarla saldırırlar. Müfit cesurca karşı koyar ve sonunda saldırganlardan birini yakalar ama diğer ikisi kaçır. Yakaladığı saldırganı iyice dövdükten sonra, onları üstüne kimin saldırttığını sorar. Bu kiralık katilleri azmettirenin, muallim Yusuf Bathiş olduğunu öğrenir.

Yaraları hafif olmasına rağmen, Lebibe kocası için çok üzümlü feryat eder, ama Müfit endişe edecek bir şey olmadığına ikna ederek O'nu sakinleştirir

Müfit bu olaydan Acuz'un haberli olup olmadığını merak etmektedir. Eğer olay O'nun bilgisi varken yapılmışsa, belki de gelecek sefere bizzat Acuz'un kendisi ile kapışmak zorunda kalacaktır. Bu durumda çok daha dikkatli olması gerekmektedir.

Limandaki herkes olayı duymuştur ve Müfit'e olayın ayrıntılarını ve kimin yaptığını sorarlar. O ise olayın o kadar büyütülmesine gerek olmadığını ve zaten kimseden şikâyetçi olmayacağını söyler. Arkadaşları ve muallim Rıza yaraları hafif olmasına rağmen sıcakta çalışmasının ona kötü geleceğini söyler ama Müfit her zamanki inatçılığı ile reddeder ve çalışmaya koyulur. Muallim Rıza, Müfit'in dik kafalılığından hoşlanmamaktadır ama muallim Yusuf Bathiş'e karşı kendi safında yer alması O'nun işine gelmektedir. Berhum Müfit'i muallim Rıza'ya güvenmemesi konusunda uyarır.

Müfit, yaralarına rağmen güneşin şiddetli sıcağı altında işine devam ederken, Zalkut gelir ve Acuz'un O'nu yanına çağırdığını söyler. Müfit gitmeyeceğini söyleyince, Zalkut, eğer gitmezse, Acuz'un buna çok kızacağını söyler. Müfit ne olursa olsun, gitmeyeceğini söyler ve Zalkut'u gönderir. Ama Zalkut'un kendisine iftira edebileceğini düşünüp, ardından O da gider.

Acuz'un evinde, muallim Yusuf Bathiş de vardır. Acuz, Müfit'e kendisine yapılan saldırıyı sorar. Müfit kimsenin kendisine saldırmadığını, muallim Yusuf Bathiş'in adamlarından birinin polise yalan söylediğini, zaten kendisinin de kimseden davacı olmadığını, ayrıca muallim Yusuf Bathiş ile aralarında herhangi bir sorun olmadığını, sorunun muallim Rıza ve Muallim Yusuf arasında olduğunu kendisi ile hiç bir ilgisinin olmadığını anlatır. Acuz da, Muallim Yusuf'un, Müfit'i daha önce yaptığı hatalarını bağışladığını ve işine geri dönebileceğini söyler. Aralarında geçen konuşmalarda, Müfit biraz dik kafalı bir tavırla konuşur. Muallim Yusuf'a, başının ucuz olmadığını, onun ortadan kaldırılmasının o kadar kolay olmadığını söyleyerek üstü kapalı bir şekilde her saldırıya hazır olduğunu ve O'ndan korkmadığını ima eder. Sonunda konunun kapandığına karar verilir ve Müfit oradan düşünceli olarak ayrılır.

Acuz, muallim Yusuf'un adamlarını Müfit'i öldürmeleri için gönderdiğini bildiği halde, bu konuda hiçbir şey yapmamıştı. Bu açıkça muallim Yusuf'a destek vermektir. Acuz böyle yaparak hem kendi adamı olan muallim Yusuf'u destekliyor hem de, konunun bittiğine hükmederek onları barıştırmış ve Müfit'i de direk olarak kendisi ile muhatap olmaktan ve ona düşmanlık etmesinden alıkoymuştu. Ama Müfit'in Acuz ile konuşma tarzı alışılmadık derecede dik kafalı idi. Buna rağmen, Acuz u hareket karşısında ne O'nu limandan atmış ne de, tehdit etmişti. Hatta limandaki işine devam etmesini söylemişti.

Müfit bir akşam evinde, geç bir saatte çürüyen dişini çekmeye uğraşırken, Berhum gelir. Beraber içki içip konuşurlar. Berhum, Ratib adlı işçinin bacağına koptuğu gün, Acuz hakkında söylediği kötü sözlerin, Acuz'a ulaştırıldığını bu nedenle çok dikkatli olmaları gerektiğini söyler. Acuz, Berhum'un sendika kurulması için, işçiler arasında propaganda yaptığını bilmekte ve bu nedenle O'nu sürekli takip ettirmektedir. Tepkilerden ve taraftar toplamasından çekindiği için O'na bir şey yapamamaktadır. Berhum, Acuz'un ara sıra da olsa sendika fikri ile rahatsız edilmesinden yanadır. Çünkü fikir canlı tutulduğu sürece hem Acuz rahatsız olur, hem de başarı ihtimali daha da artardı.

Acuz pis işlerini yaptırmak için Müfit gibi cesur ve kaybedecek bir şeyi olmayan, kimsesiz kişilere ihtiyacı vardı. Bu nedenle olsa gerek, alışılmışın dışındaki konuşmasına, dik kafalılığına rağmen Müfit'e kızmamış, O'nu cezalandırmamıştı. Zira Acuz, normalde böyle bir davranışı şiddetle cezalandırırdı. Berhum'a göre bunu yapmamasının tek sebebi, Müfit'i de diğer kiralık katilleri gibi pis işlerinde kullanmaktı. Fakat Müfit, asla Acuz'un adamı

olmayacağını, O'na uşaklık etmeyeceğini, bir işçi olarak kalacağını ve işçilerin menfaatleri neyi gerektiriyorsa onu yapmaya hazır olduğunu Berhum'a anlatır.

Sendika kurmak, Acuz'a göre imkânsız, Berhum ve O'nun safında olanlar içinse, bedeli ödenmek şartıyla mümkündü. Çünkü pek çok ülkede işçiler tüm zorluklara rağmen sendika kurmayı başarmış ve birçok hakkına kavuşmuştu bile. Aslında Suriye hükümeti de sendika kurulmasından yanaydı. Sendikaya karşı olan, sadece Acuz ve adamları idi.

Berhum, Müfit'i kendilerine katılıp, güç ve cesaretini sendika kurma yolunda göstermesini ve kendilerine yardım etmesini ister. Zira eğer tek başına hareket etmeye devam ederse hayatının tehlikeye gireceğini ve gereksiz yere hayatını kaybedebileceğini anlatır. Çünkü karşı karşıya geldiği kişiler hep, insafsız Acuz'un destek verdiği kiralık katillerdi ve Müfit'in bu kadar kötü adamla baş etmesi imkânsızdı.

Konuşmaları uzar. Lebibe kocası için endişelenmekte, dikkatli olmasını istemektedir. Müfit ise, herhangi bir tehlike olmadığını ve rahat olması gerektiğini söyleyip eşini sakinleştirmektedir. Bütün tehlikelere ve kötü adamlara rağmen, Lebibe'nin yanında olması, Müfit'i mutlu etmekte, rahatlatmaktadır.

Müfit kalbinde Lebibe'nin aşkının verdiği sıcaklık ve hafiflikle işine gider. Her zamanki gibi, yük gemileri boşaltılıp yükleniyordu. Müfit işçilerin başında işleri kontrol ediyordu. O'nun gibi vardiya şefleri gelen giden her şey kendi elleri altında olduğu için, sürekli hırsızlık yapıyor, mallardan bir kısmını saklıyorlardı. Hatta pek çoğu yük gemilerini, uyuşturucu ve kaçak mal kaçırmak için kullanıyordu. Müfit bütün bunları biliyor ve elinden geldiği halde yanlış yapmıyordu. Hatta yapan birini görse engel olmaya çalışıyordu. Çünkü O, yeri geldiğinde vahşi bir hayvana dönüşmesinin yanında aynı zamanda, çok merhametli ve dürüst biriydi.

Kendini işine kaptırmış çalışırken, Müfit'in yanına muallim Rıza gelir. Beraber gemideki bir kamaraya giderler. Birlikte içki içerlerken, muallim Rıza, Müfit'e gece yarısı Berhum'un neden kendisini ziyaret ettiğini sorar. Müfit, sadece içki içip sohbet ettiklerini söylese de, muallim Rıza buna inanmaz. Zira Rıza, Berhum'u iyi tanımakta ve kesinlikle kimsenin evine nedensiz gitmeyeceğini, hele gece yarısı Müfit'in evine gitmesinin, muhakkak çok önemli bir nedeni olduğunu bilmektedir. Müfit her ne kadar inkâr etse de, muallim rıza inanmaz ve Müfit'e, Berhum'un pek de iyi olmayan bazı fikirleri olduğunu, O'ndan uzak

durmasının gerektiğini söyler. Ayrıca diğer vardiya şefleri gibi, O'nun da fırsatları değerlendirmesini, az da olsa, gelen mallardan kendisi için biraz ayırmasını, bunu çok doğal olduğunu söyler. Müfit' e kendisine güvenmesini, hiçbir şeyi kendisinden saklamamasını, çünkü herhangi bir şey olduğunda, Acuz'un her yerde olan muhbirlerinin mutlaka Acuz'a bildireceğini anlatarak O'nu uyarır.

Mifid ise muallim Rıza'yı, kendisinin sadece işi ile ilgilendiğine ve işten başka şeylerle uğraşacak zamanı olmadığına, başka şeylerin ilgisini çekmediğine inandırmaya çalışır. Müfit, muallim Rıza'nın ne kadar hain biri olduğunu bildiğinden, O'na güvenmemekte, hatta kendisini öldürmeye çalışanlardan biri olabileceğine inanmaktadır.

Muallim Rıza gittikten sonra, Hasan Dafş gelir ve muallim Rıza ile neler konuştuklarını sorar. Müfit işle ilgili olduğunu söyler ama fakat Hasan konuyu bildiğini ve Berhum'un, Müfit'in evine gitme sebebini sorduğunu söyler. Müfit şaşırarak O'nu tasdik eder. Acuz ve adamları her şeyden haberdar oldukları gibi, sendikacılar da istihbarat toplamaya çalışıyordu. Her ne olduysa, kendilerine uygun bir tedbir almak ve nasıl hareket edeceklerini belirleyebilmek için mutlaka öğrenmeye ve haberdar olmaya çalışıyorlardı.

Hasan Dafş, Acuz'dan da, muallimlerden de nefret ediyordu. Sendika kurulması için çalışanlardan biriydi ve fikirlerini her yerde söylemekten çekinmiyordu. Bu nedenle Acuz O'nu, tepkilerden ve taraftar toplamasından çekindiği için limandan kovmamış ama O'nu vardiya şefliğinden azledip, çok zor bir iş olan vinççiliğe getirmişti. Acuz ve adamlarının tüm baskılarına rağmen, O yılmıyor, sendika kurulması için işçileri organize etmeye devam ediyordu.

Sendika kurma düşüncesi, aslında yeni değildi. Birkaç yıl önce de yine işçiler örgütlenmiş ve taleplerini iletmek üzere bir heyet oluşturup Acuz'a göndermişti. Talepler ret edilince, işçiler, işi boykot ederek çalışmamış ve limandaki işler günlerce durmuştu. Daha sonra, işçiler hep beraber barışçıl sloganlar atarak yürüyüşe geçmiş ve şehre kadar yürümüşü. Amaçları şiddete yo açmadan seslerini duyurup böylece sendika haklarını elde etmek olan işçilerin önü Acuz'un kiralık adamları ve muallimleri tarafından kesilmiş ve kavga çıkmıştı. Kavga büyüyünce muallimler, ellerine geçirdikleri silah, sopa ve bıçaklarla işçilere saldırmış, hatta sonunda başka çaresi kalmayan Acuz'un bizzat kendisi eline bir makineli tüfek alarak, gösteri yapan zavallı işçilerin üzerine ateş etmiş çok sayıda işçiyi yaralamış, böylece darmadağın olan işçiler hiçbir şey elde edemedenden sinmişlerdi.

Tüm bunları, Hasan Daş, Müfit'e anlatır ve O'nun da kendilerine katılmasını ister. Ancak her zamanki gibi Müfit, gönlünün işçilerden yana olduğunu, çünkü kendisinin de bir işçi olduğunu, sendika kurulması için icap edeni yapmaya hazır olduğunu, ama kimseye bağlanmayacağını, birilerine bağlı olarak hareket etmenin kişiliğine aykırı olduğunu, i kendi intikamını kendisi alacağını, hesabını tek başına göreceğini, kendisini kiralık katilleri ile öldürtmeye çalışan muallim Yusuf'tan intikam alıp, O'nu, bütün muallimlere ve hatta Acuz'a ibret yapacağını, gücünü ve cesaretini limandaki herkese göstereceğini söyleyerek bu teklifi bir kez daha kabul etmez.

Müfit bir gün kahvehanede fiyakalı bir şekilde, gururla otururken, muallim Yusuf Bathiş gelir. Konumu gereği Müfit, O'na saygı göstermek için yerinden kalktığı sırada, muallim Yusuf, O'na hakaretler ederek saldırır. Bunu gören adamları da sopa ve bıçaklarla Müfit'e saldırırlar. Müfit onlarla cesaretle dövüşür ve adamlarda birkaç tanesini çok kötü döver. Ama saldırganlar giderek artar ve Müfit artık onlarla baş edemez. Her taraftan sopa ve bıçaklarla Müfit'e vurup O'nu yere sererler. Müfit'in öldürülmesinden korkan kahvehanedekilerden biri polise haber verir ve polis gelip Müfit'i öldürülmekten kurtarır. Müfit yara bere içinde, derhal hastaneye kaldırılır.

Müfit'in durumu iyidir. Hastanede yatarken, ziyaretine Berhum gelir ve Müfit'in dövüştüğü adamlardan birinin, ölmek üzere olduğunu söyler. Müfit, Berhum'dan olayın tahkikatı konusunda kendisine yardım etmesini ister. Ama Berhum, eğer yarası ağır olan adam ölürse, olayın cinayete dönebileceğini, bu durumda isteseler de, kendisine yardım edemeyeceklerini söyler. Üstelik kahvehanede olaya şahit olan herkesin, ifadesinde muallim Yusuf Bathiş'in mağdur olduğunu, saldırıyı başlatanın Müfit olduğunu anlattıklarını, hatta dostu gibi görünen ayakkabı boyacısının bile O'nun aleyhine ifade verdiğini, kendisinin yalnız olduğunu söyler.

Mahkeme günü, bütün şahitler, saldırıyı başlatan kişinin Müfit olduğunu, muallim Yusuf ve adamlarının ise sadece kendilerini savunmak zorunda kaldıkları için karşılık verdiklerini söyler. Sadece Berhum, Yusuf ve adamlarının Müfit'e saldırdığını, Müfit'inse kendisini korumak için kavga etmek zorunda kaldığını ifadesinde anlatır. Müfit de, muallim Yusuf'un daha önceden kendisine kinli olduğunu ve birkaç gün önce kendisini öldürmeleri için kiralık katillerini üstüne saldırdığını anlatır ancak bu da, aleyhine verilen onca ifadenin yanında çok sönük kalır. Sonunda Müfit beş yıl hapis cezası ile cezalandırılır.

Müfit hapse atılır. Kahvehanedeki kavgada Müfit'in darbeleri ile başından ağır yaralanan muallim Yusuf Bathiş'in adamı sakat kalır. Müfit hapse girmesi ile yenilmemiş, aksine limandaki itibarı daha da artmıştı. Çünkü hemen herkes, Müfit'in tek başına ve silahsız olarak, kendisine haksız yere saldıran muallim Yusuf ve silahlı, kalabalık adamlarına karşı koymuş, hatta birkaç kişiyi ağır şekilde yaralamış, birini de sakat bırakmıştı. Bütün çabalarına rağmen O'nu yok edememişlerdi. Şimdi herkes Müfit'in cesaretinden ve gücünden bahsetmektedir. Bu Müfit'in bir nebze olsun, amacına ulaştığını gösteriyor ve O'nu mutlu ediyordu. Muallim Yusuf Bathiş ve adamları ise, bir kez daha rezil olmuş, limandaki eski itibar ve nüfuzlarını kaybetmişlerdi. Hatta Acuz'un kendisi bile bu olaydan büyük darbe almıştı. O ihtişamlı, korkunç, büyük kalabalıkları sindiren Acuz'un bir numaralı adamı Yusuf bir kişiyi yola getirememiş karşısında acze düşmüştü. Bu limanda görülmedik bir şeydi. Bütün bunları, Müfit'e, kendisini hapishanede ziyarete gelen Hasan Dafş anlatmıştı. Müfit Hasan Dafş'a, artık değişeceğini ve hapishaneden çıkınca, yepyeni bir hayata başlayacağını, artık Hasan Dafş ve Berhum gibi kişilerle olacağını Hasan Dafş'a anlatır.

Müfit hapisteyken, karısı Lebibe sürekli ziyaretine gelir. Berhum, hem kendisinin hem de hapisteki kocasının masraflarını karşılaması için Lebibe'ye bir iş bulmuştu. Lebibe kocasının hapisten çıkmasını bekleyerek, çalışır.

Hapiste pek çok sıkıntı ile karşılaşan Müfit, her şeye rağmen dayanmaya ve üzülmemeye çalışır. Hapisten çıkacağını, uzun ve macera dolu deniz yolculukları yapacağını hayal ediyor, avunuyordu. Hapiste geçirdiği dördüncü yılında, normal bir sağlık kontrolünde, Müfit, şeker hastalığına yakalandığını öğrenir. Bunu öğrenmesi, bütün hayallerinin ve denizle ilgili yaptığı bütün planların sonu demektir. Bundan sonra, beslenmesine çok dikkat etmesi, perhiz yapması gerekiyordu. Ama hapishane ortamında sağlığına dikkat etmesi, perhiz yapması mümkün değildi. Hapishanenin nemli ortamında, bin bir zorlukla, Lebibe'nin ara sıra getirdiği yemeklerle beslenmeye çalışarak, hapis cezasının son bir yılını da tamamlayan Müfit, sonunda özgürlüğüne kavuşur. Hapishaneden ayrılırken, hapishane müdürü, görevliler ve hapishanede tanıştığı arkadaşları, Müfit'i hüznle uğurlar. Çünkü hemen herkes, O'ndan memnundu. O'nu tanıyan herkes O'nu sevmişti. Ayrılırken hapishane müdürü, O'na bazı tavsiyelerde bulunmuş ve O'ndan yeni bir hayata başlamasını, eski hayatında yaptığı hatalarına tekrar dönmemesini istemişti. Müfit, özgür olmanın verdiği mutluluk ve arkadaşlarından ayrılmanın verdiği hüznü ve buruklukla, kendisini karşılamaya gelen karısı Lebibe'ye kavuşur.

Lebibe, Müfit'i yeni taşındığı, tek odalı, limana yakın küçük evine götürür. Müfit, eşine kavuştuğu için çok mutludur. Ama şeker hastalığı, hapishanede zorlularla geçen beş yılın sonucu ayaklarında baş gösteren ağrılar, mutluluğuna gölge düşürüyordu.

Hapishanede özel doktor bir yana, normal doktora bile gidemiyordu. Bu nedenle, hapishaneden çıkışının ertesi günü, Müfit karısı Lebibe ile doktora gider. Doktor muayeneden sonra, Müfit'e, şekerinin yükseldiğini, sağlığına dikkat etmediği için sağ ayağının bir parmağının kangren olduğunu ve daha fazla ilerlemeden kesilmesi gerektiğini söyler.

Müfit, bunları duyunca dünyası kararır. Bütün hayatı, yaptığı hatalar gözünün önüne gelir. Doktor, biraz geç de olsa artık perhiz yapmasını, unlu ve şekerli gıdalardan kesinlikle uzak durmasını, sigara içmemesini ve içki içmeyi bırakmasını tavsiye eder. Müfit çok üzülür, çünkü sigarasız ve içkisiz bir hayat O'na göre değildir. O, şekerden, kahveden, sigaradan, içkiden ve unlu gıdalardan uzak durursa, artık ne yiyecekti, hayatından ne zevk alacaktı. Karısı Lebibe de çok üzülür, ama kocasına belli etmemeye ve O'nu daha fazla üzmemeye çalışarak, hemen pes etmemesini, bunların çok doğal olduğunu, dünyada çok sayıda şeker hastası olduğunu ve hastalıklarına rağmen kendilerine dikkat ederek, sağlıklı olarak hayatlarına devam ettiklerini söyler. Tüm sakinleştirme çabalarına rağmen Müfit, Lebibe'nin dil dökmelerine aldırılmaz ve keder ve üzüntü ile düşünmeye devam eder.

Doktor, Müfit'in hastane masraflarını karşılaması için, kendi mahallesinin muhtarından fakirlik belgesi almasını da istemişti. Lebibe dört günlük yorucu uzun uğraşlar sonucu fakirlik belgesini alabilmişti. Belgeyi aldıktan sonra, Müfit, karısı Lebibe ile birlikte, parmağının kesileceği hastaneye gider. Doktor gerekli muayeneden sonra, Müfit'in ayağının diz altına kadar kesilmesine karar verir. Müfit'in korktuğu başına gelmiştir. Çünkü O, sadece parmağının kesileceğine hiç inanmadığını ve ayağının daha da yukarıdan kesileceğini düşündüğünü pek çok defa Lebibe'ye söylemişti. Müfit yıkılmıştır. Üzüntü ve keder içinde ne yapacağını şaşırır. Artık bir bacağı kesik, hiçbir iş yapamayan, en temel ihtiyaçlarını bile başkalarının yardımı olmadan karşılayamayan zavallı bir adam olmuştur.

Sağ ayağının diz kapağının altından kesilmesinden bir yıl sonra, sol bacağı da diz altından kesiliyor. Müfit artık büsbütün yıkılmıştır. Eski cesur, kimseden korkmayan, gözünü budaktan sakınmayan, hayatı ile riske atılmaktan zevk alan, eşeğin kuyruğunu kesen, Fransız askerleriyle kahramanca dövüşen, Acuz'un en yakın adamlarına kafa tutan Müfit el-Vahş

lakaplı koca adam gitmiş, yerine her iki bacağı da kesilmiş, sakat, yıkılmış, harap olmuş zavallı bir adam gelmiştir.

Müfit kendisini, dalları kesilmiş, sadece kütüğü kalmış bir ağaç gibi hisseder. O artık sadece işe yaramaz bir et yığındır. En temel gereksinimlerini bile başkalarının yardımı olmadan karşılayamayan, kocaman bir kafa, kırışmış saçlar, bir çift iri göz, dizden aşağısı olmayan iki baldır ve iki koldan oluşan bir et yığını...

Müfit sabahları uyanıyor, karısı Lebibe'nin yardımıyla ellerini ve yüzünü yıkıyor, kahvaltı yapıyor ve yine Lebibe'nin yardımıyla, ana caddeye bakan evlerinin kapısının önünde oturup, yoldan gelip gidenleri seyrediyor, oyalanmaya çalışıyordu.

Lebibe ise, sakat kocasının ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra, işe gidiyor, öğleye kadar çalıştıktan sonra eve dönüyordu. Bu şekilde yaşamak Müfit'i kahrediyordu. Hiçbir iş yapamıyor durumda olması, karısının çalışmasına mecbur olması, karısının eline bakması, koca olarak O'nun yapması gerekenleri karısının yapması O'nu kahrediyordu.

Kaç defa Lebibe'ye, kendisine acımayı bırakmasını, terk edip gitmesini, kendisi için en iyisinin tek başına kalıp ölmek olduğunu, kendisi ile birlikte karısının da hayatının mahvolmamasını söylemiş ama Lebibe, her seferinde kabul etmemiş, durum nasıl olursa olsun, kocasını terk etmeyeceğini, yaptığı her şeyi, kocasına acıdığı için değil, O'nu sevdiği için yaptığını, bundan memnun olduğunu, hiçbir zaman rahatsızlık duymadığını, ayrıca Müfit'e de, hastalığını unutmaya çalışmasını, moralini bozmamasını, her şeyin düzeleceğini söylemişti.

Müfit her gün, acılar içinde kıvranıyor ve geçmişini düşünüyordu. Geçmişte yaptıkları, bir bir gözünün önüne geliyor ve o günleri özliyordu. Yaptığı hatalardan pişmanlık duyuyor, ama her şey geçmişte kalmıştı ve yapabileceği hiçbir şey yoktu. Sadece pişmanlık ve özlemle kıvranıyordu.

Bazı yardım kuruluşlarından yetkililer evlerine gelip, yardım tekliflerinde bulunmuş ancak, Müfit hepsini geri çevirmiş ve kendi başlarının çaresine bakabileceklerini, yardıma ihtiyaçları olmadığını söylemişti.

Karısı Lebibe'nin tüm nasihatlerine ve uyarılarına rağmen Müfit, sağlığına dikkat etmemekte, içki içip, üzüntü ve keder içinde sigara ve kahve ile avunmaya çalışmaya devam

eder. O yaşamaktan bıkmış, yorulmuş, hayattan hiçbir tat alamayan zavallı biridir artık. Tek tesellisi sadık eşi Lebibe'nin her şeye rağmen yanında olmasıdır. O da olmasaydı durumu çok daha kötü olacaktı. Fakat yine de Müfit, sürekli olarak ölümü arzulamaktadır. O'na göre ölmek böyle, elinden hiçbir şey gelemeyen, en basit bir ihtiyacını bile karısının yardımı olmadan gideremeyen, yardıma muhtaç, zavallı, aciz bir adam olarak yaşamaktan çok daha iyidir. Zaten acınacak halde olması ve insanların O'na acıyarak bakması, her gün O'nu kahrediyor, öldürüyordu.

Müfit'in bazı tanıdıkları, O kabul etmemekte ısrar etse de, hemen hemen her gün gelip, bir miktar parayı evlerinin avlusunun bir köşesine bırakıp giderlerdi. Önceleri Müfit, Lebibe'ye o paralara dokunmamasını ve dışarı atmasını söyler. Fakat Lebibe'nin maaşı, Müfit'in ilaçlarına ve evin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmeyince, Müfit'in çok zoruna gitmesine rağmen, başka çareleri kalmadığından parayı almak zorunda kalırlar.

Her gün hayaller kuran, rüyalarında eski günlerini görüp, rüyada da olsa biraz rahatlayan, hastalığını unutup mutlu olan, ama uyanınca ve gördüğü bütün güzel şeylerin sadece bir rüyadan, bir hayalden ibaret olduğunu gören Müfit, artık dayanamaz hale gelmiştir. Karısı bu durumuna çok üzülmemekte ve O'nu rahatlatmak, hastalığını ve acizliğini unutturmak için sürekli O'nunla ilgilenmekte ve sevgisini göstermeye çalışmaktadır. Müfit ise üzüntü ve çöküntü içerisinde, eşini çok sevmesine rağmen sevgisini O'na gösterememekte ve ketum davranmaktadır.

Bir gün yine öğle vakti, Müfit evlerinin avlusunda bir daha uyanmamak arzusu ile, daldığı derin bir uykuda sırasında, biri O'nu omuzlarından sarsarak uyandırmaya çalışır. Müfit uyanıp gözlerini açınca, gördüğüne inanamaz, hala rüyada olduğunu zanneder. Karşısındaki, akrabası İbrahim Şenkel'dir. Müfit O'na şaşkınlıkla bakar. Tanıdık bir yüz görmek O'nu çok duygulandırmıştır. İbrahim'e sarılıp hüngür hüngür ağlamaya başlar.

İbrahim, Müfit'e sakin olmasını bir şey söylemesine, başına gelenleri anlatmasına gerek olmadığını, çünkü hakkındaki her şeyi bildiğini söyler. Müfit İbrahim'in kendisine yaptığı nasihatleri hatırlayıp, onlara kulak asmadığı umursamadığı için pişmanlık duyar. İbrahim, Müfit'e hayatının boşa geçtiğini düşünmemesini, o kadar da kötü bir hayat olmadığını, hatta şerefli bir hayat yaşadığını, çünkü pek çok yararlı iş yaptığını, bilinçsizce de olsa, Fransız askerleri ile dövüşerek, Fransız işgaline karşı direndiğini, limandaki zalim ve kötü insanlara karşı geldiğini, Acuz'a bile kafa tuttuğunu, kötü insanlarla mücadele ettiği için

yıllarca hapiste yattığını, bunların çok değerli hizmetler olduğunu, tek kusurunun bunları yaparken her zaman yalnız hareket ettiğini, söyleyerek O'nu teselli etmeye çalışır.

Müfit, İbrahim'in de uzun yıllar hapis yattığını, hapisanede tanıştığı Abdulcelil'in de hapiste öldüğünü öğrenir. Böylesine değerli insanların ölmesi, Müfit'i çok üzer. Ama İbrahim onların hayatlarını iyi şeyler yaparak geçirdiklerini ve huzur içinde öldüklerini söyleyerek Müfit'i rahatlatır.

İbrahim Müfit'e üzülmemesini, çaresiz olmadığını, pek çok sakat ve çaresiz insanın kendilerine uygun işler bulabildiklerini, geçimlerini kimseye muhtaç olmadan kendilerinin karşılayabildiklerini söyleyerek, O'nun da kendisine uygun bir iş düşünmesini tavsiye eder. İbrahim Şenkel, Müfit'e evin içinde ve avluda rahatça dolaşabileceği bir sandalye yapacağını, hatta bu sandalyeye, bazı küçük eşyalar koyup, evinin önünde satabileceği bir dolap monte edeceğini söyler. İlk aşamada, sigara ve kibrit satmakla başlamasını daha sonra, çocuklar ve büyükler için başka eşyalar da satabileceğini ekler.

İbrahim, Müfit'le ilgili düşüncelerini gerçekleştirebilmek için, çarşıya gidip geliyordu. Her gelişinde yeni bir şey getiriyordu. Akşama kadar, sandalyenin ve dezgenin yapılması sona ermişti. Müfit'in adına, sigara satabilmek için gerekli olan ruhsatı da çıkarmaya başaran İbrahim Şenkel, Lebibe ile birlikte, Müfit'in satacağı küçük eşyaları almak için tekrar çarşıya gider. Müfit'in hayatı, İbrahim Şenkel'in gelmesiyle bir anda değişmişti. Müfit tekrar gülmeye, mutlu olmaya ve hayatından tat almaya başlamıştır

Bu arada Müfit, kendisine birçok iyilik yapan üstat Mahir'in, uzun bir seyahate çıktığını öğrenir. Üstat Mahir, Müfit'i, her türlü kötülüğüne hatta hırsızlığına rağmen, O'na bir ruh doktoru gibi anlayışla, bağrına basmış, O'nu dışlamamış, okuma ve yazmayı öğretmiş, hapisanede birçok hikâye kitabı okumasına vesile olmuştu. Bu nedenle Müfit, O'nu görmek istiyor, en azından kendisine yaptığı iyiliklere bir kere teşekkür etmek istiyordu.

Müfit çok mutludur. İbrahim Şenkel'in kendisi için yaptığı tekerlekli sandalyeye oturuyor, evin içinde rahatça dolaşabiliyor, kendisine kahve yapabiliyor, hatta evin önüne çıkıp, sandalyesine monte ettiği dolaba koyduğu malları satıyordu. Kısa zamanda, komşulardan, çocuklardan, kadın ve erkeklerden oluşan çok sayıda müşterisi olmuştu. Müşterileri hergün değişik bir şey istediğinden, Müfit sürekli yeni eşyalar getiriyor ve kazancını arttırıyordu. Pek çok kişi daha ucuz satıyor diye, fiyatları pahalı olan marketlerde

alışveriş yapmayı bırakmış ve Müfit'in devamlı müşterisi olmuştu. Müfit, bir harabeye dönen hayatını tekrar inşa edip ayağa kaldıran İbrahim Şenkel'e minnettardı. Zira İbrahim O'nu tekrar hayata, görür görmez âşık olduğu, aşkına çılgına döndüğü, beş uzun yıl boyunca hasret kaldığı, kıyısında balık kızartmak için can attığı denize, limana ve kaybettiği kendi dünyasına geri getirmişti. Hastalık O'nun denizle ilgili pek çok hayalini suya düşürse de, evdeyken, kahve içerken, müşterileriyle ilgilenirken, eşiyile konuşurken, deniz her zaman O'nunladır ve O'nunla nefes alıp vermektedir. Zaten evi denize yakındır, balıkçılar ve limanda çalışanlar her gün kapısının önünden geçerler. Pek çoğu artık O'nu tanıyor ve seviyordu. Kısa zamanda çok sayıda denizci Müfit'e dost olmuştu. Müfit denize olan hasretini onlarla sohbet ederek gidermeye çalışıyordu.

Limanda çalışan işçilerden bazıları, limandan dönerken beraberlerinde gemi ticareti ile yabancı ülkelere kaçak olarak getirilen bazı süs eşyalarını ve içki çeşitlerini getiriyorlardı. Bir ara o işçilerden bazıları Müfit'e kendisinin de bu eşyalardan alıp, tezgâhında satmasını tavsiye ederler. Müfit denizci dostlarının tavsiyesini kabul eder. Karısı Lebibe'ye meseleyi açınca, Lebibe kaçak malsatmanın tehlikeli olduğunu söyleyerek karşı çıkar ama Müfit O'nu ikna eder ve karalı olduğunu söyleyerek hemen işe koyulur.

İlk aylarda yeni eşyaları almaya pek kimse gelmez. Ama daha sonra günbegün Müfit'in müşterileri artar. Artık, kendisine yapılan yardım tekliflerini şiddetle reddediyor ve ihtiyacı olmadığını, zira artık kendi ekmeğini kazanabildiğini ve diğer insanlar nasıl çalışıyorsa kendisinin de öyle çalıştığını. Aciz ve çaresiz bir insan olmadığını söylüyordu. Kendi mahallesinden ve uzak mahallelerden birçok müşterisi, O'nu sevdiğinden başkalarının da satmasına rağmen gelip O'ndan alışveriş yapmayı tercih ediyorlardı. Lebibe de, çalıştığı yerden ayrılıp kocasına yardım etmeye başlar. Hastalık Müfit'in yarısını yok etmişti ve belki yakında diğer yarısını da yok edecekti. Ama O artık çalışıyor ve hayattan tat almaya başlamıştı. Ölümün ne zaman geleceği de artık O'nu ilgilendirmiyordu, hatalıksa O'nu korkutmuyordu. İçinde olduğu anı en iyi şekilde yaşamaya çalışıyordu.

Müfit, kazancı bollaşınca uzak ülkelere, denizin kokusunu ve aşkını taşıyan yabancı sigaralar kullanmaya ve viski içmeye başlar. Kendisini, sattığı malları alan zengin adamlardan biri olarak hayal eder

Müfit işlerini ilerletip kaçak içki ve sigara satmaya da başlamıştır. Kazancu günden güne artar. ne var ki eski düşmanı muallim Yusuf Bathiş karlı diye kaçak mal piyasasına el

atınca, Müfit'in de kaçak mal sattığını öğrenir. Eski kin ve nefreti hala canlı olduğu için Müfit'den intikam almak ve O'nun işlerini bozmaya çalışır. Bu nedenle adamlarını Müfit' yollayarak yakında intikamını alacağını ve O'nu mahvedeceğini bildirerek tehdit eder. Müfit bu tehdide karşılık elinden geleni ardına koymamasını ve kendisinin her zaman hazır olduğunu bildirir.

Bir süre sonra Yusuf faaliyetlerine başlar. Öncelikle Müfit'e mal getirenleri tehdit ederek O'na mal getirmemelerini söyler. Daha sonra Müfit' bazı serserileri göndererek O'nu rahatsız etmeye çalışır. Hiçbirinde başarılı olamayınca, O'nu devlet güçlerine ihbar yoluna gider. Gümrük müdürlüğüne ihbar üstüne ihbar yapar. Sonunda bir gün erken saatlerde Müfit sabah kahvesini içerken, Rakib Zarik adlı gümrük müfettişi beraberinde birkaç memurla birlikte gelir. Müfit onları karşılar ve ne istediklerini sorar. Onlar da, hakkında kaçak mal sattığına dair bir ihbar olduğunu söyler. Müfit birkaç kaçak mal satmanın dilenmekten iyi olduğunu söyleyerek kaçak mal sattığını kabul eder. Memurlar, bunun mantıklı olmadığını ve kaçak mal satmanın yasak olduğunu söyler. Müfit sert bir dille, kendisinin kaçakçılık yapmadığını, malları denizde ve limanda çalışanlardan aldığını bir yasak varsa bu yasağı onların çiğnediğini söyler ve durumunu gümrük müdürüne anlatmalarını, O'nun kendisini anlayacağını söyleyerek kendini savunur. Memurlar bu defa kendisini uyarmak için geldiklerini gelecek sefere başka türlü davranacaklarını söyleyip oradan ayrılırlar. Müfit sakat ve aciz bir adam olmasına rağmen gümrük müfettişini korkutmuştu. Zira eğer korkmasaydı yanında iki yardımcısıyla birlikte gelmez yalnız gelirdi. Müfit bunu düşünerek hala güçlü olduğunu, hala insanların hesabını yaptığı biri olduğu sonucuna varır ve bu onu teselli eder. Ama yine de kendisini derin düşüncelere dalmaktan alamaz. Uzun uzun düşünür. Sonunda kim olursa olsun, kimsenin kapısından içeri girmesine izin vermeyeceğine karar verir.

Bir ay sonra muallim Yusuf Bathiş, yeniden gümrük müdürlüğünü Müfit'e karşı kışkırtmaya başlar. Müfit'in durumunu değerlendirip üstüne gitmekten vazgeçen gümrük müdürü sonunda üst üste gelen ihbarlara dayanamamış ve Rakib Zarik başkanlığındaki bir devriyeyi fazla ileri gitmemelerini ve durumu iyi değerlendirmelerini tavsiye ederek Müfit'e gönderir. Ancak muallim Yusuf Bathiş'in desteklediği her halinden anlaşılan Rakib Zarik müdürünün tavsiyesine uymaz ve kanunları çiğnemekte neden bu kadar ısrar ettiğini, yapacak başka bir iş bulmasını söyleyerek Müfit'i tekrar kızdırır. Müfit de başka bir işte çalışamayacağını, tek çaresinin bu iş olduğunu, ayrıca kendisini tanıdığını ve muallim Yusuf Bathiş'in kiralık bir adamı olduğunu bildiğini söyler. Rakib Zarik buna çok kızar. Ve

kendisine hakaret edip görevini yapmasına engel olduğunu ve görev başında kendisini tehdit ettiğini orada olanların da buna şahit olduğunu, bunun hesabını vereceğini söyler. Kendisi ile birlikte gelen memurlardan bir tanesi, özellikle Müfit için gelmediklerini, rutin bir kontrol yaptıklarını söyler. Müfit daha da sinirlenerek Rakib Zarık'e hakaret eder. Karşılıklı olarak birbirlerini tehdit ederler.

Rakib Zarık ve beraberindekiler gittikten sonra, Müfit onları ve onları üstüne salan muallim Yusuf Bathiş'i tehdit ettiği, onları rezil edip gülünç duruma getirdiği için ve bu haberin hemen muallim Yusuf'a iletileceğini bildiği için, en kısa zamanda intikam almak isteyeceklerini düşünerek daha dikkatli olması ve her an tetikte olması gerektiğine karar verir. Zira muallim Yusuf, mertçe saldıracak biri değildi. O'nun yapacağı ancak haince, korkakça saldırmaktı

Müfit çocukluğundan beri bir gün mutlaka öldürüleceğine inanmaktadır ve her zaman buna hazırdır. Fakat O'nun düşüncesine göre kim O'nu öldürmeye güç yetirebilirdi ki... O'nun varlığı bile hasmını O'nu öldürmekte aciz bırakıyordu. Kırk yıl geçmişti ve O her an namlunun ucunda, bıçağın ağzında, ölümlerle burun buruna bir hayat yaşıyordu. Bu ise O'nun umurunda değildi ve her seferinde ölümden nasıl kurtulduğu da O'nu hiç ilgilendirmiyordu. Kim bilir belki Yusuf Bathiş O'nun acizliğini fırsat bilir ve birikmiş intikam hırsını iki bacağı olmayan, yerinden hareket etmeye bile gücü yetmeyen, aciz bir adama saldırarak tatmin edecekti. Böyle olsa bile, Müfit acizliğine rağmen Yusuf ve adamlarına karşı koyabileceğine, onları pişman edebileceğine ve onların da kendisini tıdaları için O'ndan korktuklarına inanıyordu.

Rakib Zarık'in Müfit'in evine gelip birbirlerini tehdit etmelerinin üstünden bir ay geçmiştir. Muallim Yusuf Bathiş'in desteklediği Rakib Zarık, sanki başka işi yokmuş gibi, sanki gümrük müdürlüğü Müfit'den başka bütün kaçak mal alıp satanları halletmiş gibi, muntazaman Müfit'in evinin bulunduğu sokaktan geçiyor, kinli bakışlarla Müfit'i süzüp O'nu taciz ediyordu.

Müfit, serin bir Eylül sabahı, çocuk olduğunu, köyünde anne ve babasının evinde, kaldığını, Mayıs ayının serin havasında, O'nu seven güzel bir köylü kızıyla çiçeklerle dolu bir pirinç tarlasında, mutlu ve huzurlu olarak coşkuyla koştuğunu, bir kuş gibi uçtuğunu gördüğü ve içinden keşke asla bitmese dediği tatlı rüyalardan uyanır. Gördüğü tatlı rüyayı karısı Lebibe'ye anlatıp ne anlama geldiğini sorar. Lebibe rüyanın, Müfit'in yakında Şam'a gideceği

ve orada O'na protez bacak yapacakları, böylelikle eskisi gibi yürüyebileceği anlamına geldiğini söyler. Müfit bunu duyunca yürüyebileceğini, sokağa çıkabileceğini, limana inebileceğini en önemlisi sevdalısı olduğu denize tekrar kavuşacağını umar, kalbi umut ve heyecanla dolar.

Müfit karısı Lebibe ile protez bacak takıldıktan sonra yapacakları hakkında hayaller kurup tatlı bir sohbete dalmışken, aniden Rakib Zarik beraberinde bir devriye gümrük memuruyla kapıda belirir. Müfit, tatlı hayallerin ortasında gelip, huzurunu kaçıran bu sevimsiz adamın gelmesine çok sinirlenir ve sert bir ifade ile ne istediğini sorar. Rakib Zarik beraberinde birkaç memur daha olmasına rağmen, korku içinde, evini kontrole geldiklerini söyler. Müfit arama izni olup olmadığını sorar. O da, arama izni aldıklarını ayrıca mahalle muhtarının da kendileri ile geldiğini söyler. Müfit muhtarı iyi karşılar. Muhtar üzüntü içinde bunun resmi gir iş olduğunu, hakkında kaçak mal bulundurduğu şeklinde bir şikayet olduğunu, bu nedenle evinin aranması gerektiğini söyleyerek üzgün olduğunu belirtir. Müfit muhtara, başının üstünde yeri olduğunu, ancak kendisi ve Rakib Zarik'in arasına girmemesini, meselenin ikisi arasında olduğunu ve uzak durmasını rica eder. Rakib Zarik, evde kaçak mallar olduğunu ve bu mallara el koyacaklarını, her şeyin usulüne ve kanunlara uygun olarak yapılacağını, görevlerini yapmalna engel olmamasını söyler. Müfit evde kaçak mallar olduğunu, ancak O'nun evine girip arama yapmasına izin vermeyeceğini, onları kim göndermişse onun gelmesi gerektiğini söyler. Rakib Zarik kendisine ve dolayısı ile kanuna kafa tutmamasını, kanuna karşı gelmenin suç olduğunu söyler, ama Müfit bağırarak sultana bile kafa tutacağını yaptıklarının haksızlık olduğunu, evine girmelerine asla izin vermeyeceğini söyler. Sesler, bağrışmalar çoğalır ve meraklılar, komşular ve daha pek çok insan Müfit'in evinin kapısı önünde toplanır. Gittikçe artan kalabalıktan bazıları, muhtarın kulağına olayı yatıştırması için bir şeyler fısıldar. Rakib Zarik, kapının önünde duran Lebibe'ye bağırarak yolundan çekilmesini emreder. Lebibe ne yapacağını şaşırılmış, korku ile olanları izliyordu.

Müfit çekilmeyeceğini ve cesareti varsa eve girmeyi denemesini, bunu yaparsa pişman olacağını söyler(Romanın başından beri, olaylar, roman kahramnı Müfit el-Vahş tarafından anlatılır. Ancak sona doğru, olaylar Müfit'in eşi Lebibe Eş'-Şakrak'ın dili ile anlatılır.) Rakib Zarik, korku ve tereddüt içinde, titreyerek içeriye bir ayağını atar. Bir an derin bir sessizlik olur. Bu sessizlik anında, adeta her şeyi bir titreme alır. Aniden Müfit, kesik bacaklarını örten battaniyesinin altından atlı patırlı tabancasını çıkar ve Rakib Zarik'in göğsüne doğrultarak

tetiğe basar. Patlayan silahın sesinin dehşetiyle insanlar kaçışmaya başlar. Rakib Zarik'in ağzından ve göğsünden kanlar fışkırır. Rakib oracıkta ölür. Lebibe; “ Müfit! “ Diye haykırır. Müfit cevap vermez, sessiz ve ani bir hareketle tabancanın namlusunu kendi şakağına çevirir ve ateş eder...⁷⁸

⁷⁸ Hanna Mina, Nihayetu Raculin Şucain, Darül Adab, Beyrut, 1992, s. 190–407

3.6. ROMANIN ELEŞTİRİSİ:

Nihayetu Raculin Şucain romanı sosyal içerikli bir macera romanıdır. Eleştirmenlerin dediği gibi, büyük ihtimalle yazar romanı yazarken kendi hayatında yaşadıklarından çok şey katarak yazmıştır. Zira roman kahramanı Mufid el-Vahş'ın romanda yaşadıkları farklı yönleri de olmasına rağmen, Hanna Mina'nın özellikle gençlik yıllarında yaşadıklarına çok benzemektedir. Yazar da Müfit gibi, denizi çok seven, yoksul ve mücadelecisi bir insandır. Müfit gibi O da limanda işçi olarak çalışmış, hatta hamallık bile yapmıştır. Müfit yazar gibi doğrudan olmasa da, dolaylı olarak siyasi faaliyetlere karışmış ve bu nedenle de hapse girmiştir.

Yazar, Arap Edebiyatı'nın ilk deniz romancısı olması hesabıyla, diğer romanlarının çoğunda olduğu gibi, bu romanında da bir denizciyi, en azından kendisi gibi bir deniz aşığını anlatmıştır. Roman genel olarak realist olması ile birlikte, bazen realizmin üstünde çelişki sayılabilecek şeyler de oluyor. Örneğin başkahraman Müfit çok cesur, hiçbir şeyden korkmayan, acımasız, hatta acımasız ve duygusuz olması nedeniyle O'na "Vahş" (domuz) denilmesine rağmen, çok duygusal, merhametli, duygulu hatta bazen çocuk gibi olabilmektedir.

Hanna Mina diğer eserlerinde olduğu gibi bu romanında da fasih Arapça'yı kullanmış, Az da olsa halk diline de yer vermiştir. Kahramanlar arasında geçen karşılıklı konuşmalar, genellikle gramer kurallarına uygundur. Bu nedenle kolayca anlaşılabilir bir romandır. Sıradan halkın yaşamını ve kahramanların başlarına gelen heyecanlı ve tehlikeli olaylardan bahsettiği için romanda zaman zaman, küfürlü kaba konuşmalar da geçmektedir. Kahramanlar arasındaki tartışma ve atışmalarda, birbirlerine pek çok kez küfür ederler. Ayrıca bazı cinsel içerikli sahneler ayrıntılı olarak anlatılır. Romanda kahramanlar karşılıklı konuşurken birçok yerde Türkçe kelimeler de kullanırlar. Bunun nedeni ünlü romancının bir süre İskenderun'da kalmış olması ve Türkçe öğrenmiş olması ve doğup büyüdüğü şehrin de Türkiye'ye en yakın şehirlerden biri olması olabilir. Yazar, diğer eserlerinde de Türkçe kelime ve ifadeler kullanmıştır.

Olaylar arasındaki bağlantı veya olay örgüsü Mina tarafından ustalıkla kurulmuştur. Olaylar arasında pek bir kopukluk yoktur. Romanda anlatılan macera dolu hikâyede yer i geldikçe, ortam tasviri ve kahramanların ruhsal durumu ve duygu ve düşüncelerine de yer verilmiş, bu sayede okuyucu kahramanlar hakkında bilgi sahibi olmuştur. Böylece

okuyucunun, kahramanların hangi olay karşısında ne tür bir tavır takınacağını önceden tasavvur etmesi mümkündür. Ayrıca sürpriz olaylar, heyecanlı sahneler ve sürükleyici bir anlatımla, okuyanın dikkati ve merakı canlı tutulmuştur.

Romanda zaman ve mekân mefhumları bellidir. Yani gerçek dışı, fantastik bir mekân ve asla var olmayan hayal ürünü bir zaman söz konusu değildir. Bu özellik yazarın diğer romanları için de geçerlidir. Romandaki olaylar, birinci dünya savaşından sonra 1920’lerde Fransızların Suriye’yi işgali sırasında cereyan eder. Romanda işgalin izlerini, halka olan etkilerini, halkın Fransız ordusuna karşı tutumunu, Fransız ordusunun yerel halka olan yaklaşımını görmek mümkündür. Ayrıca 1920’lerde dünyada, Ortadoğu’da ve özellikle Suriye’de insanların neler düşündüğünü, hangi siyasi hareketlerin olduğunu, neler yaşandığını, sıradan halkın sosyal ve ekonomik durumunu anlamak mümkündür.

Romancının bu kitapta kullandığı kahramanlar, gerçek hayatındaki kahramanlara benzemektedir. Başkahraman kendisine, diğer kahramanlar da yakın çevresine benzer.

SONUÇ

Çoğu edebiyatçıya göre, Hanna Mina’nın edebi hayatı hep efsane gibi olmuştur. Bir edebiyatçının dediği gibi, hayat O’nun etini ısırmış, O’nu çok yormuştur. Gerçekten de, yazar çok okumuş ama okuduklarından daha fazla yaşamış ve yazmıştır. Mina Suriyeli edebiyatçıların hepsinden daha çok acı çekmiştir der bir başka edebiyatçı. Bu acılara rağmen her zaman mutlu olmaya çalışmış ve şöyle demiştir. “Her zaman mutlu olmalıyız ki; insanlarımızı ve içimizdeki insanı da mutsuz ve umutsuz etmeyelim.”

O, denize açılan yeşilliklerle süslü bir şehir olan Lazikiya şehrinde denizin, yeşilliğin ve tabiatın içinde doğdu. Yoksulluk ve acı içinde büyüdü. Berberlik yaparken yayın dünyasına adım attı; Şam’da yayınlanan bazı dergi ve gazetelere kısa hikâyeler ve yazılar gönderdi. Okuyucu bu yeni ve samimi sesi hemen bağrına bastı ve sevdi. Ve ilk romanı el-Mesabihu’z-Zurk Suriye edebiyatında ve hatta Arap edebiyatı’nın tamamında yepyeni bir

roman türüydü. Zira romandaki tarz Suriye edebiyatında görülen ilk realist romanın temellerini atıyordu.⁷⁹

Romanları her zaman okunmuş ve defalarca bastırılmıştır. Birkaç romanı ya dizi film ya da sinema filmi olarak sinemaya aktarılmıştır. Yazmaya başladığı zaman kısa sürede eserleri geniş bir okuyucu kitlesi oluşturmuş ve sevenleri çoğalmıştır. Bu arada sevenleri olduğu kadar, eleştirenleri ve hatta nefret edenleri de olmuştur. Bazı eleştirmenler, uzun süre vatanından uzakta, yabancı ülkelerde yaşamasını çok eleştirmiştir. Ancak o her zaman zorunlu olarak oralarda kalkığını söyleyerek kendisini savunmuştur. Çoğu eleştirmen ve okuyucu, romanlarında gereksiz yere, cinselliğe girdiğini ve gereğinden fazla ayrıntıya girdiğini söyleyerek onu eleştirmiştir.

Yazar bir doğulu olmaktan çok bir batılı gibidir. Duyguları, düşünceleri ve romanlarındaki kahramanların özelliklerinin yansıtılması ile tam bir batılıdır. Romanlarını okuyan kişi bunu ilk bakışta sezebilir. Bunun nedeni belki de, gençliğinde uzun bir süre birçok yabancı ülkede kalmış olması olabilir. Bu ülkeler arasında Avrupa ülkeleri ve uzak doğu Asya ülkeleri de vardır.

Otuzdan fazla roman yazan Mina, çokça eleştirilmesi ile beraber, yirminci yüzyılda eski hantallaşan Arap Edebiyatı'nın tekrar canlanmasına ve dünyaca tanınıp, tekrar takdir edilmesine çalışıp bunu başaran edebiyatçılardan birisidir. Zira Hanna Mina'nın da eserlerinin hemen hemen hepsi, diğer bazı Arap edebiyatçıları gibi birçok, İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça., Çekoslovakça gibi yabancı dillere tercüme edilip yayınlanmış, böylece dünyadaki başka kültürlerle sahip insanlar da, bu eserleri okumuş ve bu sayede Arap Edebiyatı dünyaya açılmış ve dünyaca tanınıp saygı görmüştür. Rusya'da "Hikâyetu Bahharin" romanı iki bin dolar ödül kazanmıştır. Mina'nın Arap Kültürü'nün merkezi dediği Mısır'da, Mısır yazarlar birliğinden on bin dolarlık para ödülü almıştır. Eserleri Suriye'de ve Suriye dışında pek çok yerden hatırı sayılır ödüller almıştır. Suriye'de her sene onun adına edebiyat yarışmaları düzenlenmektedir. Yazar yapılan uluslar arası edebi toplantıların çoğuna davet edilmiş ve O da, yaşının ilerlemiş olmasına ve sağlık durumunun eskisi gibi olmamasına rağmen, bu toplantılara katılarak bizzat Arap edebiyatını dünyaya tanıtmaya çalışmıştır.

Yazar'ın birkaç romanı film olarak çekilmiştir. "Nihayetu raculin Şuca'in" romanı otuz yedi saatlik bir dizi film olarak çekilmiş ve sadece Suriye televizyonunda değil, Mısır

⁷⁹ <http://www.neelwafurat.com/itempage.aspx?id=lbb8598-8446&search=books>

başta olmak üzere diğer Arap ülkelerinin birkaçının televizyonlarında da yayınlanmıştır. Romanın kahramanı “Müfit el-Vahş” adeta bir sembole dönmüş ve halk arasında hatta makalelere gazete yazılarına ve siyasi yorum yazılarına bile konu olmuş, kimi yazarlar bu roman kahramanını sık sık yazılarında kullanır olmuştur. Romancı hala üretmekte, eserleri okunmakta ve ödüller almaktadır. Örneğin Kasım 2005’te, İttihadu Kuttabi’l-Misriyyin (Mısır Yazarlar Birliği) den ödül almıştır.

Hanna Mina kendisi ile yapılan bir görüşmede şöyle der: “**الكتابة هي اللذة الكبرى. وهي** “**الرديلة الكبرى**” “Yazmak en büyük lezzettir... Aynı zamanda en büyük rezalettir de...”⁸⁰
 “İçimde dışarı çıkmak için beni zorlayan pek çok hikâye ve bu hikâyelerin kahramanları var, bu beni yorsa da bir yolunu bulup dışarı çıkacaklar...”⁸¹

⁸⁰ *Atyafu Hanna Mina el-Muceddede, Cina Sultan*,[http://www.annour.com/old/162/culture&arts/culture_arts%20\(1\).htm](http://www.annour.com/old/162/culture&arts/culture_arts%20(1).htm)

⁸¹ <http://fm.jsad.net/showthread.php?t=15318>

BİBLİYOGRAFYA

- **ABBAS Abdulkadir**, *Mu'cem el-Muellifin es-Suriyyin Fi el-Karni el-İşriin*, Darü el-Fikr Şam (1985)
- **ABBUD Abduh** (Şam Üniversitesi karşılaştırmalı edebiyat bölümü, Doktoru.) *Mukarebetu Evliyeti Lidevri'l-İğtirabi Fi'l-Edebi'l-arabi E's-Suriyyi el-Muasir*. <http://www.thisissyria.net/2005/04/05/levant5.html>
- **AKÇAY Cihaner**, *Hanna Mina'nin Romanlarında Toplumcu Gerçekçilik*, danışman: Azmi Yüksel, Gazi Üniversitesi 1998, basılmamış doktora tezi. 285s.
- **AKTAŞ, Şerif, GÜNDÜZ, Osman**, *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Akçağ Yayınları, Ankara (2004)
- **AKTAŞ, Şerif**, *Edebiyatta üslup ve Problemleri*, Akçağ yayınları, Ankara (1998)
- **AYET, Muhammed Lemim**'in makalesi, el-Kuds Al-Arabi *el-Mer'etu Ve's-Sefine Vew Hiye Li hanna Mina. Esdaun Li Zurba Li'ş-Şeyh Vel-Bahr... Ve Ba'du Ebtali Taytink*.
- **Bedir, Enver** *Hanna Mina: Semanune Amen ve Tekrimun Müteehhirin Li'r-Rivayeti Fi Rivai'y-yiha*.
- **BEYDUN, Muhammed Ali**, *Mu'cemu el-Udeba'*, Darü'l Kutubi el-İlmiyye, Lübnan-Beyrut (2003)
- **El-Mustakbel**, (İlim ve Kültür Dergisi) Teşrinu el-Evvel, 1719. Adet, s. 20 (**Yasin Rifaiye**'nin makalesi), (2004)
- **El-Mustakbel**, (İlim ve kültür dergisi), , Şam 6 eylül 2003
- **El-BARİDİ, Muhammed**, “*Hanna Mina Ve Cemaliyyetu en-Numuzec*”, *el-Cedid Fi Âlemi el-Kutubi Ve el-Mektebat*, Sayı 8, Sonbahar, Beyrut (1995) - **El-Beyan**, Ekim 2002, sayı: 143. Hanna Mina'nın Lübnanlı kız öğrencilerle yaptığı görüşme.

- **EL-FESİH, Samar er-Ruhi**, *en'Nakdu el-Edebi el-Hadis Fi Suriye*, el-Ahali Yayınları, Şam (1988)
- **El-Yevm Dergisi**, 11260. Adet, 13.04.2004, Cefer el-Ceyşi'nin makalesi.
- **El-Cedid Fi Aleml'l-Kutubi Ve'l-Mektebat**, 1995 sonbahar sayısı, 8. sayı.
- **HAMD, Abdusselam**, *Bahharun Ala Zahri'l-Hisan Hanna Mina ve Edebü'l-Bahri*, Mecelletu'l-mevkifu'l-Edebi, İttihadu Küttabi'l-Arab, temmuz 1999, sayı: 339.
- **MİNA, Hanna** *Mesabihu'z-Zurk, Darü'l-Adab*, Beyrut 2000.
- **MİNA, Hanna**. *Ceridetu'r-Riyad* , 21 Nisan 2005.
- **MİNA, Hanna** *Favka'l-Cebeli Ve Tahte's-Selci*, 1995.
- **MİNA, Hanna**, *Şerefu Katiu Tarik*, Darü'l Adab, Beyrut 2004.
- **MİNA, Hanna**, *Bakaya Suver*, Darü'l-Adab, Beyrut, 2002.
- **MİNA, Hanna**, *el-Abnusatu'l-Bayda*, Daru'l Adab, Beyrut, 1990.
- **MİNA, Hanna**, *el-Marsad*, Daru'l Adab, Beyrut, 1997.
- **MİNA, Hanna**, *el-Mer'etu Zati es'Sevbi el-Esved*, Darü'l Adab, Beyrut, 2000.
- **MİNA, Hanna**, *eş-Şemsu Fi Yevmin Ğaim*, Darü'l Adab, Beyrut, 1998.
- **MİNA, Hanna**, *er-Rahil İnde el-Ğurub*, Darü'l Adab, Beyrut (2003)
- **MİNA, Hanna**, *Hine Mate...en-Nehru*, Darü'l Adab, Beyrut (2003)
- **MİNA, Hanna**, *el-Arusu'l Mevceti es-Sevdai*, Darü'l Adab, Beyrut (2000)
- **MİNA, Hanna**, *el-Mustanka'*, Darü'l Adab, Beyrut (2003)
- **MİNA, Hanna**, *el-Valla'a*, Darü'l Adab, Beyrut (1998)
- **MİNA, Hanna**, *Maasatu Dimitri*, Darü'l Adab, Beyrut (2004)
- **MİNA, Hanna**, *Hammamatu Zarkain Fi es'Sahab*, Darü'l Adab, Beyrut (2002)
- **MİNA, Hanna**, *Hikâyetu Bahharin*, Darü'l Adab, Beyrut, 1999
- **MİNA, Hanna**, *er-Raculul'-lezi Yakrahu Nefsehu*, Darü'l Adab, Beyrut (2003)
- **MİNA, Hanna**, *Sirau İmraateyn*, Darü'l Adab, Beyrut (2001)
- **MİNA, Hanna**, *el-Merfeu'l-Baid*, Daru'l Adab, Beyrut, 1997.

- **MİNA, Hanna**, *Es-Salcu Ye'ti Min en-Nafıza*, Darü'l Adab, Beyrut (1998)
- **MİNA, Hanna**, *el-Bahru Ve's-Sefine Ve Hiye*, Darü'l Adab, Beyrut, 2002.
- **MİNA, Hanna**, *er-Rebiu Vel-Harif*, Darü'l Adab, Beyrut (1998) Dört baskı.
- **MİNA, Hanna**, *Nihayetu Raculin Şuca'in*, Darü'l Adab, Beyrut (1992)
- **MİNA, Hanna**, *eş-Şira' ve'l-Asifa*, Darü'l Kutub, Beyrut, 1999.
- **MİNA, Hanna**, *En'-Nucumu Tuhakimu'l-Kamer*, Darü'l Adab, Beyrut, 1997.
- **MİNA, Hanna**, *Harretu's-şehadin*, Darü'l-Adab, Beyrut, 2000.
- **MİNA, Hanna**, *Ez'-Zi'bul-Esved*, Darü'l-Adab, Beyrut, 2005.
- **MİNA, Hanna**, *el-Bahru Ve'l-bahharu ve Habsu'l-Eş'ur, Maerfeü'z-Zakire Mecelletü'l-Arab*.
- **MORAN, Berna**, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, İletişim Yayınları, İstanbul (2004)
- **MORAN, Berna**, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul (2004).
- **NACİ, Fethi**, *100 yılın 100 Romanı*, ADAM Yayınları, İSTANBUL, (2002)
- **SAVRAN, Ahmet**, *19.YY. Osmanlı Döneminde Yeni Arap Edebiyatı*, Erzurum Atatürk Üniversitesi (1991)
- **STEVICK, Philip**, *Roman Teorisi*, Akçağ yayınları Ankara (2004) (Çeviren: Prof. Dr. Sevim Kantarcıoğlu)
- **YILMAZ, Durali**, *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*, Akçağ yayınları, Ankara (1997)
- **YUSUF, Abdulhalim**, *Mecelletu Dirasatun İştirakiye*.

İNTERNET KAYNAKLARI

- 1- www.arabiancreativity.com/mina.htm
- 2- www.adabwafan.com/browse/entity
- 3- www.syrianstory.com/h-mina.htm
- 4- www.albayan.co.ae/albayan/culture/2002/issue143
- 5- www.arabrenewal.com/index.php?rd=AI&AI0=11239
- 6- <http://www.arabrenewal.com/index.php?rd=AI&AI0=11239>
- 7- www.reefnet.gov.sy/harem/uploads/documents/issuesforreports.html
- 8- www.alriyadh.com/2005/11/26/article110764.html
- 9- www.middle-east-online.com/culture/?id=35530
- 10- www.adabwafan.com/display/product.asp?id=4709
- 11- <http://www.middle-east-online.com/culture/?id=35530>
- 12- www.mowaten.org/arts/10-04/arts-14102004-06.htm
- 13- www.albayan.co.ae/albayan/culture/2002/issue142/light/4.htm
- 14- www.arabworldbooks.com/new/nameslist.htm
- 15- www.syriagate.com/nihadsirees/jaridah/mak_013.htm
- 16- www.qantara.de/webcom/show_article.php/_c-337/_nr-5/_p-1/i.html
- 17- www.an-nour.com/214/culture/culture-04.htm
- 18- www.alriyadh.com/2005/10/27/article103508.html
- 19- <http://www.islamonline.net/iol-arabic/dowalia/fan-37/alqawel4.asp>
- 20- <http://www.aleftoday.com/viewart.php?artid=197>
- 21- <http://www.fannanin.com/actors/fares7lu.htm>
- 22- <http://www.shathaaya.com/apn/modules.php?name=News&file=article&sid=2376>
- 23- <http://www.al-araby.com/articles/944/050130-944-opn03.htm>
- 24- <http://aklaam.net/forum/showthread.php?=&threadid=422>
- 25- <http://antiochpat.org/arabic/news/news.php?newsid=25&PHPSESSID=9ad4558d608d540bcbb70c8b57a1eed8>
- 26- http://thawra.alwehda.gov.sy/_kuttab_a.asp?FileName=74773177120060124125846
- 27- http://thawra.alwehda.gov.sy/_kuttab_a.asp?FileName=74773177120060124125846
- 28- www.culture-sy.org/culture/modules.php?name=News&file=article&sid=54
- 29- <http://www.arabtimes.com/osama-all/doc27.html>
- 30- http://edu.hasaka.net/modules.php?name=News&new_topic=18
- 31- http://www.cinemasy.com/about_foundation.htm
- 32- <http://www.tishreen.info/book.asp?Page=1>

- 33- <http://www.balagh.com/thaqafa/3b0uggbq.htm>
- 34- http://hassan-m-yousef.netfirms.com/page_4.htm
- 35- http://www.arabmail.de/Fady_Asly11A.09.04.html
- 36- http://www.damascus-online.com/Arabic/se-a/bio/mina_hanna.htm
- 37- http://www.albadil.org/article.php3?id_article=219
- 38- <http://www.arabsline.net/vb/archive/index.php/t-4915.html>
- 39- <http://www.arabiyat.com/dec2001/satellite.htm>
- 40- <http://www.azzaman.com/azzaman/articles/2002/02/02-14/699a.htm>
- 41- <http://www.omania.net/avb/showthread.php?t=154113>
- 42- <http://www.alhayat.com/celebrities/01-2006/Item-20060128-12507f7b-c0a8-10ed-0013-5f0adf1ddbed/story.html>
- 43- <http://leblover.com/modules.php?name=News&file=article&sid=19>
- 44- <http://www.syrianyouth.net/modules/news/article.php?storyid=11&PHPSESSID=096062a6f05543fd5332bbcfcb4522ed>
- 45- <http://www.thisissyria.net/2006/02/03/levant1.html>
- 46- http://www.syriagate.com/nihadsirees/jaridah/mak_029.htm
- 47- <http://www.an-nour.com/old/132/06/06-1.htm>
- 48- <http://cinemac.net/stars.php?sec=read&id=90>
- 49- <http://www.albayan.co.ae/albayan/book/2002/issue216/hosein/1.htm>
- 50- <http://www.alefyaa.com/index.asp?fname=news\2004\12\29-12\col\222.htm&storytitle>
- 51- <http://www.library.cornell.edu/colldev/mideast/arablit.htm>
- 52- <http://www.al-watan.com/data/20050424/index.asp?content=var3>
- 53- http://www.alkhaleej.ae/articles/show_article.cfm?val=160820
- 54- <http://almashriq.hiof.no/general/000/070/079/al-jadid/aljadid-wallaah.html>
- 55- <http://www.online-literature.com/crane>
- 56- <http://www.alyaum.com/issue/search.php>
- 57- <http://www.almustaqbal.com/stories.aspx?CategoryID=8&IssueID=555>
- 58- http://www.nizwa.com/volume32/p113_116.html
- 59- <http://www.minfo.gov.ps/Culture/Arabic/08-09-04a.htm>
- 60- <http://www.ofouq.com/today/modules.php?name=News&file=article&sid=1271>
- 61- http://www.zaidal.com/229/Syria_Homs/topic/1985
- 62- <http://www.hamama.ca/montada/showthread.php?s=c064a7fcfcc9f74f272f88fa0ea2a68&t=2517>

63- <http://www.awu-dam.org/mokifadaby/339/mokf339-002.htm>

64- <http://www.alyaum.com/issue/search.php>

65- <http://www.alsham.net/1yabbse2/index.php?topic=5263.msg17342#msg17342>

66- <http://www.lenos.ch/autoren/mina.html>